

2014

PODSUMOWANIE KADENCJI 2010 - 2014

CURULIS

Doradztwo Samorządowe

Szanowni Państwo,

Niniejszy raport stanowi owoc kilkumiesięcznej pracy, dyskusji oraz merytorycznych sporów, w których udział brał zespół analityków naszej firmy.

Przedstawiamy ten dokument na Państwa ręce, chcąc uhonorować władze samorządowe, które ciężką, wyężoną i merytoryczną pracą zwyczajnie zasłużyły na odrobinę ciepłych słów. Przed opracowaniem poniższego rankingu zadawaliśmy sobie pytanie – jak wyróżnić samorządowców, którzy realnie wpłynęli na rozwój jednostki, niezależnie od tego czy na jej terenie znajdują się wielkie przedsiębiorstwa czy grunty rolne?

Podjęta przez nas próba zaowocowała licznymi zestawieniami, zorientowanymi na zmiany jakie zaszły w polskich samorządach w latach 2010-2014. Wiele w naszym kraju zmieniło się w tym czasie. Wiele zmieni się też w kolejnych latach. Chcemy aktywnie wesprzeć lokalne wspólnoty, tym co umiemy najlepiej – obiektywną, ugruntowaną naukowo wiedzą. Będziemy dumni jeśli raport ten choćby częściowo przyczyni się do chwili refleksji, tak potrzebnej w dzisiejszym, zabieganym Świecie.

Przyjmijcie drodzy Państwo szczere gratulacje za włożony wysiłek.

Z wyrazami szacunku,

Mateusz Klupczyński
Prezes Zarządu
Curulis Sp. z o.o.

Curulis Sp. z o.o.

Wykonawcą niniejszego dokumentu jest zespół pracowników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością CURULIS. Firma, w obecnej postaci prowadzi działalność od roku 2009. Od tej pory współpracowała z ponad 200 jednostkami samorządu terytorialnego i ich jednostkami organizacyjnymi z terenu całej Polski.

Doświadczenie zdobyte przy wykonywaniu wieloletnich prognoz finansowych, analiz ekonomiczno-finansowych, restrukturyzacji zadłużenia, analiz organizacyjno-prawnych, tworzeniu i przekształcaniu spółek komunalnych pozwala na świadczenie najwyższej jakości usług. Kompleksowe podejście gwarantuje rekomendację najlepszych dla zamawiającego rozwiązań.

Misją firmy CURULIS jest budowanie długotrwałych, partnerskich relacji z Jednostkami Samorządu Terytorialnego, poprzez profesjonalne doradztwo finansowe i strategiczne, w celu osiągnięcia wspólnie jak najkorzystniejszych efektów podjętych decyzji.

Spis treści

Wstęp	5
Część I. Klasyfikacja gmin na potrzeby analizy	6
ZAŁOŻENIA.....	6
PODZIAŁ I CHARAKTERYSTYKA.....	6
Część II. Charakterystyka obszarów funkcjonowania gmin.....	8
FINANSE	8
Średnia dynamika zmiany wartości dochodów z tytułu podatków i opłat lokalnych	8
Średni udział dochodów z budżetu Unii Europejskiej do dochodów ogółem	9
Średnia dynamika zmian wydatków na administrację	11
Średni koszt obsługi długu w przeliczeniu na 1 mln kapitału w latach 2010-2013	12
Średni udział deficytu budżetowego do przychodów zwrotnych	14
Ranking gmin	15
GOSPODARKA	23
Dynamika zmiany liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności	24
Dynamika zmiany liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności działających w branży rolniczej.....	25
Dynamika zmiany liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności działających w branży przemysłowej	27
Dynamika zmiany liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności działających w branży usługowej.....	28
Zmiana liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności zatrudniających do 9 pracowników	29
Zmiana liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności zatrudniających od 10 do 49 pracowników	31
Zmiana liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności zatrudniających powyżej 50 pracowników	32
Dynamika liczby osób pracujących na 1000 ludności	34
Dynamika zmiany liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 ludności.....	35
Zmiana udziału liczby osób bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym.....	36
Ranking gmin	38
INFRASTRUKTURA.....	46
Zmiana długości sieci wodociągowej na 100 km ² powierzchni	46

Zmiana odsetka osób korzystających z sieci wodociągowej	47
Zmiana długości sieci kanalizacyjnej na 100 km ² powierzchni.....	49
Zmiana odsetka osób korzystających z sieci kanalizacyjnej	50
Zmiana długości sieci gazowej na 100 km ² powierzchni	52
Zmiana odsetka osób korzystających z sieci gazowej.....	53
Ranking gmin	55
JAKOŚĆ ŻYCIA.....	61
Dynamika zmiany liczby ludności	61
Zmiana liczby miejsc w żłobkach na 1000 mieszkańców	63
Zmiana liczby miejsc w przedszkolach i punktach przedszkolnych na 1000 mieszkańców.....	64
Zmiana liczby uczniów przypadających na 1 komputer w szkole	65
Zmiana liczby klubów sportowych oraz artystycznych na 1000 mieszkańców	67
Dynamika zmiany liczby książek w bibliotekach na 1000 ludności	68
Dynamika zmiany kwoty świadczeń rodzinnych otrzymywanych na rodzinę ..	69
Dynamika zmiany liczby rodzin otrzymujących pomoc społeczną	71
Ranking gmin	72
Część III. Ranking ogólny	79
Część IV. Wnioski/podsumowanie	88
Część V. Załączniki	89
SPIS TABEL.....	90
SPIS RYCIN	92
AUTORZY	94

Wstęp

Jesień tego roku to pora podsumowań dla wszystkich jednostek samorządu terytorialnego. Po majowych wyborach do Parlamentu Europejskiego, 16 listopada przyjdzie czas na rozliczenie efektów czteroletniej pracy lokalnych włodarzy.

Jak na koniec kadencji przystało, zasypywani jesteśmy przez prasę codzienną rankingami na temat sukcesu kadencji. W niemal wszystkich tych zestawieniach wyniki są całkowicie powtarzalne. Trudno bowiem z dnia na dzień przestać być jednostką bogatą czy też takie bogactwo zyskać. I tak, mamy w kraju kilkanaście (kilkadziesiąt) samorządów regularnie zgarniających nagrody, przy czym większość ich „bogactwa” jest w dużej mierze niezależna od poczynań władz. Zadaliśmy sobie wobec tego pytanie jak wyróżnić samorządowców, którzy realnie wpłynęli na rozwój jednostki, niezależnie od tego czy na jej terenie znajdują się wielkie przedsiębiorstwa czy grunty rolne.

Nie chcemy w tym miejscu umniejszać osiągnięć włodarzy bogatych jednostek. Naszym zamiarem było raczej wyłapanie tych, którzy niezależnie od okoliczności wykazali się pozytywnym wpływem na swoim terenie. Stworzyliśmy ranking skupiony na zmianach jakie zaszły pomiędzy rokiem 2010 a 2014. Nie liczyło się dla nas, czy gmina była bogata już w 2010 a jedynie to, w jakim stopniu udało się ją przez te 4 lata zmienić.

Zbadaliśmy 2479 jednostek (wszystkie gminy oraz miasta na prawach powiatu), w których odbyły się wybory bezpośrednie. Każda jednostka została porównana w wymiarze gospodarczym, społecznym, infrastrukturalnym i finansowym. Aby zająć wysoką pozycję w rankingu ogólnym, jednostka musiała odznaczać się wysoką pozycją we wszystkich częściach składowych.

Obok rankingu ogólnego, prezentującego całościowe zestawienie wszystkich jednostek, ukazano pozycję poszczególnych gmin w każdym analizowanym aspekcie, co pozwoliło ukazać kierunki działania władz lokalnych. Dla bardziej precyzyjnej prezentacji danych, gminy podzielono również na kategorie uwzględniające ich charakter społeczno – gospodarczy.

Całość analizy poprzedziła rozbudowana analiza wskaźników prezentująca poszczególne obszary stanowiące odzwierciedlenie wskazanych wymiarów rozwoju. Wskaźniki te pozwalają zapoznać się z najważniejszymi tendencjami w zakresie kształtowania się badanego aspektu w ostatnich czterech latach, a jego interpretację ułatwia szereg map przedstawiających przestrzenne zależności.

Część I. Klasyfikacja gmin na potrzeby analizy

ZAŁOŻENIA

W celu zaprezentowania bardziej przejrzystych rankingów i porównań w raporcie dokonano podziału całej zbiorowości 2479 gmin.

Pierwszym krokiem było wydzielenie miast na prawach powiatu, których obecnie jest w Polsce 66. Następnie zastosowana została jedna ze statystycznych metod klasyfikacji, jaką jest analiza skupień metodą k-średnich. Wykorzystano łącznie iterację i klasyfikację przy maksymalnej liczbie iteracji równej 10, jednocześnie zadając 3 skupienia do otrzymania. Do wyznaczenia skupień wykorzystano zestandaryzowane postaci następujących zmiennych:

1. udział wykonania podatku rolnego w wykonaniu dochodów budżetowych ogółem;
2. udział wykonania podatku dochodowego od osób prawnych (CIT) w wykonaniu dochodów budżetowych ogółem;
3. udział wykonania podatku od nieruchomości w wykonaniu dochodów budżetowych ogółem;
4. udział wykonania dochodów z opłaty miejscowej i uzdrowskiej w wykonaniu dochodów budżetowych ogółem;
5. udział podmiotów rolniczych w liczbie podmiotów gospodarczych ogółem;
6. udział podmiotów przemysłowych w liczbie podmiotów gospodarczych ogółem;
7. udział podmiotów pozostałych w liczbie podmiotów gospodarczych ogółem;
8. dodatkowo udział podmiotów turystycznych w liczbie podmiotów ogółem.

Podział na podmioty gospodarcze określone mianem „rolnicze”, „przemysłowe” i „pozostałe”, jak i same dane zaczerpnięte zostały z Banku Danych Lokalnych GUS. Dane finansowe zaczerpnięte z kolei z baz danych Ministerstwa Finansów.

PODZIAŁ I CHARAKTERYSTYKA

Po przeprowadzeniu analizy skupień otrzymano 3 skupienia liczące odpowiednio 44, 467 i 1902 gmin.

Pierwszą grupę gmin określono mianem „turystyczne”. Zbiorowość tę charakteryzuje wysoki, w porównaniu do innych grup, udział podmiotów turystycznych w podmiotach gospodarczych ogółem sięgający średnio 26,7%. Gminy te mają też relatywnie wysoki udział wykonania dochodów z opłaty uzdrowskiej i klimatycznej w wykonaniu dochodów ogółem, który wynosi średnio niemal 3%, podczas gdy w innych grupach gmin jest on prawie niezauważalny.

Drugą grupę liczącą 467 gmin stanowią gminy „przemysłowo-usługowe”. Gminy te charakteryzuje stosunkowo wysoki udział wykonania podatku CIT w wykonaniu dochodów ogółem, który wynosi średnio około 1,6% w porównaniu do pozostałych skupień, gdzie wynosi on średnio około 0,2% i 0,4%.

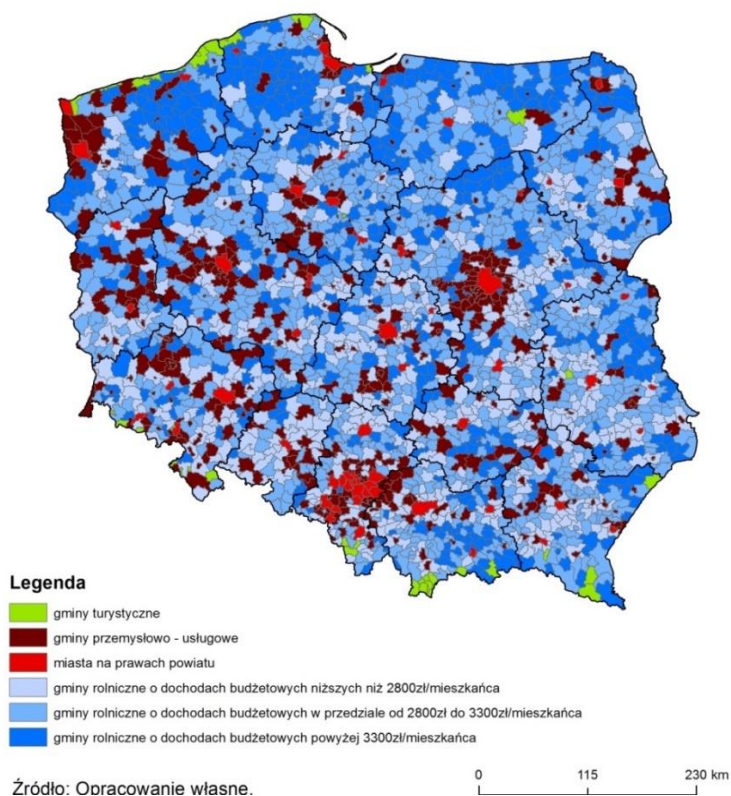
Największe skupienie liczące 1902 gmin to jednostki o charakterze w głównej mierze rolniczym. Zbiór ten charakteryzuje przede wszystkim wysoki udział wykonania podatku rolnego w wykonaniu dochodów budżetowych ogółem, który wynosi śred-

nio niemal 3,9%. Wartość ta jest zdecydowanie wyższa niż w innych skupieniach, gdzie udział wymienionego podatku wynosi średnio niewiele ponad 1%. Skupienie to nie ma co prawda najwyższego średniego udziału podmiotów rolniczych w podmiotach gospodarczych ogółem, ale może to być spowodowane tym, że w gminach turystycznych położonych np. w rejonach górskich istnieje wiele małych podmiotów rolniczych.

Specyfika tej metody sprawia, że przykładowo w grupie gmin rolniczych może znaleźć się gmina, która ma stosunkowo niewielki udział podatku rolnego, ale zostaje zaklasyfikowana do tej właśnie grupy, ponieważ biorąc pod uwagę wszystkie wykorzystane zmienne dana gmina najbardziej pasuje do gmin rolniczych. W celu większego zróżnicowania najliczniejszego skupienia, zbiorowość gmin rolniczych podzielono ze względu na wielkość dochodów budżetowych ogółem w przeliczeniu na mieszkańca. Wyznaczono trzy grupy gmin rolniczych na podstawie podziału na kwartyle. Pierwsza obejmuje gminy z dochodami do 2 800 zł na osobę (1 kwartyl), druga od 2 800 zł do 3 300 zł na osobę (2 i 3 kwartyli), a trzecia powyżej 3 300 zł (4 kwartyli).

Ostatecznie więc uzyskano 6 grup: miasta na prawach powiatu (66), gminy turystyczne (44 jednostki), gminy przemysłowo-usługowe (467), gminy rolnicze o dochodach poniżej 2 800 zł na mieszkańca (540), gminy rolnicze o dochodach z przedziału między 2 800 zł a 3 300 zł na mieszkańca (834), gminy rolnicze o dochodach powyżej 3 300 zł na mieszkańca (528).

Ryc.1. Przestrzenne rozmieszczenie gmin wg przyjętych kategorii

Część II. Charakterystyka obszarów funkcjonowania gmin

FINANSE

Z punktu widzenia mieszkańców danej gminy najistotniejszą kwestią funkcjonowania danej jednostki jest zapewnianie przez nią określonych usług, np. na polu edukacyjnym, kulturalnym czy społecznym. Widocznym znakiem poprawy zaspokajania tych potrzeb jest chociażby rozwój infrastruktury. Trwały rozwój społeczno-ekonomiczny gminy jest jednak możliwy tylko wówczas, gdy stabilna jest sytuacja finansowa jednostki. Na finanse jednostki należy spojrzeć wielowymiarowo, analizując obszar dochodów, wydatków oraz zadłużenia.

W niniejszym raporcie wykorzystano 5 wskaźników dotyczących finansów gmin obejmujących lata 2010-2013. Wszystkie dane zaczerpnięto z zestawień Ministerstwa Finansów wykorzystując odpowiednie działy, rozdziały i paragrafy. Należą do nich:

1. średnia dynamika zmian dochodów z podatków i opłat lokalnych;
2. średni udział dochodów z budżetu Unii Europejskiej do dochodów ogółem;
3. średnia dynamika zmian kosztów administracyjnych;
4. średni koszt obsługi długu w przeliczeniu na 1 mln kapitału;
5. średni udział deficytu w przychodach zwrotnych.

Średnia dynamika zmiany wartości dochodów z tytułu podatków i opłat lokalnych

Pierwszym wskaźnikiem obrazującym sytuację finansową gmin jest średnia dynamika zmian w dochodach z tytułu podatków i opłat lokalnych w latach 2010-2013. Do dochodów z tego tytułu zalicza się między innymi podatek od nieruchomości, podatek rolny, podatek leśny, podatek od środków transportowych, podatek od czynności cywilno-prawnych, podatek od spadków i darowizn, wpływy z karty podatkowej, opłatę skarbową, opłatę targową, opłatę za zezwolenie na sprzedaż alkoholu, pozostałe opłaty, zarząd, użytkowanie i użytkowanie wieczyste czy odsetki karne.

Formuła obliczania wskaźnika:

$$T_d = \left(\frac{D_{2011/2010} + D_{2012/2011} + D_{2013/2012}}{3} \right), \text{ w tym:}$$

$$D_{20XX+1/20XX} = \left(\frac{T_{20XX+1}}{T_{20XX}} - 1 \right) * 100\%;$$

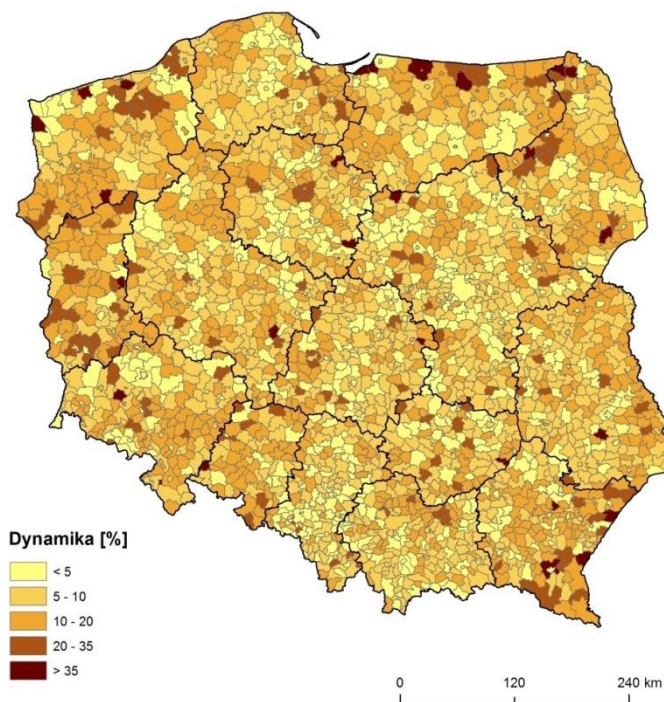
gdzie:

T_d - średnia dynamika zmian wpływów z podatku i opłat lokalnych;

$\frac{D_{20XX}}{20XX+1}$ - dynamika zmian wpływów z podatku i opłat lokalnych w okresie rocznym

T_{20XX} - Suma wpływów z podatków lokalnych

Ryc. 2. Średnia dynamika dochodów z podatków i opłat lokalnych w latach 2010 - 2013

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych Ministerstwa Finansów.

W latach 2010-2013 większość gmin zwiększyła swoje dochody podatkowe, zaś łącznie 108 jednostek odnotowało spadek dynamiki omawianych dochodów. Najwyższą dynamiką zmian charakteryzowały się jednostki położone w zachodniej części Polski.

Najstąbiej w zestawieniu wypadają gminy zlokalizowane w południowo - wschodnich regionach Polski. Niewiele gmin województwa mazowieckiego i małopolskiego odnotowało dynamikę wyższą niż 5%. Równie niskie wartości wskaźnika charakteryzują gminy województwa łódzkiego i opolskiego.

Najwyższy wzrost dochodów z podatków i opłat lokalnych nastąpił w Gminie Nowe Warpno (woj. zachodnio-pomorskie), w której wartość dochodów podatkowych w analizowanym okresie wzrosła o 90,74%. Tak spektakularną zmianę w wysokości wpływających do budżetu środków z tytułu lokalnych podatków i opłat spowodował korzystny wyrok sądowy dotyczący opodatkowania akwenów wodnych. Kolejne najlepsze wyniki w zakresie analizowanego wskaźnika osiągnęła Gmina Orla (woj. podlaskie) – 61,94% oraz Gmina Fredropol (woj. podkarpackie) – 61,08%.

Średni udział dochodów z budżetu Unii Europejskiej do dochodów ogółem

Wielką szansę na zdyktalizowanie rozwoju gospodarczego oraz poprawę poziomu życia mieszkańców gmin stwarzają fundusze pozyskiwane z Unii Europejskiej. Istnieje szereg programów i funduszy europejskich, z których można uzyskiwać środki na inwestycje. Szczególnie, należy tutaj wymienić o Europejskim Funduszu Rozwoju Regionalnego, z którego finansowany jest między innymi Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej, a także Program Rozwoju Obszarów Wiejskich,

z którego korzystać mogą gminy wiejskie i miejsko-wiejskie. Omawiany wskaźnik przedstawia średni udział dochodów z budżetu Unii Europejskiej do dochodów ogółem. Środki pochodzące z unijnego budżetu wyodrębniono za pomocą czwartej cyfry paragrafu - numery 1, 7, 8, 9.

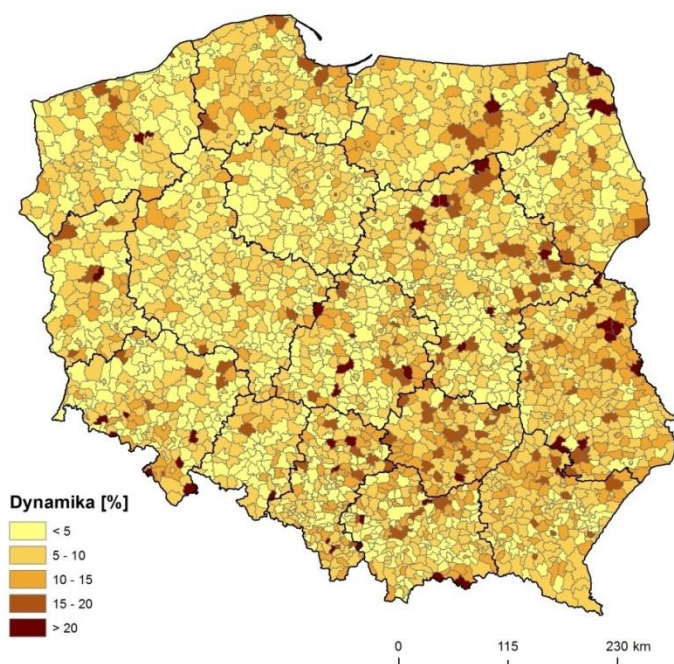
Formuła obliczania wskaźnika:

$$\Delta UE = \frac{(U_{2010} + U_{2011} + U_{2012} + U_{2013})}{4}, \text{ gdzie } U_{20xx} = \frac{D_{UE}}{D_o} * 100\%$$

gdzie:

ΔUE – średni udział dochodów z budżetu Unii Europejskiej do dochodów ogółem;
 U_{20xx} – udział dochodów z budżetu Unii Europejskiej do dochodów ogółem w poszczególnych latach;
 D_{UE} – dochody z budżetu Unii Europejskiej (czwarta cyfra paragrafu – 1, 7, 8, 9);
 D_o – dochody ogółem.

Ryc. 3. Średni udział dochodów z budżetu Unii Europejskiej do dochodów ogółem w latach 2010 - 2013

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych Ministerstwa Finansów.

Biorąc pod uwagę średni udział dochodów z budżetu Unii Europejskiej w dochodach ogółem dostrzega się wyraźną dominację gmin zlokalizowanych we wschodniej części Polski. Jak wskazano, jednym z programów operacyjnych, w ramach którego można było pozyskać środki unijne w okresie finansowania 2007 – 2013 był PO Rozwój Polski Wschodniej. Zwiększona dostępność środków unijnych w województwie podlaskim, lubelskim, podkarpackim, świętokrzyskim i warmińsko - mazurskim przełożyła się na wyższy udział tych środków w budżetach tamtejszych gmin.

W wielu gminach województwa wielkopolskiego, dolnośląskiego i zachodniopomorskiego udział dochodów z budżetu UE w dochodach ogółem, w analizowanym okresie, był niższy niż 5%. Z jednej strony, można ten fakt ocenić pozytywnie, gdyż świadczy o dużej samodzielności gmin w zakresie realizowanych działań. Z drugiej jednak strony, może świadczyć o małej aktywności władz lokalnych w zakresie wykorzystywania środków zewnętrznych.

Najwyższy udział dochodów z budżetu Unii Europejskiej w dochodach ogółem wystąpił w Gminie Uniejów (woj. łódzkie), w której średni udział w analizowanym okresie kształtował się na poziomie 44,8%. Tak duży udział omawianych środków związany był z pozyskaniem środków na rozbudowę kompleksu rekreacyjno-wypoczynkowego Termy Uniejów. Kolejne najlepsze wyniki w zakresie analizowanego wskaźnika osiągnęła Gmina Solec-Zdrój (woj. świętokrzyskie) – 37,34% oraz Gmina Hel (woj. pomorskie) – 35,94%.

Średnia dynamika zmian wydatków na administrację

Kryzys ekonomiczny, którego doświadczyło wiele przedsiębiorstw, ale także instytucji państwowych, wytworzył swoistą presję na poprawę efektywności wydatkowania środków. Kwestia ta nabiera szczególnego znaczenia w przypadku podmiotów publicznych finansowanych z pieniędzy państwowych. Z punktu widzenia zarządzania gminą istotne jest więc, aby zmniejszać koszty związane z administracją lub przynajmniej ograniczać tempo ich wzrostu. Wskaźnik prezentuje dynamikę zmian wielkości kosztów administracyjnych ponoszonych przez gminy.

Formuła obliczania wskaźnika:

$$W_{adm} = \left(\frac{W_{2011/2010} + W_{2012/2011} + W_{2013/2012}}{3} \right), \text{ w tym:}$$

$$W_{20XX+1/20XX} = \left(\frac{ADM_{20XX+1}}{ADM_{20XX}} - 1 \right) * 100\%;$$

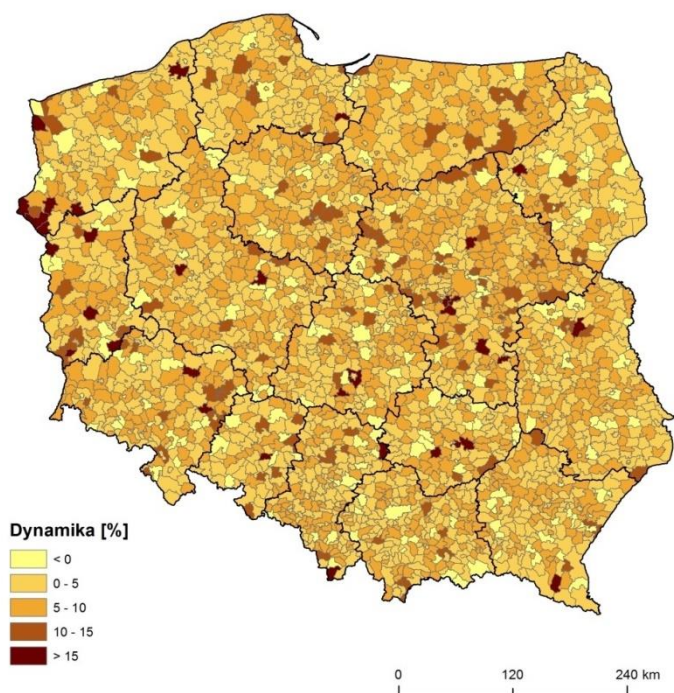
gdzie:

W_{adm} - średnia dynamika zmian kosztów administracyjnych;

$W_{\frac{20xx}{20xx+1}}$ – dynamika zmian wydatków na administrację w okresie rocznym

ADM_{20XX} – wydatki na administrację w poszczególnych latach (rozdziały 75017-75023, bez uwzględnienia wydatków majątkowych)

Ryc. 4. Średnia dynamika zmian kosztów administracyjnych w latach 2010 - 2013

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych Ministerstwa Finansów.

Z ryciny 4 wynika, że strukturze gmin w Polsce dominują jednostki, w których koszty administracyjne wzrosły o co najmniej 5%. Na 2047 jednostek objętych analizą tylko w przypadku 217 gmin nastąpił spadek wydatków przeznaczanych administrację.

Tylko w 33 jednostkach w całej Polsce koszty administracyjne zwiększyły się o ponad 15%. Największa koncentracja tych jednostek wystąpiła w województwie zachodnio - pomorskim. Nieco niższy wzrost, aczkolwiek równie alarmujący nastąpił w gminach województwa mazowieckiego.

Największy spadek kosztów administracyjnych nastąpił w Gminie Jawornik Polski (woj. podkarpackie), gdzie analizowane koszty uległy zmniejszeniu o ponad 10%. Jak wynika, z analizy sprawozdań z wykonania budżetu Gminy, zmniejszeniu uległy wydatki bieżące w rozdziale 75023 (urzędy gmin), związane głównie z wypłatą wynagrodzeń. Kolejne najwyższe spadki w zakresie analizowanego wskaźnika osiągnęła Gmina Lipka (woj. wielkopolskie) – spadek o 8,41% oraz Gmina Kadzidło (woj. mazowieckie) – spadek o 8,28%.

Średni koszt obsługi długu w przeliczeniu na 1 mln kapitału w latach 2010-2013

W kontekście bieżącego funkcjonowania jednostek bardzo istotna jest zdolność do sprawnego regulowania zobowiązań. Istnienie zadłużenia jest zawsze jakimś obciążeniem dla budżetu jednostki, jednakże bardzo ważne jest to, czy koszty związane z obsługą tego zadłużenia zmniejszają się na przestrzeni lat. Wiele jednostek w celu spełnienia ustawowych limitów związanych z obsługą długu postanowiło

zrestrukturyzować swoje zadłużenie, aby uzyskać niskie koszty obsługi długu. W tym wskaźniku zostały wyłączone 84 jednostki. Nieuwzględniane samorzędy mimo posiadania długu nie ponoszą kosztów obsługi długu lub pomimo ponoszenia kosztów obsługi długu w danym roku (wynikających z deficytu przejściowego) nie posiadają zadłużenia.

Formuła obliczania wskaźnika:

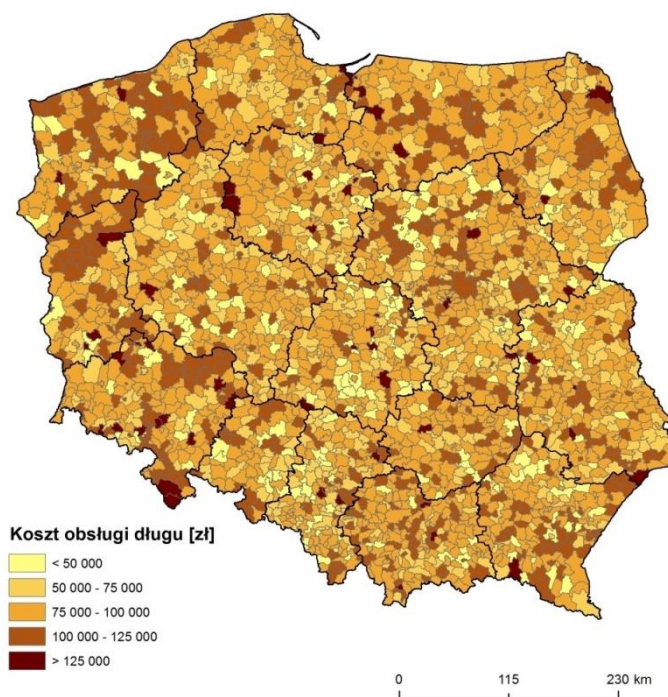
$$KO = \frac{KO_{2010} + KO_{2011} + KO_{2012} + KO_{2013}}{\text{liczba lat z długiem}}$$

gdzie:

KO = średni koszt obsługi długu w przeliczeniu na 1 mln kapitału;

KO_{20xx} = Koszty obsługi długu w poszczególnych latach przypadających na 1 mln kapitału.

Ryc. 5. Średni koszt obsługi długu w przeliczeniu na 1 mln kapitału w latach 2010 - 2013

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych Ministerstwa Finansów.

W analizowanym okresie, tylko 131 jednostek ponosiło dość niskie koszty obsługi długu (poniżej 50 tys./1mln kapitału). Jak wynika z ryciny 5, najwyższe koszty obsługi długu ponosiły gminy skoncentrowane w zachodniej części Polski, szczególnie w województwie zachodnio – pomorskim.

Najlepiej w zestawieniu wypadają gminy województwa wielkopolskiego, kujawsko - pomorskiego i śląskiego, w których na 1 mln kapitału ponoszono średni koszt nie większy niż 100 tys. złotych. Najlepiej w zestawieniu wypada Gmina Regimin (woj. mazowieckie), w której obsługa 1 mln kapitału pochodzącego ze środków zwrotnych kosztowała średnio 2 661 zł. Najniższe koszty obsługi charakteryzują również Gminę Nowe Miasto (woj. mazowieckie) – 9 924 zł oraz Gminę Kamieniec Żąbkowski (woj. dolnośląskie) – 10 420 zł.

Szczególne zagrożenie dla zachowania wskaźnika maksymalnej obsługi zadłużenia wystąpiło w przypadku 57 jednostek, dla których średni koszt obsługi długu kształtował się na poziomie wyższym niż 125 000 zł. Jednostki te powinny podjąć szczególne działania ostrożnościowe, które pozwolą zachować właściwą relację o której mowa w art. 243 ustawy o finansach publicznych, a przez to zapewnią właściwą realizację zadań publicznych.

Średni udział deficytu budżetowego do przychodów zwrotnych

Po wprowadzeniu obostrzeń dotyczących równoważenia części bieżącej budżetu, ewentualny deficyt bieżący może być sfinansowany nadwyżką z lat ubiegłych bądź wolnymi środkami. W związku z powyższymi ograniczeniami obecnie wykazywany deficyt budżetowy odpowiada za dokonywane przez jednostki wydatki majątkowe nie mające pokrycia w dochodach majątkowych. Poniższy wskaźnik ma na celu wskazanie w jakim stopniu przychody zwrotne finansują deficyt a w jakim przeznaczane są na spłatę wcześniej zaciągniętych zobowiązań (rolowanie długu). Dla jednostek, które wykazywały nadwyżkę budżetową przyjęto wartość wskaźnika na poziomie 1.

Formuła obliczania wskaźnika:

$$D = \frac{(Udz_{2010} + Udz_{2011} + Udz_{2012} + Udz_{2013})}{4},$$

$$\text{w tym } Udz_{20XX} = \frac{Def_{20XX}}{Pz_{20XX}} * 100\%$$

gdzie:

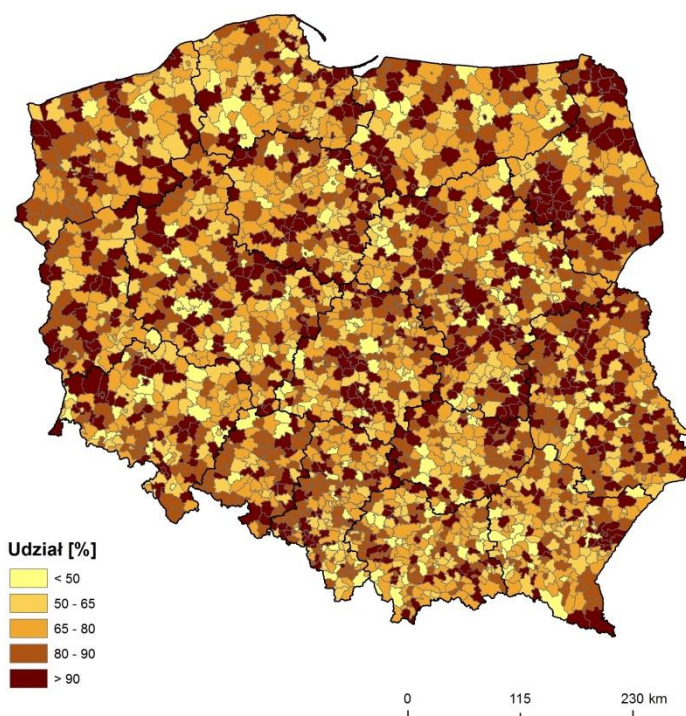
D – średni udział deficytu budżetowego do przychodów zwrotnych za lata 2010-2013;

Udz_{20XX} – udział deficytu budżetowego w przychodach zwrotnych w poszczególnych latach;

Def_{20XX} – deficyt budżetowy w poszczególnych latach;

Pz_{20XX} – przychody zwrotne w poszczególnych latach.

Ryc. 6. Średni udział deficytu w przychodach zwrotnych w latach 2010 - 2013

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych Ministerstwa Finansów.

W większości gmin w Polsce, w analizowanym okresie, środki zwrotne pochodzące z kredytów, pożyczek czy emisji obligacji przeznaczone były na pokrycie deficytu. Niemniej jednak w strukturze gmin, wystąpiły jednostki, w przypadku których środki zwrotne przeznaczone zostały na spłatę poprzednich zobowiązań, o czym świadczy niewielki udział deficytu w przychodach zwrotnych. Wykazano, że w okresie ostatniej kadencji, omawiany udział był niższy niż 50% w 182 gminach. Najwięcej jednostek charakteryzował udział deficytu na poziomie 65% – 80%.

Łącznie 260 gmin, w okresie ostatniej kadencji charakteryzowała nadwyżka budżetowa lub całkowite pokrycie deficytu środkami zwrotnymi. Wśród gmin o najwyższym poziomie wskaźnika znalazły się: Gmina Chmielno (woj. pomorskie), Gmina Obrzycko (woj. wielkopolskie) oraz Gmina Ustronie Morskie (woj. zachodnio - pomorskie).

Ranking gmin

Ranking został stworzony w oparciu o wartości poddanych interpretacji wskaźników prezentujących kondycję finansową gmin w Polsce. W celu bardziej przejrzystej prezentacji danych wytypowano jednostki uwzględniając ich charakter i specyfikę, dzięki czemu przedstawiono sześć rankingów z podziałem na kategorie ustalone w I części raportu, tj. ranking gmin turystycznych, ranking gmin przemysłowo-usługowych, ranking gmin rolniczych o dochodach budżetowych niższych niż 2 800zł/mieszkańca, ranking gmin rolniczych o dochodach budżetowych

w przedziale 2 800-3 300zł/mieszkańca, ranking gmin rolniczych o dochodach budżetowych powyżej 3 300zł/mieszkańca, ranking miast na prawach powiatu.

Gminy uszeregowano w zależności od uzyskanych wyników, tj. kierując się zasadą, że gmina, która uzyskała najlepszą wartość danego wskaźnika (najwyższą bądź najniższą w zależności od wskaźnika) otrzymała najwyższą ocenę „1”, jako pierwsze miejsce w rankingu. Kolejne gminy, które uzyskały gorsze wartości poszczególnych wskaźników otrzymywały ocenę niższą, odpowiadającą kolejnemu miejscu w rankingu.

Tabela 1. Ranking gmin turystycznych o najwyższych zmianach w potencjale finansowym w latach 2010 - 2013

Miejsce	Nazwa JST	Typ	Dochód na osobę	Województwo
1	Krynica Morska	Gmina miejska	42 765 zł	pomorskie
2	Hel	Gmina miejska	4 354 zł	pomorskie
2	Nałęczów	Gmina miejsko-wiejska	3 942 zł	lubelskie
4	Krynica-Zdrój	Gmina miejsko-wiejska	4 637 zł	małopolskie
5	Szczawno-Zdrój	Gmina miejska	3 476 zł	dolnośląskie
6	Polanica-Zdrój	Gmina miejska	3 467 zł	dolnośląskie
7	Darłowo	Gmina wiejska	4 428 zł	zachodnio-pomorskie
8	Karpacz	Gmina miejska	6 952 zł	dolnośląskie
9	Mikołajki	Gmina miejsko-wiejska	3 669 zł	warmińsko-mazurskie
10	Darłowo	Gmina miejska	3 939 zł	zachodnio-pomorskie

Źródło: Opracowanie własne

Ranking gmin turystycznych, o największych zmianach w potencjale finansowym otwiera Gmina Krynica Morska. Gmina Krynica Morska osiągnęła najwyższe zmiany pod względem wysokości osiąganych dochodów podatkowych i opłat lokalnych (wzrost o 50,7%), a także pod względem udziału deficytu w przychodach zwrotnych (100%). Burmistrzem Gminy Krynica Morska jest Pan Adam Ostrowski.

Ranking gmin turystycznych zamyka Gmina miejska Darłowo, która swoje miejsce zawdzięcza aktywnością w zakresie wykorzystania środków unijnych (7 miejsce – udział na poziomie 16,46%) oraz całkowitym przeznaczaniem zaciągniętych zobowiązań na pokrycie wydatków (100%).

Tabela 2. Ranking gmin przemysłowo- usługowych o najwyższych zmianach w potencjale finansowym w latach 2010 – 2013

Miejsce	Nazwa JST	Typ	Dochód na osobę	Województwo
1	Sztum	Gmina miejsko-wiejska	2 951 zł	pomorskie
2	Zawiercie	Gmina miejska	2 586 zł	śląskie
3	Brwinów	Gmina miejsko-wiejska	4 625 zł	mazowieckie
4	Bardo	Gmina miejsko-wiejska	3 324 zł	dolnośląskie
5	Radomsko	Gmina miejska	2 713 zł	łódzkie
6	Nowe Warpno	Gmina miejsko-wiejska	28 663 zł	zachodnio-pomorskie
7	Suwałki	Gmina wiejska	3 565 zł	podlaskie
8	Radymno	Gmina miejska	2 779 zł	podkarpackie
9	Ornontowice	Gmina wiejska	4 096 zł	śląskie
10	Mielec	Gmina miejska	2 747 zł	podkarpackie

Źródło: Opracowanie własne

Wśród 10 gmin przemysłowo - usługowych, które w najwyższym stopniu poprawiały swoją sytuację finansową, znajdują się gminy zlokalizowane w regionie Dolnego Śląska i Śląska, w których funkcjonuje duża liczba przedsiębiorstw przemysłowych. Widoczne są również istotne różnice między osiąganymi przez gminy dochodami.

Od 2010 roku największą poprawę w zakresie finansów odnotowano w miejsko - wiejskiej Gminie Sztum położonej w województwie pomorskim. Gminą od 1998 roku zarządza Burmistrz Leszek Tabor. Gmina swoją pozycję zawdzięcza poprzez aktywność w zakresie pozyskiwania funduszy z Unii Europejskiej oraz prawidłowe przeznaczanie środków zwrotnych.

Zestawienie 10 najlepszych gmin przemysłowo - usługowych zamyka gmina Mielec zlokalizowana w województwie podkarpackim. W przypadku tej gminy na wysoką pozycję wpływ miał przede wszystkim wysoki udział środków unijnych w dochodach ogółem.

Tabela 3. Ranking gmin rolniczych o dochodach poniżej 2 800 zł na osobę o najwyższych zmianach w potencjale finansowym w latach 2010 – 2013

Miejsce	Nazwa JST	Typ	Dochód na osobę	Województwo
1	Żagań	Gmina wiejska	2 626 zł	lubuskie
2	Hrubieszów	Gmina wiejska	2 793 zł	lubelskie
3	Ostaszewo	Gmina wiejska	2 756 zł	pomorskie
4	Koniusza	Gmina wiejska	2 567 zł	małopolskie
5	Krasnopol	Gmina wiejska	2 693 zł	podlaskie
6	Stary Zamość	Gmina wiejska	2 621 zł	lubelskie
7	Żyraków	Gmina wiejska	2 638 zł	podkarpackie
8	Obrzycko	Gmina wiejska	2 566 zł	wielkopolskie
9	Goraj	Gmina wiejska	2 687 zł	lubelskie
10	Borów	Gmina wiejska	2 755 zł	dolnośląskie

Źródło: Opracowanie własne.

Gminy rolnicze o dochodach poniżej 2 800 zł na osobę, które w najwyższym stopniu poprawiły swoją sytuację finansową rozlokowane są w różnych częściach Polski, aż 3 reprezentantów ma województwo lubelskie. Ze względu na specyfikę tej grupy, gminy nie różnią się znacznie, jeśli chodzi o dochody na osobę. Wszystkie gminy w zestawieniu to gminy wiejskie.

W okresie upływającej kadencji sytuacja finansowa w najwyższym stopniu uległa poprawie w wiejskiej Gminie Żagań położonej w województwie lubuskim, której wójtem jest Pan Tomasz Niesłuchowski. Pierwsze miejsce Gmina zawdzięcza głównie istotnym wzrostom dochodów z podatków i opłat lokalnych. Na wyróżnienie zasługuje też sytuacja w zakresie sposobu finansowania wydatków, które w znacznym stopniu pokrywane są ze środków zwrotnych.

Pierwszą 10-tkę rankingu zamyka gmina Borów (województwo dolnośląskie). Gmina ta, zwiększyła w dość znacznym stopniu swoje dochody podatkowe, przy jednoczesnym, znaczącym ograniczeniu kosztów administracyjnych.

Tabela 4. Ranking gmin rolniczych o dochodach od 2 800 do 3 300 zł na osobę o najwyższych zmianach w potencjale finansowym w latach 2010 – 2013

Miejsce	Nazwa JST	Typ	Dochód na osobę	Województwo
1	Jeleniewo	Gmina wiejska	3 252 zł	podlaskie
2	Dubicze Cerkiewne	Gmina wiejska	3 185 zł	podlaskie
3	Grodzisko Dolne	Gmina wiejska	2 941 zł	podkarpackie
4	Kraśniczyn	Gmina wiejska	2 830 zł	lubelskie
5	Piszczac	Gmina wiejska	3 056 zł	lubelskie
6	Brańsk	Gmina wiejska	2 893 zł	podlaskie
7	Działoszyce	Gmina miejsko-wiejska	2 988 zł	świętokrzyskie
8	Kleszczele	Gmina miejsko-wiejska	3 075 zł	podlaskie
9	Wierzchlas	Gmina wiejska	2 912 zł	łódzkie
10	Kruszyna	Gmina wiejska	3 200 zł	śląskie

Źródło: Opracowanie własne.

W zestawieniu gmin rolniczych o dochodach w przedziale od 2800 zł do 3300 zł na osobę, które w najwyższym stopniu poprawiły sytuację finansową dominują gminy wiejskie położone głównie we wschodniej części kraju. Ranking otwiera Gmina Jeleniewo (woj. podlaskie).

Włodarzem Gminy Jeleniewo jest od 2010 roku jest Pan Kazimierz Urynowicz. Można domniemywać, że to właśnie zmiana władzy lokalnej zapewniła Gminie Jeleniewo poprawę sytuacji gminy, a przez to wysoką pozycję w rankingu. Wśród gmin zakwalifikowanych do pierwszej 10-tki zestawienia, Gmina Jeleniewo charakteryzuje się najwyższą dynamiką dochodów podatkowych na mieszkańca. Na tle pozostałych gmin tej grupy, Gmina Jeleniewo dość intensywnie pozyskiwała również środki z Unii Europejskiej.

Podobnie jak zwycięzca rankingu, gminy wiejskie Dubicze Cerkiewne i Grodzisko Dolne odnotowały relatywnie wysokie przyrosty wpływów z podatków lokalnych i opłat. Dodatkowo gminę Dubicze Cerkiewne wyróżniła pozytywna sytuacja w zakresie wskaźników związanych z obsługą zadłużenia. W Gminie tej koszty obsługi długu były jednymi z niższych w porównaniu do kosztów ponoszonych przez pozostałe gminy tej kategorii.

Ranking 10 najlepszych gmin rolniczych o dochodach od 2 800 do 3 300 zł na osobę zamyka gmina wiejska Kruszyna (woj. śląskie), która wyróżniała się spadkiem kosztów obsługi długu.

Tabela 5. Ranking gmin rolniczych o dochodach powyżej 3 300 zł na osobę o najwyższych zmianach w potencjale finansowym w latach 2010 – 2013

Miejsce	Nazwa JST	Typ	Dochód na osobę	Województwo
1	Łubnice	Gmina wiejska	3 802 zł	świętokrzyskie
2	Paradyż	Gmina wiejska	4 052 zł	łódzkie
3	Perlejewo	Gmina wiejska	3 536 zł	podlaskie
4	Szczurowa	Gmina wiejska	3 575 zł	małopolskie
5	Lutowiska	Gmina wiejska	4 617 zł	podkarpackie
6	Kłoczew	Gmina wiejska	3 477 zł	lubelskie
7	Smyków	Gmina wiejska	3 355 zł	świętokrzyskie
8	Besko	Gmina wiejska	3 580 zł	podkarpackie
9	Lubrza	Gmina wiejska	4 552 zł	lubuskie
10	Polska Cerkiew	Gmina wiejska	5 262 zł	opolskie

Źródło: Opracowanie własne.

Gminą, która zajęła pierwsze miejsce w opisywanym rankingu jest gmina wiejska Łubnice znajdująca się w województwie świętokrzyskim. Wójtem Gminy jest Pan Henryk Ciosek. Pozycję Gminy Łubnice jako lidera w rankingu zdeterminował przede wszystkim kierunek przeznaczenia uzyskiwanych środków zwrotnych. Znacząco wzrosły w tej Gminie również wpływy z podatków i opłat lokalnych. Dodatkowo Gmina Łubnice charakteryzowała się aktywnością w zakresie pozyskiwania środków unijnych.

Kolejne gminy w zestawieniu, to Gmina wiejska Paradyż (woj. łódzkie) i Perlejewo (woj. podlaskie). Obie gminy charakteryzowały się niskimi kosztami obsługi długu. W trakcie mijającej kadencji jednostki wykazywały się aktywnością w zakresie pozyskiwania środków unijnych, jak również zwiększyły wpływy z podatków i opłat lokalnych.

Gminą, która zajęła dziesiąte miejsce w zestawieniu jest Gmina Polska Cerkiew, która znajduje się w województwie opolskim. Wysoka pozycja tej Gminy związana jest przede wszystkim ze spadkiem kosztów administracyjnych i kosztów obsługi długu, jak również ze zwiększeniem dochodów pochodzących z budżetu Unii Europejskiej.

Tabela 6. Ranking miast na prawach powiatu o najwyższych zmianach w potencjale finansowym w latach 2010 – 2013

Miejsce	Nazwa JST	Dochód na osobę	Województwo
1	Tychy	4 597 zł	śląskie
2	Szczecin	4 060 zł	zachodnio-pomorskie
3	Włocławek	4 819 zł	kujawsko-pomorskie
4	Suwałki	4 227 zł	podlaskie
5	Jelenia Góra	4 498 zł	dolnośląskie
6	Gdańsk	6 372 zł	pomorskie
6	Zabrze	4 288 zł	śląskie
8	Rybnik	4 489 zł	śląskie
9	Chorzów	3 932 zł	śląskie
10	Dąbrowa Górnicza	4 716 zł	śląskie

źródło: opracowanie własne

W czołówce zestawienia miast na prawach powiatu nie znalazły się największe polskie metropolie, co może być związane chociażby z zadłużeniem, które zaciągały na inwestycje związane z Euro 2012. Najwyższe miejsca zajęły natomiast miasta konurbacji śląskiej, których jest aż 5. Wysoko uplasowały się też Szczecin, Włocławek, Suwałki.

Miastem na prawach powiatu, które zajęło pierwszą pozycję w rankingu są śląskie Tychy. Prezydentem miasta jest Pan Andrzej Dziuba, który swoją funkcję sprawuje od 2000 roku. W minionych czterech latach dynamicznie zwiększyło się wykorzystanie środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej. Ponadto, zmniejszeniu uległy koszty obsługi długu, jak również spadły koszty administracyjne.

„W ciągu ostatnich kilku lat w naszym mieście dokonał się prawdziwy skok cywilizacyjny, co sprawiło, iż Suwałki stają się nowoczesnym miastem o europejskim standardzie oferującym kompleksową ofertę usług publicznych. Wśród ważniejszych zrealizowanych przedsięwzięć współfinansowanych z funduszy UE wymienić należy: budowę aquaparku z pływalnią, sali koncertowo-teatralnej, Parku Naukowo Technologicznego Polska-Wschód, modernizację stadionu piłkarskiego, odnowienie taboru komunikacji miejskiej, rewitalizację śródmieścia oraz przebudowę wielu ulic i ścieżek rowerowych. Istotne jest, że zmiany te są bezpieczne dla finansów miasta i przyczyniają się do stabilnego i zrównoważonego rozwoju Suwałk”.

**Prezydent Miasta Suwałk
Czesław Renkiewicz**

Miejsca na podium osiągnęły również Miasto Szczecin i Włocławek. Zachodniopomorskie miasto wypadło szczególnie pozytywnie pod względem redukcji kosztów obsługi zadłużenia. Z kolei Włocławek zwiększył dochody podatkowe oraz ograniczył koszty administracji.

Pierwszą dziesiątkę rankingu zamyka Miasto Dąbrowa Górnicza (woj. śląskie). Miasto osiągnęło niskie wartości kosztów obsługi długu publicznego oraz niskie wartości kosztów administracyjnych.

GOSPODARKA

Działania podejmowane przez władzę lokalną mają na celu osiągnięcie wymiernych długookresowych efektów, które mają służyć społeczności lokalnej. Celem pracy władz lokalnych powinno być realizowanie działań rozwojowych zmierzających do zapewnienia odpowiednich warunków życia. Nie ulega wątpliwości fakt, że rozwój ma charakter terytorialny, co potęguje rolę władz lokalnych w zakresie pobudzania i realizowania polityki rozwoju.

Rozwój lokalny jest pojęciem interdyscyplinarnym, a poprzez złożoność zjawisk i procesów go tworzących jest pojęciem trudnym do zdefiniowania. Wielu specjalistów w dziedzinie społeczno-gospodarczego rozwoju regionów wskazuje, że rozwój lokalny realizowany jest w wielu wymiarach. Najczęściej wskazuje się wymiar gospodarczy, społeczny, środowiskowy, kulturowy czy polityczny.

W procesie rozwoju lokalnego to de facto wymiar gospodarczy odgrywa najważniejszą rolę, ponieważ warunkuje i napędza procesy zachodzące w pozostałych płaszczyznach rozwojowych. Rozwój gospodarczy poprzez wzajemną współpracę lokalnych podmiotów zmierza do stworzenia lepszych warunków dla wzrostu ekonomicznego, tworzenia nowych miejsc pracy, a przez to przyczynia się do poprawy warunków życia mieszkańców.

Uzasadnionym wydaje się więc zaprezentowanie efektów pracy władz lokalnych w zakresie gospodarczym. Poniższa analiza obejmować będzie zatem aspekty związane z funkcjonowaniem podmiotów gospodarczych oraz bezrobociem. W tym celu przyjęto następującą grupę wskaźników:

1. Dynamika zmiany liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności;
2. Dynamika zmiany liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności działających w branży rolniczej;
3. Dynamika zmiany liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności działających w branży przemysłowej;
4. Dynamika zmiany liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności działających w branży usługowej;
5. Zmiana liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności zatrudniających do 9 pracowników;
6. Zmiana liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności zatrudniających od 10 do 49 pracowników;
7. Zmiana liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności zatrudniających powyżej 50 pracowników;
8. Dynamika liczby osób pracujących na 1000 ludności;
9. Dynamika liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 ludności;
10. Zmiana udziału liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych w ludności w wieku produkcyjnym.

Dynamika zmiany liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności

Liczba podmiotów gospodarczych działających na terenie danej gminy jest najbardziej miarodajną informacją na temat atrakcyjności inwestycyjnej danej gminy i warunków prowadzenia działalności. Oczywiście jest, że w rejonach lepiej rozwiniętych liczba podmiotów gospodarczych zawsze będzie wyższa niż w rejonach słabiej rozwiniętych. Fakt ten, nie oddaje jednakże do końca zmian jakie zaszły w liczbie przedsiębiorstw w okresie analizowanych czterech lat. W celu zaprezentowania zmian jakie zaszły w liczbie przedsiębiorstw, odniesiono liczbę podmiotów gospodarczych na 1000 ludności, a następnie obliczono dynamikę zmian. Rosnąca dynamika zmian świadczyć będzie o zwiększającej się liczbie podmiotów gospodarczych.

Formuła obliczania wskaźnika:

$$D_{PG} = \left(\frac{PG_1}{PG_0} - 1 \right) * 100\%$$

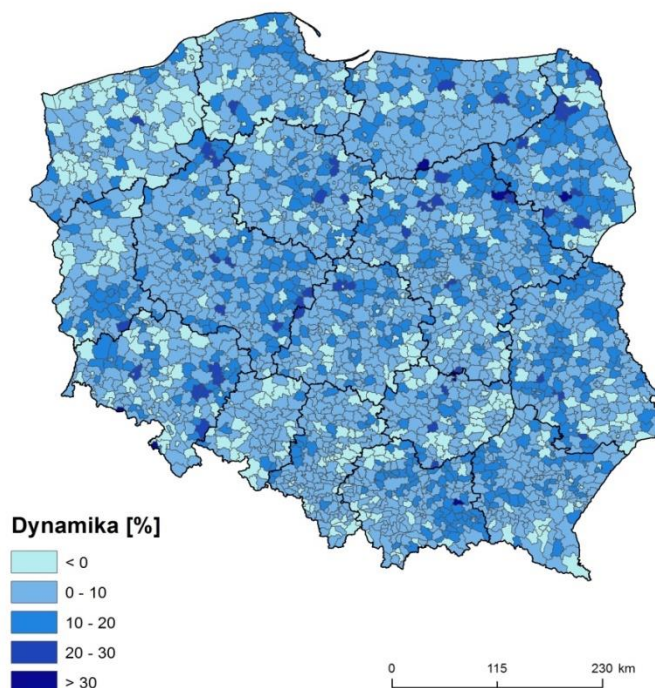
gdzie:

D_{PG} – dynamika zmian liczby podmiotów gospodarczych;

PG_1 – podmioty gosp. wpisane do rejestru REGON na 1000 ludności w 2013 roku;

PG_0 – podmioty gosp. wpisane do rejestru REGON na 1000 ludności w 2010 roku.

Ryc. 7. Dynamika liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON/1tys. ludności w latach 2010 - 2013

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych GUS.

Z ryc. 7 wynika, że największa dynamika zmian w liczbie podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON w ostatnich czterech latach nastąpiła w gminach zlokalizowanych we wschodniej i północno – wschodniej części Polski. Rów-

nie wysokie wartości wskaźnika charakteryzują gminy zlokalizowane w północnej i południowej części województwa wielkopolskiego oraz w województwie dolnośląskim. Biorąc pod uwagę fakt, że średnio najwięcej podmiotów gospodarczych funkcjonuje w zachodniej części Polski jest to dość specyficzne zjawisko. Obecnie kładzie się ogromny nacisk na rozwój Polski Wschodniej, a dostępność środków finansowych w ramach programów unijnych może przyczynić się do gospodarczego pobudzenia gmin w omawianych regionach.

Najslabiej w zestawieniu wypadają gminy zlokalizowane w zachodnio - północnych regionach Polski. Niewiele gmin województwa zachodniopomorskiego odnotowało dynamikę wyższą niż 10%. Równie niskie wartości wskaźnika charakteryzują gminy województwa świętokrzyskiego i opolskiego. Najniższa dynamika zmian, przy jednocześnie najwyższej średniej liczbie podmiotów gospodarczych w Polsce może świadczyć o nasyceniu konkurencją rynków tamtejszych gmin.

Wśród gmin o najwyższym poziomie dynamiki znalazły się gmina Karpacz (woj. dolnośląskie), w której liczba podmiotów gospodarczych w analizowanym okresie zwiększyła się aż o 253%. Przyczyną tak wysokiej zmiany mógł być rozwój turystyki w regionie, który zrodził potrzebę utworzenia wielu przedsiębiorstw obsługujących ruch turystyczny. Kolejne najlepsze wyniki w zakresie analizowanego wskaźnika osiągnęła Gmina Janowiec Kościelny (woj. warmińsko – mazurskie, 41,74%) oraz Gmina Czerwin (woj. mazowieckie, 40,36%).

Dynamika zmiany liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności działających w branży rolniczej

Dysponując wiedzą na temat najważniejszych tendencji w zakresie liczby podmiotów gospodarczych w gminach warto przyjrzeć się strukturze tych podmiotów wg rodzajów działalności. Przedsiębiorstwem rolnym będzie wyodrębniona prawnie i ekonomicznie jednostka, której celem jest wytwarzanie i zbycie produktów rolnych. W celu zaprezentowania zmian jakie zaszły w liczbie przedsiębiorstw działających w branży rolniczej odniesiono liczbę podmiotów gospodarczych działających w branży rolniczej na 1000 ludności, a następnie obliczono dynamikę zmian. Rosnąca dynamika zmian świadczyć będzie o zwiększającej się liczbie podmiotów gospodarczych.

Formuła obliczania wskaźnika:

$$D_{PGR} = \left(\frac{PGR_1}{PGR_0} - 1 \right) * 100\%$$

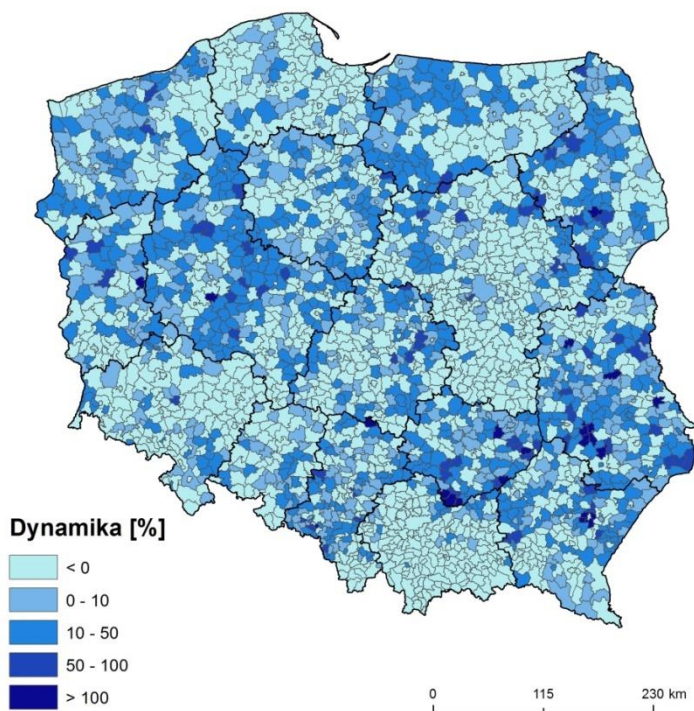
gdzie:

D_{PGR} – dynamika zmian liczby podmiotów gospodarczych działających w branży rolniczej;

PGR_1 – podmioty gosp. wpisane do rejestru REGON/1tys. ludności w 2013 roku;

PGR_0 – podmioty gosp. wpisane do rejestru REGON/1tys. ludności w 2010 roku.

Ryc. 8. Dynamika liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON/1tys. ludności działających w branży rolniczej w latach 2010 - 2013

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych GUS.

Największa dynamika zmian w liczbie podmiotów gospodarczych działających w branży rolniczej w ostatnich czterech latach nastąpiła w gminach zlokalizowanych we wschodniej i południowo - wschodniej części Polski. Równie wysokie wartości wskaźnika charakteryzowała gminy zlokalizowane w województwie wielkopolskim oraz na obszarach województwa zachodniopomorskiego i lubuskiego położonych w sąsiedztwie województwa wielkopolskiego. Logiczność uzyskanych wyników jest zasadna, ponieważ obszary, na których nastąpił największy wzrost stanowią główne regiony rolnicze w Polsce (Żuławy Wiślane, Nizina Wielkopolska, Nizina Szczecińska, Kujawy, Wyżyna Lubelska itp.).

Najmniejsza dynamika zmian wystąpiła w gminach zlokalizowanych w województwie dolnośląskim, pomorskim, małopolskim i mazowieckim. Nie należy tego jednak interpretować negatywnie. Regiony mają charakter usługowo – przemysłowy, dlatego większe znaczenie będzie miał dla nich wzrost liczby podmiotów gospodarczych działających w branży usługowej i przemysłowej.

Wśród gmin o najwyższym poziomie dynamiki znalazły się Gmina Przeworsk (woj. podkarpackie), w której liczba podmiotów gospodarczych w analizowanym okresie zwiększyła się o blisko 650%. W gminie tej liczba podmiotów gospodarczych zwiększyła się z 2 do 15, co w przeliczeniu na 1000 ludności daje tak ogromną dynamikę zmian. Kolejne najlepsze wyniki w zakresie analizowanego wskaźnika osiągnęła Gmina Zawidów (woj. dolnośląskie, 456%) oraz Gmina Bejsce (woj. świętokrzyskie, 307%).

Dynamika zmiany liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności działających w branży przemysłowej

Przemysł jest fundamentem każdej gospodarki. Przedsiębiorstwem przemysłowym, w najprostszej formie, będzie jednostka zajmująca się pozyskaniem, przetwarzaniem i produkcją dóbr na dużą skalę. W celu zaprezentowania zmian jakie zaszły w liczbie przedsiębiorstw działających w branży przemysłowej odniesiono liczbę podmiotów gospodarczych na 1000 ludności, a następnie obliczono dynamikę zmian. Rosnąca dynamika zmian świadczy o zwiększającej się liczbie podmiotów gospodarczych.

Formuła obliczania wskaźnika:

$$D_{PGP} = \left(\frac{PGP_1}{PGP_0} - 1 \right) * 100\%$$

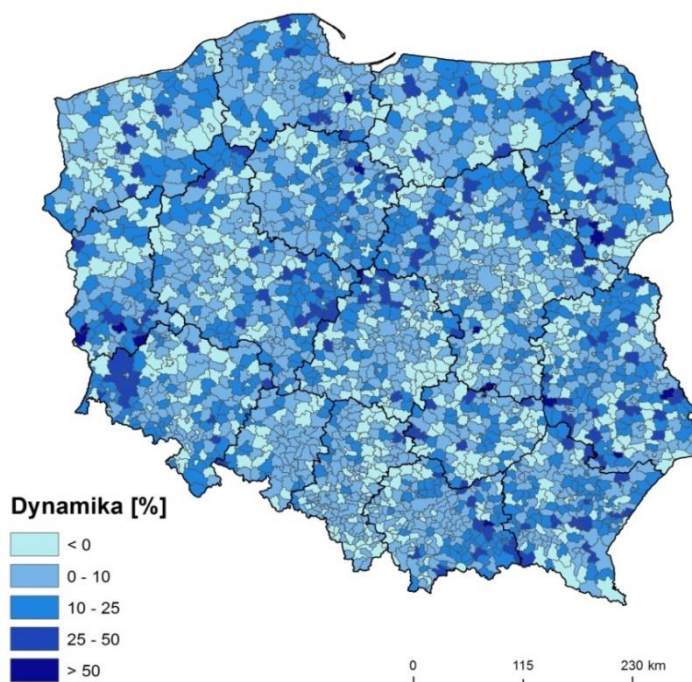
gdzie:

D_{PGP} – dynamika zmiany liczby podmiotów działających w branży przemysłowej;

PGP_1 – podmioty gosp. wpisane do rejestru REGON na 1000 ludności w 2013 roku;

PGP_0 – podmioty gosp. wpisane do rejestru REGON na 1000 ludności w 2010 roku.

Ryc. 9. Dynamika liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON/1tys. ludności działających w branży przemysłowej w latach 2010 - 2013

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych GUS.

Największa dynamika zmian w liczbie podmiotów gospodarczych działających w branży przemysłowej w ostatnich czterech latach nastąpiła w gminach zlokalizowanych w rejonie chodzickim i tureckim (woj. wielkopolskie), słubickim (woj. łódzkie) oraz bolesławieckim (woj. dolnośląskie). Bardzo duży wzrost odnotowano

również w rejonie etckim i suwalskim (woj. podlaskie). Może być to związane z dynamicznym rozwojem w ostatnich latach Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, w której swoje przedsiębiorstwa zlokalizowali najwięksi inwestorzy działający w sektorze drzewnym, papierniczym, tworzyw sztucznych czy poligraficznym.

Spadek liczby przedsiębiorstw działających w branży przemysłowej nastąpił w 740. jednostkach samorządu terytorialnego. Największa koncentracja gmin, w których odnotowano spadek tych przedsiębiorstw wystąpiła w województwie zachodniopomorskim, w południowej części województwa mazowieckiego i zachodniej części województwa warmińsko-mazowieckiego. Obecnie bowiem w Polsce narastają procesy restrukturyzacyjne przemysłu, stąd tendencja w zakresie spadku lub niskiej dynamiki wzrostu przedsiębiorstw działających w branży przemysłowej.

Wśród gmin o najwyższym poziomie dynamiki znalazły się Gmina Niegosławice (woj. lubuskie), w której liczba podmiotów gospodarczych w analizowanym okresie zwiększyła się o 105,8%. Kolejne najlepsze wyniki w zakresie analizowanego wskaźnika osiągnęła Gmina Książki (woj. kujawsko – pomorskie, 90%) oraz Gmina Rudka (woj. podlaskie, 82,6%).

Dynamika zmiany liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności działających w branży usługowej

Obok firm działających w branży rolniczej i przemysłowej, analizie poddano również podmioty gospodarcze działające w branży usługowej. Usługi stanowią trzeci, obecnie najważniejszy i najszybciej rozwijający się sektor gospodarki, na którym opiera się funkcjonowanie wielu gmin w Polsce. W celu zaprezentowania zmian jakie zaszły w liczbie przedsiębiorstw działających w branży usługowej odniesiono liczbę podmiotów gospodarczych na 1000 ludności, a następnie obliczono dynamikę zmian. Rosnąca dynamika zmian świadczyć będzie o zwiększającej się liczbie podmiotów gospodarczych.

Formuła obliczania wskaźnika:

$$D_{PGU} = \left(\frac{PGU_1}{PGU_0} - 1 \right) * 100\%$$

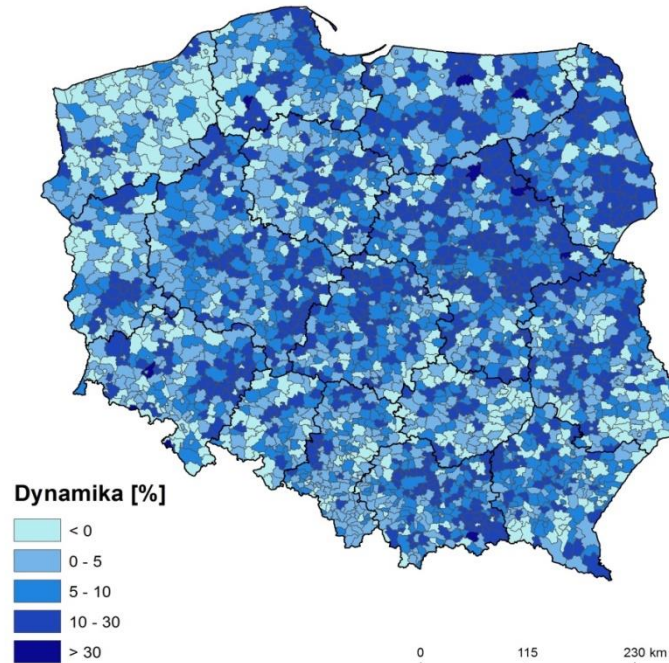
gdzie:

D_{PGU} – dynamika zmiany liczby podmiotów działających w branży usługowej,

PGU_1 – podmioty gosp. wpisane do rejestru REGON na 1000 ludności w 2013 roku,

PGU_0 – podmioty gosp. wpisane do rejestru REGON na 1000 ludności w 2010 roku.

Ryc. 10. Dynamika liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON/1tys. ludności działających w branży usługowej w latach 2010 - 2013

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych GUS.

Wysoka dynamika zmiany liczby podmiotów gospodarczych działających w branży usługowej charakteryzowała prawie wszystkie regiony w Polsce. Zdecydowanie największy, dynamiczny wzrost nastąpił w gminach zlokalizowanych w Polsce Centralnej i Północno – Wschodniej. Ponadto, równie wysokie wartości wskaźnika charakteryzowały gminy zlokalizowane w pobliżu miast wojewódzkich, co jak wspomniano wcześniej, może wynikać z większej dostępności kapitału ludzkiego, rynku zbytu, ale również większej dostępności komunikacyjnej.

Niepokojące zmiany zaobserwowano w gminach zlokalizowanych w województwie zachodnio-pomorskim. W większości z nich spadła liczba podmiotów gospodarczych działających w branży usługowej. Tylko w Gminie Stargard Szczeciński oraz w Szczecinie liczba podmiotów gospodarczych na 1000 ludności zwiększyła się o 30%.

Wśród gmin o najwyższym poziomie dynamiki znalazły się Gmina Karpacz (woj. dolnośląskie), w której liczba podmiotów gospodarczych w analizowanym okresie zwiększyła się o 285%. Kolejne najlepsze wyniki w zakresie analizowanego wskaźnika osiągnęła Gmina Lewin Kłodzki (woj. dolnośląskie, 36,8%) oraz Gmina Jednorozec (woj. mazowieckie, 35,6%).

Zmiana liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności zatrudniających do 9 pracowników

Obok analizy podmiotów gospodarczych pod względem rodzaju prowadzonej działalności zwrócono również uwagę na strukturę podmiotów gospodarczych pod

względem liczby zatrudnianych pracowników. Nie ulega wątpliwości fakt, że w wielu gminach w Polsce często jedynym pracodawcą są duże zakłady zatrudniające większość mieszkańców danej gminy. Upadek takiego przedsiębiorstwa mógłby doprowadzić do ogromnego bezrobocia, dlatego tak ważne jest zdywersyfikowanie struktury podmiotów gospodarczych. W pierwszej kolejności odniesiono liczbę podmiotów gospodarczych zatrudniających do 9 pracowników na 1000 ludności, a następnie obliczono ich przyrost lub spadek. Przyrost świadczył będzie o zwiększającej się liczbie podmiotów gospodarczych.

Formuła obliczania wskaźnika:

$$Z_{PG9} = (PG9_1 - PG9_0)$$

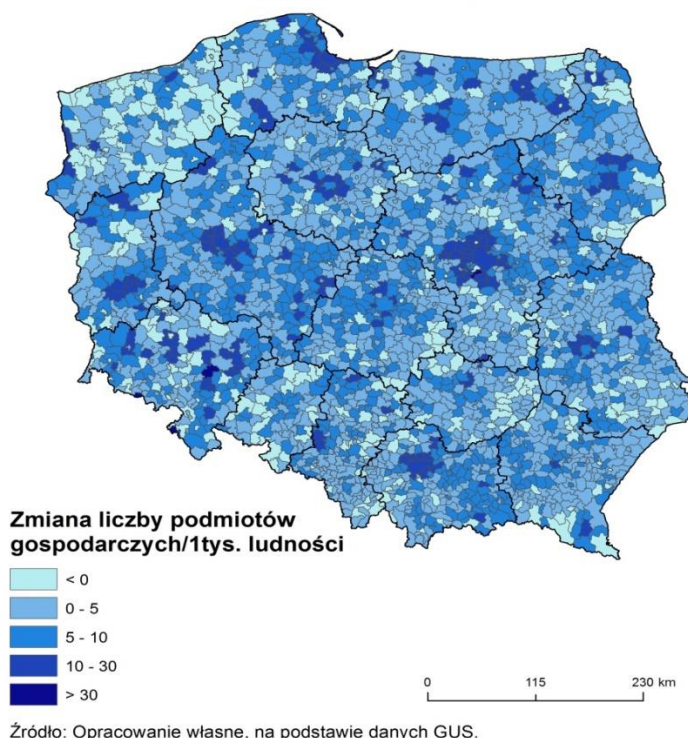
gdzie:

Z_{PG9} – przyrost/spadek liczby podmiotów zatrudniających do 9 pracowników;

$PG9_1$ – podmioty zatrudniające do 9 pracowników na 1000 ludności w 2013 roku;

$PG9_0$ – podmioty zatrudniające do 9 pracowników na 1000 ludności w 2010 roku.

Ryc. 11. Zmiana liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON/1tys. ludności zatrudniających do 9 pracowników w latach 2010 - 2013

W każdym z 16 województw wystąpiły obszary, w których nastąpił bardzo duży przyrost omawianych podmiotów gospodarczych. Największy przyrost podmiotów gospodarczych zatrudniających do 9 pracowników w ostatnich czterech latach nastąpił przede wszystkim w miastach wojewódzkich oraz w gminach zlokalizowanych w pobliżu tych miast. Kapitał ludzki, rynki zbytu, dostępność transportowa są prawdopodobnie tymi czynnikami, które skłaniają drobnych przedsiębiorców do lokalizowania swoich przedsiębiorstw w pobliżu dużych miast.

Spadek liczby przedsiębiorstw zatrudniających do 9 pracowników nastąpił w 405. jednostkach samorządu terytorialnego. Największa koncentracja gmin, w których odnotowano spadek omawianych przedsiębiorstw wystąpiła w województwie zachodniopomorskim, świętokrzyskim i opolskim. Nie zawsze jednak spadek liczby tych przedsiębiorstw należy interpretować negatywnie i wiązać jedynie z opcją likwidacji. Być może, w przypadku niektórych gmin, podmioty, które zaliczono w 2010 roku do przedsiębiorstw zatrudniających do 9 pracowników rozwinęło swoją działalność i w 2013 roku zostały skategoryzowane jako podmioty zatrudniające powyżej 9 pracowników.

Wśród gmin o najwyższym przyroście podmiotów gospodarczych znalazły się gmina Karpacz (woj. dolnośląskie), w której liczba podmiotów gospodarczych w analizowanym okresie zwiększyła się o 542 na 1000 mieszkańców. Kolejne najlepsze wyniki w zakresie analizowanego wskaźnika osiągnęła Gmina Kąty Wrocławskie (woj. dolnośląskie, 30 na 1000 ludności) oraz Gmina Lesznowola (woj. mazowieckie, 46 na 1000 ludności).

Zmiana liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności zatrudniających od 10 do 49 pracowników

W celu obliczenia liczby podmiotów gospodarczych zatrudniających od 10 do 49 pracowników, odniesiono liczbę analizowanych podmiotów gospodarczych na 1000 ludności, a następnie obliczono ich przyrost lub spadek. Przyrost świadczył będzie o zwiększającej się liczbie podmiotów gospodarczych.

Formuła obliczania wskaźnika:

$$Z_{PG49} = (PG49_1 - PG49_0)$$

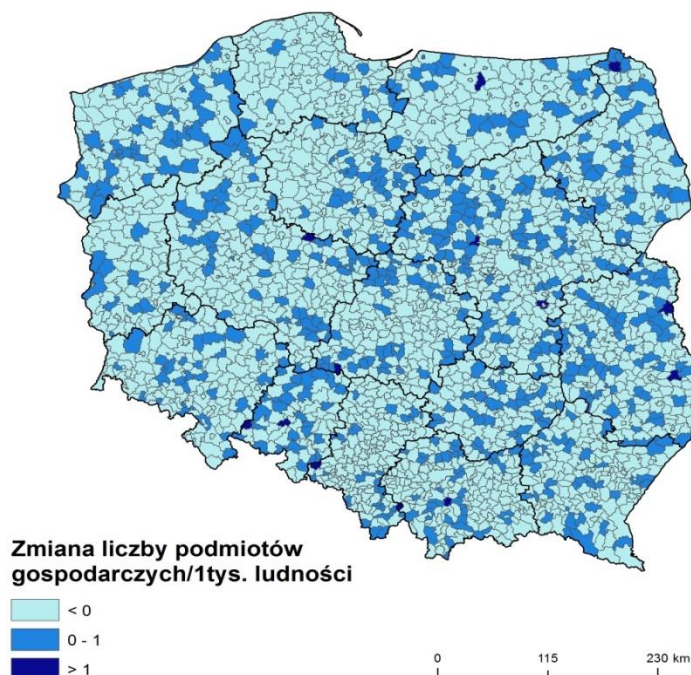
gdzie:

Z_{PG49} – przyrost/spadek liczby podmiotów zatrudniających od 10 do 49 pracowników;

$PG49_1$ – podmioty zatrudniające od 10 do 49 pracowników na 1000 ludności w 2013 roku;

$PG49_0$ – podmioty zatrudniające od 10 do 49 pracowników na 1000 ludności w 2010 roku.

Ryc. 12. Zmiana liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON/1tys. ludności zatrudniających od 10 do 49 pracowników w latach 2010 - 2013

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych GUS.

Niestety, w ciągu ostatnich czterech lat, tylko w 582. gminach w całej Polsce nastąpił przyrost podmiotów gospodarczych zatrudniających od 10 do 49 pracowników. Dostrzega się wyraźną przewagę gmin wschodniej części Polski nad gminami części zachodniej, choć niewątpliwie gminy województwa zachodniopomorskiego, wielkopolskiego czy śląskiego charakteryzowały się dość dużą intensywnością. Na 582 gminy, w których nastąpił przyrost podmiotów gospodarczych tylko 14 charakteryzował przyrost wyższy niż 1 przedsiębiorstwo na 1000 ludności. Najlepiej pod tym względem wypadły gminy województwa opolskiego.

Największy spadek liczby analizowanych przedsiębiorstw nastąpił w gminach województwa pomorskiego, łódzkiego, śląskiego i małopolskiego.

Wśród gmin o najwyższym przyroście podmiotów gospodarczych znalazły się Gmina Nieszawa (woj. kujawsko – pomorskie), w której liczba podmiotów gospodarczych zatrudniających od 10 do 49 pracowników w analizowanym okresie zwiększyła się o 3 na 1000 ludności. Kolejne najlepsze wyniki w zakresie analizowanego wskaźnika osiągnęła Gmina Kamiennik (woj. opolskie - 1,4 na 1000 ludności) oraz Gmina Pakosławice (woj. opolskie - 1,3 na 1000 ludności).

Zmiana liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności zatrudniających powyżej 50 pracowników

W celu zaprezentowania tendencji w zakresie kształtowania się liczby podmiotów gospodarczych zatrudniających powyżej 50 pracowników, odniesiono liczbę anali-

zowanych podmiotów gospodarczych na 1000 ludności, a następnie obliczono ich przyrost lub spadek. Przyrost świadczył będzie o zwiększającej się liczbie podmiotów gospodarczych.

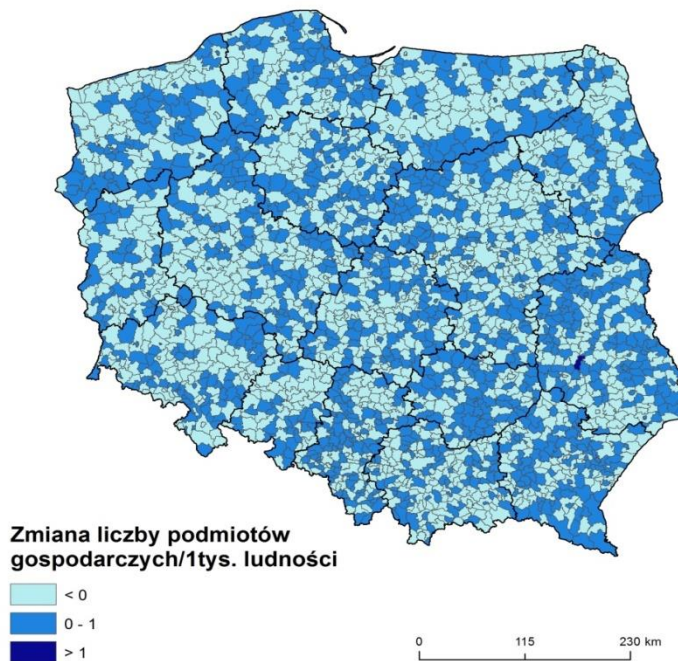
Formuła obliczania wskaźnika:

$$Z_{PG50} = (PG50_1 - PG50_0)$$

gdzie:

Z_{PG50} – przyrost/spadek liczby podmiotów zatrudniających pow. 50 pracowników;
 $PG50_1$ – podmioty zatrudniające > 50 pracowników na 1000 ludności w 2013 roku;
 $PG50_0$ – podmioty zatrudniające > 50 pracowników na 1000 ludności w 2010 roku.

Ryc. 13. Zmiana liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON/1tys. ludności zatrudniających powyżej 50 pracowników w latach 2010 - 2013

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych GUS.

Przyrost liczby podmiotów gospodarczych zatrudniających powyżej 50 pracowników charakteryzował prawie wszystkie regiony w Polsce. Można zauważyć, że w wielu miejscach, w przypadku których odnotowano spadek liczby podmiotów gospodarczych zatrudniających od 10 do 49 pracowników nastąpił wzrost podmiotów gospodarczych o największym potencjale pracowniczym. Wśród takich regionów wskazać można województwo łódzkie, pomorskie, śląskie czy zachodniopomorskie.

Spadek liczby analizowanych przedsiębiorstw nastąpił w 1393 gminach. W 361 jednostkach samorządu terytorialnego nie nastąpiły żadne zmiany, zaś 724 jednostki charakteryzował przyrost do 1 przedsiębiorstwa na 1000 mieszkańców. Tylko w przypadku jednej gminy przyrost był wyższy niż 1., a jest nią Gmina Strzyżewice, w której przyrost wyniósł blisko 3 przedsiębiorstwa na 1000 mieszkańców.

Wśród pozostałych gmin o najwyższym poziomie dynamiki znalazły się Gmina Skórcz (woj. pomorskie), w której liczba podmiotów gospodarczych w analizowanym okresie zwiększyła się o 0,82 na 1000 ludności. Kolejne najlepsze wyniki w zakresie analizowanego wskaźnika osiągnęła Gmina Lipiany (woj. zachodnio – pomorskie - 0,81 na 1000 ludności) oraz Gmina Bychawa (woj. lubelskie - 0,75 na 1000 ludności).

Dynamika liczby osób pracujących na 1000 ludności

Po szerokiej analizie związanej z dynamiką zmian w liczbie i strukturze podmiotów gospodarczych w gminach, warto zwrócić uwagę na kwestie związane z bezrobociem. Jako pierwszą w tej grupie wskaźników, przeanalizowano dynamikę liczby osób pracujących.. W celu zaprezentowania zmian jakie zaszły w liczbie osób pracujących odniesiono liczbę pracujących na 1000 ludności, a następnie obliczono dynamikę zmian. Rosnąca dynamika zmian świadczy o zwiększającej się liczbie osób posiadających zatrudnienie, co może oznaczać, że władze lokalne skutecznie realizują działania w zakresie tworzenia atrakcyjnych warunków pracy czy przyciągania inwestorów zapewniających nowe miejsca pracy.

Formuła obliczania wskaźnika:

$$D_{OP} = \left(\frac{OP_1}{OP_0} - 1 \right) * 100\%$$

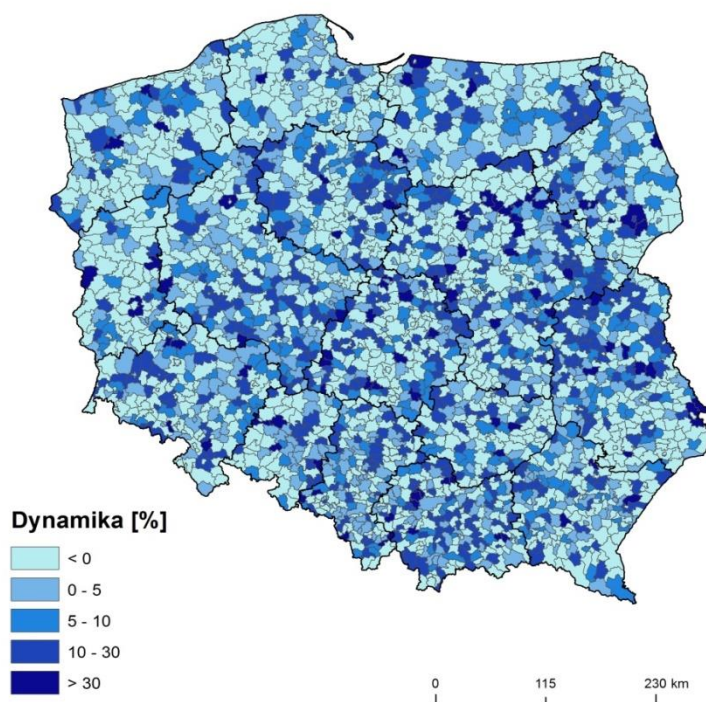
gdzie:

D_{OP} – dynamika zmiany liczby osób pracujących;

OP_1 – liczba osób pracujących na 1000 ludności w 2013 roku;

OP_0 – liczba osób pracujących na 1000 ludności w 2010 roku.

Ryc. 14. Dynamika zmiany liczby osób pracujących/1tys. ludności w latach 2010 - 2012

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych GUS.

Dynamika zmiany liczby osób pracujących w ostatnich czterech latach była bardzo zróżnicowana. Trudno doszukiwać się przestrzennych zależności w zakresie kształtowania się tego zjawiska. Tylko w 92. jednostkach spośród analizowanych gmin nastąpił ponad 30 procentowy wzrost analizowanego wskaźnika. Największa koncentracja jednostek charakteryzujących się największym wzrostem liczby osób pracujących na 1000 mieszkańców wystąpiła w rejonie trzebieszowskim (na granicy woj. mazowieckiego i lubelskiego).

W 1200. jednostkach nastąpił spadek liczby osób pracujących na 1000 ludności. Największy spadek nastąpił w gminach województwa zachodniopomorskiego i lubuskiego. Może to świadczyć o odpływie osób zdolnych do pracy do innych miast lub za granicę w celach zarobkowych lub też o napływie osób w wieku starszym.

Wśród gmin o najwyższym poziomie dynamiki znalazła się Gmina Chodzież (woj. wielkopolskie), w której liczba osób pracujących na 1000 ludności zwiększyła się o blisko 150%, co może być ściśle skorelowane z powstałymi w tamtym regionie przedsiębiorstwami branży przemysłowej, na co wskazywała wysoka dynamika wskaźnika wyrażającego zmianę liczby podmiotów działających w branży przemysłowej. Powstanie przedsiębiorstw przyniosło nowe miejsca pracy, co przełożyło się na wzrost zatrudnienia. Kolejne najlepsze wyniki w zakresie analizowanego wskaźnika osiągnęła Gmina Braniewo (woj. warmińsko – mazurskie, 135%) oraz Gmina Orla (woj. podlaskie, 121%).

Dynamika zmiany liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 ludności

Pewną część osób tworzących grupę osób pracujących w danej gminie stanowią osoby prowadzące samodzielną działalność gospodarczą. Istnienie jednoosobowych podmiotów gospodarczych świadczyć będzie o charakterze lokalnego rynku pracy oraz polityce gminy skierowanej do mikroprzedsiębiorców. W tym celu odniesiono liczbę osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 ludności, a następnie obliczono dynamikę zmian. Rosnąca dynamika zmian świadczy o zwiększającej się liczbie osób prowadzących działalność gospodarczą.

Formuła obliczania wskaźnika:

$$D_{OF} = \left(\frac{OF_1}{OF_0} - 1 \right) * 100\%$$

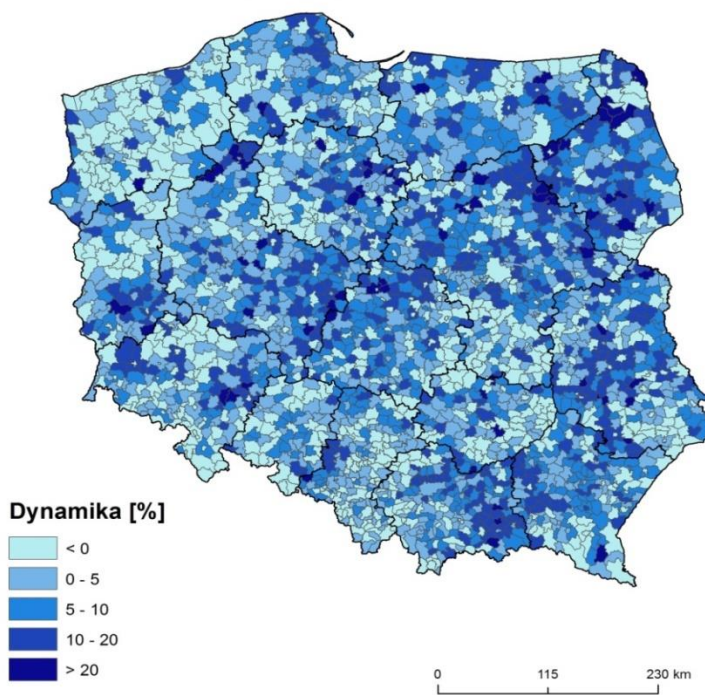
gdzie:

D_{OF} – dynamika zmiany liczby osób prowadzących działalność gospodarczą;

OF_1 – liczba osób prowadzących działalność gosp. na 1000 ludności w 2013 roku;

OF_0 – liczba osób prowadzących działalność gosp. na 1000 ludności w 2010 roku.

Ryc. 15. Dynamika zmiany liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą/1tys. ludności w latach 2010 - 2013

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych GUS.

Ponownie największa dynamika zmian wystąpiła we wschodniej i centralnej części Polski. Największa koncentracja jednostek charakteryzujących się największym wzrostem liczby osób prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców wystąpiła w rejonie sztutulskim (woj. podlaskie), zakrzewskim (woj. wielkopolskie), kobierzycskim (woj. dolnośląskie), świdnickim (woj. lubuskie), czerwińskim (woj. mazowieckie) oraz krynickim (woj. małopolskie).

Spadek liczby osób prowadzących działalność gospodarczą na 1000 ludności ponownie nastąpił w gminach województwa zachodniopomorskiego, świętokrzyskiego oraz opolskiego.

Wśród gmin o najwyższym poziomie dynamiki znalazła się Gmina Czerwin (woj. mazowieckie), w której liczba osób prowadzących działalność gospodarczą na 1000 ludności zwiększyła się o blisko 47%. Kolejne najlepsze wyniki w zakresie analizowanego wskaźnika osiągnęła Gmina Janowiec Kościelny (woj. warmińsko – mazurskie, 46%) oraz Gmina Gromnik (woj. małopolskie, 38%).

Zmiana udziału liczby osób bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym

Obok pracujących, grupę osób aktywnych zawodowo tworzą bezrobotni. Bezrobotnym będzie osoba pozostająca bez zatrudnienia, nieprowadząca działalności gospodarczej i niewykonująca innej pracy zarobkowej, a przy tym zdolna i gotowa do podjęcia zatrudnienia. W celu zaprezentowania zmian jakie zaszły w ostatnich czterech latach w liczbie bezrobotnych odniesiono liczbę osób bezrobotnych do

liczby osób w wieku produkcyjnym, a następnie obliczono ich zmianę. Wzrost świadczyć będzie o zwiększającej się liczbie osób pozostających bez zatrudnienia.

Formuła obliczania wskaźnika:

$$Z_{OB} = OB_1 - OB_0$$

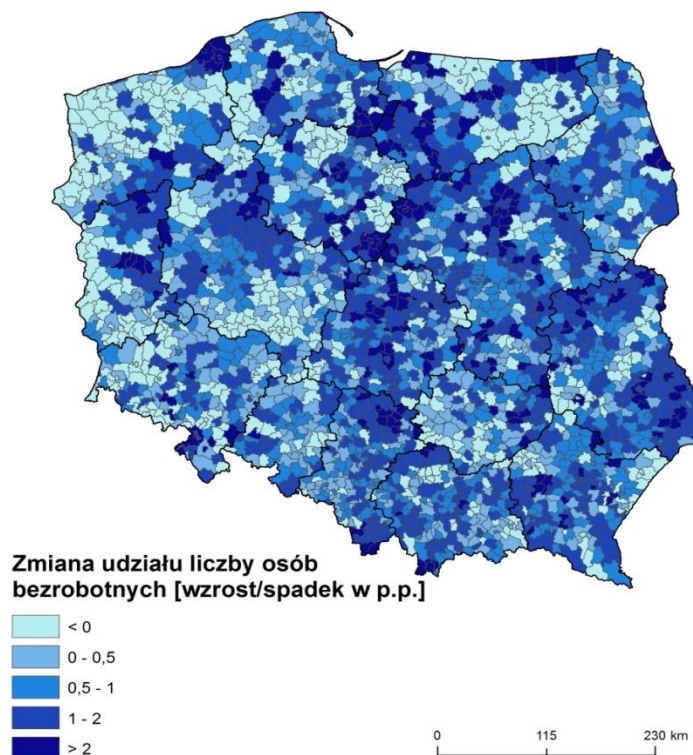
gdzie:

Z_{OB} – zmiana udziału osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym;

OB_1 – udział liczby osób bezrob. wśród osób w wieku produkcyjnym w 2012 roku;

OB_0 – udział liczby osób bezrob. Wśród osób w wieku produkcyjnym w 2010 roku.

Ryc. 16. Zmiana udziału liczby osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w latach 2010 - 2012

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych GUS.

Gminami, które dominują w przypadku analizowanego wskaźnika są gminy zlokalizowane w zachodniej części Polski, co ponownie dowodzi o gospodarczej przewadze Polski Zachodniej nad Wschodnią. Nie można jednak pominąć faktu, że na obszarze Polski Wschodniej również dostrzega się obszary, w których nastąpił spadek udziału liczby osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym. Największa koncentracja tych gmin wystąpiła w województwie warmińsko - mazurskim, w regionie giżycko-mrągowskim.

Tuż obok spadku udziału osób bezrobotnych w gminach w zachodniej części województwa warmińsko – mazurskiego, gminy wschodniej części tego województwa charakteryzowały się najwyższymi poziomami wzrostu analizowanego wskaźnika. Wyraźny wzrost udziału osób bezrobotnych w ludności ogółem nastąpił również w gminach województwa łódzkiego, mazowieckiego, lubelskiego oraz niektórych

regionach województwa lubuskiego, śląskiego, wielkopolskiego czy kujawsko – pomorskiego.

Do gmin, w których nastąpił największy spadek udziału osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym należą Gmina Słubice (woj. mazowieckie, spadek o 7,3 pkt. %), Gmina Rymań (woj. zachodniopomorskie, spadek o 6 pkt. %) oraz Gmina Brzeżno (woj. zachodniopomorskie, spadek o 4,5 pkt. %).

Ranking gmin

Ranking został stworzony w oparciu o wartości poddanych interpretacji wskaźników prezentujących potencjał gospodarczy gmin w Polsce. W celu bardziej przejrzystej prezentacji danych wytypowano jednostki uwzględniając ich charakter i specyfikę, dzięki czemu przedstawiono sześć rankingów z podziałem na kategorie ustalone w I części raportu, tj. ranking gmin turystycznych, ranking gmin przemysłowo-usługowych, ranking gmin rolniczych o dochodach budżetowych niższych niż 2 800zł/mieszkańca, ranking gmin rolniczych o dochodach budżetowych w przedziale 2 800 - 3 300zł/mieszkańca, ranking gmin rolniczych o dochodach budżetowych powyżej 3 300zł/mieszkańca, ranking miast na prawach powiatu.

Gminy uszeregowano w zależności od uzyskanych wyników, tj. kierując się zasadą, że gmina, która uzyskała najlepszą wartość danego wskaźnika (najwyższą bądź najniższą w zależności od wskaźnika) otrzymała najwyższą ocenę - 1, jako pierwsze miejsce w rankingu. Kolejne gminy, które uzyskały gorsze wartości poszczególnych wskaźników otrzymywały ocenę niższą, odpowiadającą kolejnemu miejscu w rankingu.

Tabela 7. Ranking gmin turystycznych o największych zmianach w potencjale gospodarczym w latach 2010 - 2013

Miejsce	Nazwa JST	Typ	Dochód na osobę	Województwo
1	Hel	Gmina miejska	4 354 zł	pomorskie
2	Karpacz	Gmina miejska	6 952 zł	dolnośląskie
3	Darłowo	Gmina wiejska	4 428 zł	zachodniopomorskie
4	Mikołajki	Gmina miejsko-wiejska	3 669 zł	warmińsko-mazurskie
5	Cisna	Gmina wiejska	5 213 zł	podkarpackie
6	Iwonicz-Zdrój	Gmina miejsko-wiejska	2 939 zł	podkarpackie
7	Solina	Gmina wiejska	4 893 zł	podkarpackie
8	Duszniki-Zdrój	Gmina miejska	3 691 zł	dolnośląskie
9	Krokowa	Gmina wiejska	4 170 zł	pomorskie
10	Bukowina Tatrzańska	Gmina wiejska	2 825 zł	małopolskie

Źródło: Opracowanie własne.

Zgodnie z przyjętą metodologią, miejsce w rankingu wyznaczono na podstawie uśrednienia pozycji gminy dla każdego analizowanego wskaźnika. Z uwagi na fakt, że wskaźniki odnoszące się do dynamiki zmiany liczby podmiotów gospodarczych wg branż mogą wносить te same informacje, co wskaźnik prezentujący dynamikę zmiany liczby podmiotów gospodarczych (ogółem), dokonano wagowania wskaźników, tj. podmiotom gospodarczym działającym w branży rolniczej i przemysłowej nadano wagi 0,2, zaś w odniesieniu do podmiotów gospodarczych działających w branży usługowej nadano wagę 0,6 – gminy turystyczne, świadczą przede wszystkim usługi związane z obsługą ruchu turystycznego.

Na 10. gmin turystycznych o najlepszej pozycji w rankingu, 6. zlokalizowanych jest na południu Polski. Można zatem stwierdzić, że ostatnie cztery lata, w zakresie rozwoju gospodarczego, były szczególnie owocne dla gmin trudniących się turystyką górską, a ich pozycja w rankingu może świadczyć o tym, że władze lokalne kładą nacisk na rozwój lokalnej przedsiębiorczości.

W ciągu ostatnich czterech lat największe i najbardziej pozytywne zmiany w zakresie potencjału gospodarczego nastąpiły w Gminie Hel (woj. pomorskie), co zagwarantowało jej pierwsze miejsce w rankingu gmin turystycznych.

Gmina Hel osiągnęła bardzo wysokie wyniki w zakresie dynamiki zmiany liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON. Gmina zdominowała ponadto pozostałe jednostki pod względem zmiany liczby podmiotów gospodarczych działających w branży usługowej i zatrudniających do 9 pracowników. Równie pozytywne zmiany nastąpiły w przypadku zmiany udziału liczby osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym. Burmistrzem Gminy Hel jest Pan Mirosław Wądołowski, pełniący swoją funkcję od 1998 roku.

Z powyższych informacji wynika, że Gmina Hel charakteryzuje się sporym rozdrobnieniem małych podmiotów gospodarczych. W gminie brakuje dużych przedsiębiorstw, zatrudniających powyżej 50 pracowników, co jednak nie wydaje się mieć bardzo negatywnego charakteru zważywszy na fakt, że Gmina ma charakter usługowo-turystyczny. Można więc stwierdzić, że władze lokalne stawiają na rozwój turystyki i wsparcie lokalnych przedsiębiorstw, co przekłada się jednocześnie na dość dobrą kondycję finansową Gminy.

Ranking najlepszych gmin o charakterze turystycznym zamyka Gmina Bukowina Tatrzańska (woj. małopolskie), która zajęła dość dobrą pozycję pod względem zmiany liczby podmiotów zatrudniających od 10 do 49 pracowników oraz zmiany liczby osób pracujących.

Tabela 8. Ranking gmin przemysłowo-usługowych o największych zmianach w potencjale gospodarczym w latach 2010 - 2013

Miejsce	Nazwa JST	Typ	Dochód na osobę	Województwo
1	Gozdnica	Gmina miejska	3 298 zł	lubuskie
2	Przykona	Gmina wiejska	6 514 zł	wielkopolskie
3	Miejska Górka	Gmina miejsko-wiejska	3 477 zł	wielkopolskie
4	Kolbudy	Gmina wiejska	3 424 zł	pomorskie
5	Zielona Góra	Gmina wiejska	3 101 zł	lubuskie
6	Kąty Wrocławskie	Gmina miejsko-wiejska	3 536 zł	dolnośląskie
7	Niepołomice	Gmina miejsko-wiejska	3 592 zł	małopolskie
8	Lubanie	Gmina wiejska	3 290 zł	kujawsko-pomorskie
9	Sulmierzyce	Gmina wiejska	3 535 zł	łódzkie
10	Nowe Skalmierzyce	Gmina miejsko-wiejska	2 901 zł	wielkopolskie

Źródło: Opracowanie własne.

W przypadku gmin o charakterze przemysłowo-usługowym dla wskaźników odnoszących się do zmiany liczby podmiotów gospodarczych wg branż przyjęto następujące wartości wag: podmiotom gospodarczym działającym w branży rolniczej nadano wagę 0,1, podmiotom gospodarczym działającym w branży usługowej nadano wagę 0,3, zaś w przypadku podmiotów gospodarczych działających w branży przemysłowej przyjęto wagę na poziomie 0,6.

Wśród 10. gmin przemysłowych, w których nastąpiły największe zmiany w zakresie potencjału gospodarczego, większość zlokalizowanych jest w środkowej i południowej części Polski. Jest to dość naturalne, bowiem większość głównych regionów przemysłowych Polski ciągnie się od pasa centralnego kraju na południe.

W ciągu ostatnich czterech lat największe i najbardziej pozytywne zmiany w zakresie potencjału gospodarczego nastąpiły w Gminie Gozdnica (woj. lubelskie), co zagwarantowało jej pierwsze miejsce w rankingu gmin przemysłowych. Burmistrzem Gminy Gozdnica jest Pan Zdzisław Płaziak.

Gmina Gozdnica osiągnęła wysokie wyniki w zakresie dynamiki zmiany liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON, przy jednocześnie bardzo wysokiej pozycji w przypadku dynamiki zmiany liczby podmiotów gospodarczych zatrudniających od 10 do 49 pracowników. Gmina Gozdnica jest jedną z dominujących gmin w zakresie zarówno zmiany dynamiki liczby osób pracujących jak również spadku liczby osób bezrobotnych.

Z analizy wynika, że Gmina Gozdnica jest gminą o bardzo wysoko rozwiniętym potencjale gospodarczym, który stanowi fundament dla rozwoju dużych przedsiębiorstw. Nie ulega jednak wątpliwości fakt, że władze lokalne podejmują działania w celu wzmocnienia struktury podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy o czym świadczy rosnąca liczba dużych przedsiębiorstw.

Ranking najlepszych gmin o charakterze przemysłowym zamyka Gmina Nowe Skalmierzyce (woj. wielkopolskie), która zajęła dość dobrą pozycję pod względem zmiany ogólnej liczby podmiotów gospodarczych oraz zmiany liczby podmiotów gospodarczych zatrudniających od 10 do 49 pracowników.

Tabela 9. Ranking gmin rolniczych o dochodach budżetowych niższych niż 2 800zł/mieszkańca o największych zmianach w potencjale gospodarczym w latach 2010 - 2013

Miejsce	Nazwa JST	Typ	Dochód na osobę	Województwo
1	Pogorzela	Gmina miejsko-wiejska	2 664 zł	wielkopolskie
2	Opinogóra Górna	Gmina wiejska	2 717 zł	mazowieckie
3	Lelów	Gmina wiejska	2 735 zł	śląskie
4	Igołomia-Wawrzeńczyce	Gmina wiejska	2 692 zł	małopolskie
5	Chodzież	Gmina wiejska	2 768 zł	wielkopolskie
6	Łączna	Gmina wiejska	2 785 zł	świętokrzyskie
7	Borzechów	Gmina wiejska	2 559 zł	lubelskie
8	Sokołów Podlaski	Gmina wiejska	2 502 zł	mazowieckie
9	Niebylec	Gmina wiejska	2 785 zł	świętokrzyskie
10	Siedlec	Gmina wiejska	2 713 zł	wielkopolskie

Źródło: Opracowanie własne.

W przypadku wszystkich gmin o charakterze rolniczym dla wskaźników odnoszących się do zmiany liczby podmiotów gospodarczych wg branż przyjęto następujące wartości wag: podmiotom gospodarczym działającym w branży rolniczej nadano wagę 0,5, w odniesieniu do podmiotów gospodarczych działających w branży usługowej nadano wagę 0,3, zaś w przypadku podmiotów gospodarczych działających w branży przemysłowej przyjęto wagę na poziomie 0,2.

Większość gmin rolniczych, w których nastąpiły największe zmiany w zakresie potencjału gospodarczego to gminy o charakterze wiejskim, zlokalizowane w Polsce Centralnej, m.in. w województwie wielkopolskim. Województwo wielkopolskie jest regionem rolniczym, ale przy tym dobrze rozwiniętym gospodarczo, co potwierdzają zaprezentowane w tabeli dane.

W ciągu ostatnich czterech lat największe i najbardziej pozytywne zmiany w zakresie potencjału gospodarczego nastąpiły w Gminie Pogorzela (woj. wielkopolskie), co zagwarantowało jej pierwsze miejsce w rankingu gmin rolniczych w tej kategorii dochodów. Burmistrzem gminy Pogorzela jest Pan Piotr Curyk, pełniący swoją funkcję od 2002 roku.

Gmina Pogorzela osiągnęła bardzo wysokie wyniki w zakresie dynamiki zmiany liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON, przy jednocześnie bardzo wysokiej pozycji w przypadku dynamiki zmiany liczby podmiotów gospodarczych działających w branży rolniczej oraz zatrudniających do 9 pracowni-

ków. Należy zaznaczyć, że gmina osiągnęła również jedną z wyższych pozycji w przypadku zmiany liczby przedsiębiorstw działających w branży przemysłowej i usługowej. Gmina Pogorzela dominuje zarówno w przypadku dynamiki zmiany liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.

Typowy charakter rolniczy Gminy Pogorzela zaczyna być powoli przekształcany w rolno-usługowy, o czym niewątpliwie świadczą zmiany jakie zaszły w tej Gminie w ciągu ostatnich czterech lat. Uległa zmianie struktura gospodarcza przedsiębiorstw, wzrosło samozatrudnienie, co może świadczyć o atrakcyjnych warunkach prowadzenia działalności i skutecznej polityce gospodarczej władz lokalnych.

Ranking najlepszych gmin o charakterze rolniczym w tej kategorii dochodów zamyka Gmina Siedlec (woj. wielkopolskie), która zajęła dość dobrą pozycję pod względem zmiany liczby podmiotów gospodarczych działających w branży usługowej oraz dynamiki zmiany liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.

Tabela 10. Ranking gmin rolniczych o dochodach budżetowych od 2 800zł do 3 300zł na mieszkańca o największych zmianach w potencjale gospodarczym w latach 2010 - 2013

Miejsce	Nazwa JST	Typ	Dochód na osobę	Województwo
1	Krzykosy	Gmina wiejska	2 891 zł	wielkopolskie
2	Czerwin	Gmina wiejska	2 886 zł	mazowieckie
3	Kiwity	Gmina wiejska	3 183 zł	warmińsko-mazurskie
4	Ciechanów	Gmina wiejska	3 074 zł	mazowieckie
5	Złotów	Gmina wiejska	3 291 zł	wielkopolskie
6	Świdziebnia	Gmina wiejska	3 195 zł	kujawsko-pomorskie
7	Słupia Konecka	Gmina wiejska	2 922 zł	świętokrzyskie
8	Zakrzew	Gmina wiejska	2 866 zł	lubelskie
9	Brzeziny	Gmina wiejska	3 025 zł	wielkopolskie
10	Dobrzyniewo Duże	Gmina wiejska	2 943 zł	podlaskie

Źródło: Opracowanie własne.

Dla gmin o charakterze rolniczym i dochodach budżetowych kształtujących się w przedziale od 2 800 zł do 3 300 zł/mieszkańca przyjęto te same wartości wag jak w przypadku gmin rolniczych o dochodach budżetowych niższych niż 2 800zł/mieszkańca. Uzyskany na tej podstawie ranking gmin wskazuje, że największe zmiany z zakresie potencjału gospodarczego nastąpiły głównie w gminach wiejskich zlokalizowanych w regionach tworzących główne obszary rolnicze Polski.

W ciągu ostatnich czterech lat największe i najbardziej pozytywne zmiany w zakresie potencjału gospodarczego nastąpiły w Gminie Krzykosy (woj. wielkopolskie), co zagwarantowało jej pierwsze miejsce w rankingu gmin rolniczych w tej kategorii dochodów. Wójtem Gminy Ciechanów jest Pan Andrzej Janicki.

Gmina Krzykosy osiągnęła bardzo wysokie wyniki pod względem zmiany ogólnej liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON oraz zdominowała pozostałe jednostki samorządu terytorialnego uzyskując największą zmianę w zakresie dynamiki osób fizycznych prowadzących samodzielnie działalność gospodarczą. Bardzo pozytywne zmiany zaszły w Gminie również w przypadku dynamiki zmiany liczby podmiotów gospodarczych branży rolniczej i usługowej. Wzrost liczby podmiotów gospodarczych przełożył się jednocześnie na wzrost liczby osób pracujących.

Ranking najlepszych gmin o charakterze rolniczym w tej kategorii dochodów zamyka Gmina Dobrzyniewo Duże (woj. podlaskie), która zajęła dość dobrą pozycję pod względem zmiany liczby podmiotów gospodarczych zatrudniających do 9 pracowników oraz liczby osób prowadzących działalność gospodarczą.

Tabela 11. Ranking gmin rolniczych o dochodach budżetowych powyżej 3 300zł/ mieszkańca o największych zmianach w potencjale gospodarczym w latach 2010 - 2013

Miejsce	Nazwa JST	Typ	Dochód na osobę	Województwo
1	Chrostkowo	Gmina wiejska	3 313 zł	kujawsko-pomorskie
2	Dominowo	Gmina wiejska	3 851 zł	wielkopolskie
3	Boćki	Gmina wiejska	3 374 zł	podlaskie
4	Osiecznica	Gmina wiejska	3 670 zł	dolnośląskie
5	Wyryki	Gmina wiejska	3 699 zł	lubelskie
6	Brzeżno	Gmina wiejska	4 056 zł	zachodniopomorskie
7	Brąszewice	Gmina wiejska	3 341 zł	łódzkie
8	Kije	Gmina wiejska	4 151 zł	świętokrzyskie
9	Borzytuchom	Gmina wiejska	3 751 zł	pomorskie
10	Żerków	Gmina miejsko-wiejska	3 938 zł	wielkopolskie

Źródło: Opracowanie własne.

W ciągu ostatnich czterech lat największe i najbardziej pozytywne zmiany w zakresie potencjału gospodarczego nastąpiły w Gminie Chrostkowo, co zagwarantowało jej pierwsze miejsce w rankingu gmin rolniczych w tej kategorii dochodów. Wójtem Gminy Chrostkowo jest Pani Elżbieta Mazanowska.

Jak można domniemywać Gmina Chrostkowo zawdzięcza swoją pozycję dużym zmianom jakie zaszły w zakresie ogólnej liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON. Bardzo dobre wyniki Gmina uzyskała również w przypadku zmiany liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, aczkolwiek na szczególną uwagę zasługuje fakt, że bardzo wysoką pozycję Gmina zajęła również w przypadku zmiany liczby osób pracujących. Jednocześnie zwiększyła liczba osób posiadających zatrudnienie.

Ranking najlepszych gmin o charakterze rolniczym w tej kategorii dochodów zamyka Gmina Żerków (woj. wielkopolskie), która zajęła dość dobrą pozycję pod względem zmiany liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON, w tym zmiany liczby podmiotów zatrudniających do 9 pracowników.

Tabela 12. Ranking miast na prawach powiatu o największych zmianach w potencjale gospodarczym w latach 2010 - 2013

Miejsce	Nazwa JST	Dochód na osobę	Województwo
1	Gdańsk	6 372 zł	pomorskie
2	Jaworzno	3 918 zł	śląskie
3	Poznań	5 000 zł	Wielkopolskie
4	Kraków	4 544 zł	małopolskie
5	Rzeszów	4 830 zł	podkarpackie
6	Lublin	4 423 zł	lubelskie
7	Katowice	4 531 zł	śląskie
8	Gdynia	4 587 zł	pomorskie
9	Warszawa	6 964 z	mazowieckie
10	Sopot	7 111 zł	pomorskie

Źródło: Opracowanie własne.

W przypadku miast na prawach powiatu dla wskaźników odnoszących się do zmiany liczby podmiotów gospodarczych wg branż przyjęto następujące wartości wag: podmiotom gospodarczym działającym w branży rolniczej nadano wagę 0,1, w odniesieniu do podmiotów gospodarczych działających w branży usługowej nadano wagę 0,6, zaś w przypadku podmiotów gospodarczych działających w branży przemysłowej przyjęto wagę na poziomie 0,3.

„Przez ostatnie lata w Jaworznie robiliśmy to co większość miast – układaliśmy rury, wymienialiśmy kable, kładliśmy światłowody, zbroiliśmy parcele. Udało się - dzięki unijnemu wsparciu, rozwiązać najpoważniejsze problemy z infrastrukturą, żeby można było zrealizować pomysły na miasto jakie mamy – dać wszystkie zalety mieszkania w mieście, z zaletami mieszkania na wsi. Bez wad jednego i drugiego. Miasto zwarte, pełne przestrzeni wspólnych, pięknych krajobrazów, ze świetną komunikacją publiczną, dobrymi szkołami, świetnym transportem. Za blisko miliard złotych inwestycji w miejską infrastrukturę udało się postawić miasto na zupełnie nowe tory”.

**Prezydent Jaworzna
Paweł Silbert**

Większość miast na prawach powiatu, w których nastąpiły największe zmiany w zakresie potencjału gospodarczego to miasta wojewódzkie. To ponownie potwierdza wyciągnięte na etapie interpretacji wskaźników wnioski mówiące o tym, że miasta wojewódzkie są najbardziej atrakcyjne inwestycyjnie dla przedsiębiorców dzięki dostępności do rynków zbytu, kapitału ludzkiego.

Gdańsk (woj. pomorskie) osiągnął bardzo wysokie wyniki w przypadku prawie wszystkich wskaźników objętych analizą. Najlepiej Gdańsk wypadł jednak w zakresie dynamiki zmiany liczby podmiotów gospodarczych działających w branży usługowej, przy jednocześnie bardzo wysokiej pozycji w przypadku zmiany liczby podmiotów gospodarczych zatrudniającej do 9 pracowników. Należy zaznaczyć, że Gmina osiągnęła również jedną z wyższych pozycji w przypadku zmiany liczby przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 50 pracowników.

Ranking najlepszych miast na prawach powiatu zamyka miasto Sopot, które zajęło dość dobrą pozycję pod względem zmiany liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON oraz zmiany liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą..

INFRASTRUKTURA

Zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym i ustawą o samorządzie powiatowym jednostki samorządu terytorialnego zadania własne gmin i miast na prawach powiatu obejmują m. in. sprawy gospodarki wodnej, wodociągów, zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych, zaopatrzenia w energię elektryczną, ciepłą oraz gaz. Wymienione zadania dotyczą w dużej mierze utrzymania i rozbudowy infrastruktury na terenie jednostki samorządu terytorialnego. Brak tych urządzeń powodowałby, że bardzo duży odsetek ludności na terenie jednostki mógłby pozostać bez możliwości zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych.

Do opisu postępu jednostek pod tym względem wyselekcjonowano sześć wskaźników obejmujących lata 2010-2012:

1. zmiana długości sieci wodociągowej na 100 km² powierzchni;
2. zmiana odsetka osób korzystających z wodociągów;
3. zmiana długości sieci kanalizacyjnej na 100 km² powierzchni;
4. zmiana odsetka osób korzystających z kanalizacji;
5. zmiana długości sieci gazowej na 100 km² powierzchni;
6. zmiana odsetka osób korzystających z sieci gazowej.

Zmiana długości sieci wodociągowej na 100 km² powierzchni

Jako, że zaopatrywanie w wodę jest jednym z najbardziej podstawowych zadań jednostek samorządu terytorialnego, konsekwentne rozwijanie sieci wodociągowej na terenie JST jest bardzo ważne. Wykorzystany w tym celu wskaźnik zmiany długości sieci wodociągowej mierzy, jak zmieniła się w kilometrach długość sieci wodociągowej na terenie jednostki samorządu terytorialnego. W celu obliczenia wskaźnika, który mógłby posłużyć do porównania wszystkich jednostek, wyznaczono zmiany długości sieci przypadające średnio na 100 km² powierzchni, czyli zrelatywizowano wskaźnik.

Formuła obliczania wskaźnika:

$$\frac{\Delta}{\frac{P}{100}} = \frac{Dw_1}{\frac{P_1}{100}} - \frac{Dw_0}{\frac{P_0}{100}}$$

gdzie:

Δ – Zmiana długości sieci wodociągowej;

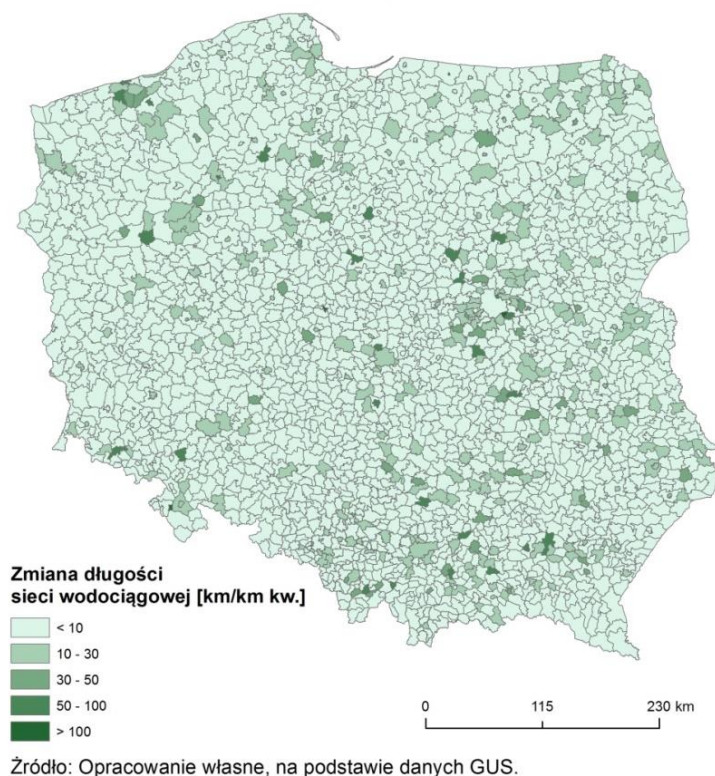
Dw_1 – Długość sieci wodociągowej w roku 2012;

Dw_0 – Długość sieci wodociągowej w roku 2010;

P_1 – Powierzchnia jednostek w roku 2012;

P_0 – Powierzchnia jednostek w roku 2010.

Ryc. 17. Zmiana długości sieci wodociągowej/100km kw. powierzchni w latach 2010 - 2012

Z powyższej ryciny 17 można zauważyć pozytywny trend. Mianowicie, więcej skupisk jednostek, które dokonują bardziej dynamicznych zmian w zakresie rozbudowy sieci wodociągowej występuje we wschodniej Polsce. Świadczy to o intensywnych działaniach mających na celu niwelowanie dysproporcji między ścianą wschodnią a zachodnią Polski.

Największy przyrost sieci, aż o 310 km na 100 km² powierzchni, zanotowała Gmina Górowo Iławeckie (woj. warmińsko-mazurskie), gdzie w latach 2010-2012 intensywnie rozbudowywano sieć wodociągową. Pozostałe dwie jednostki wykazujące największy przyrost długości sieci gazowej to Gmina Józefów (woj. mazowieckie), która wydłużyła sieć o 142 km w przeliczeniu na 100 km², oraz Gmina Polanica Zdrój (woj. dolnośląskie), która wydłużyła sieć o 139 km w przeliczeniu na 100 km².

Najsłabiej w tej kategorii wypadają obszary już dostatecznie rozwinięte pod względem długości sieci wodociągowej.

Zmiana odsetka osób korzystających z sieci wodociągowej

Wskaźnik ten jest drugim i ostatnim wskaźnikiem wykorzystanym w celu zbadania infrastruktury wodociągowej jednostek samorządu terytorialnego. Wykorzystany w tym celu wskaźnik zmiany odsetka osób korzystających z sieci wodociągowej mierzy jak zmienił się w punktach procentowych odsetek osób korzystających z sieci wodociągowej na terenie jednostki samorządu terytorialnego. Procentowe

ujęcie problemu wykorzystania sieci wodociągowej przez ludność pozwala na porównywanie wyników między jednostkami.

Formuła obliczania wskaźnika:

$$\Delta = \frac{Ow_1}{L_1} - \frac{Ow_0}{L_0}$$

gdzie:

Δ – Zmiana odsetka osób korzystających z sieci wodociągowej;

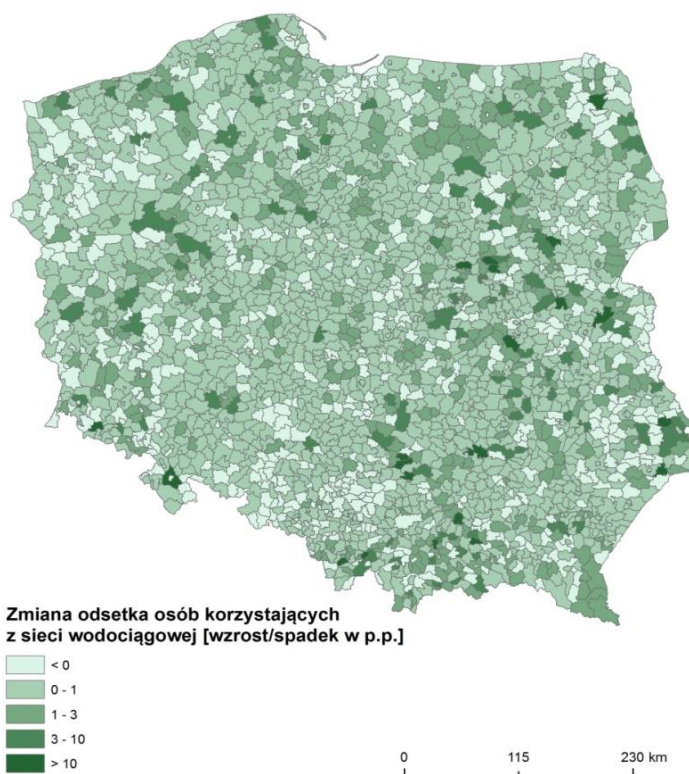
Ow_1 – Liczba osób korzystających z sieci wodociągowej w roku 2012;

Ow_0 – Liczba osób korzystających z sieci wodociągowej w roku 2010;

L_1 – Liczba ludności w roku 2012;

L_0 – Liczba ludności w roku 2010.

Ryc. 18. Zmiana odsetka osób korzystających z sieci wodociągowej w latach 2010 - 2012

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych GUS.

Największe przyrosty odsetka osób korzystających z sieci wodociągowej można zaobserwować na północy oraz wschodzie kraju. Dzieje się tak z przyczyn opisanych przy okazji wskaźnika zmian długości sieci wodociągowej – wschodnia część kraju dogania zachodnią.

Największy przyrost odsetka ludności korzystających z sieci wodociągowej, aż o 24,1 punktu procentowego, zanotowała Gmina Kłodzko (woj. dolnośląskie). Pozostałe dwie jednostki wykazujące największy przyrost odsetka osób korzystających z sieci gazowej to Gmina Moskorzew (woj. śląskie), która zwiększyła odsetek korzystających z sieci o 23,7 punktów procentowych, oraz Gmina Trzciana (woj.

małopolskie), która zwiększyła odsetek korzystających z sieci o 19 punktów procentowych.

Najslabiej pod tym względem wypadają obszary wiejskie oraz na ogół wschodnia część Polski. Przyczyny takiego stanu rzeczy to niska urbanizacja oraz słabszy rozwój wspomnianych obszarów.

Zmiana długości sieci kanalizacyjnej na 100 km² powierzchni

Jako, że utrzymanie sieci kanalizacyjnej i oczyszczanie ścieków komunalnych są jednymi z najbardziej podstawowych zadań jednostek samorządu terytorialnego, konsekwentne rozwijanie sieci kanalizacyjnej na jej terenie jest istotne. Wykorzystany w tym celu wskaźnik zmiany długości sieci kanalizacyjnej mierzy, jak zmieniła się w kilometrach długość sieci kanalizacyjnej na terenie jednostki samorządu terytorialnego. Wyznaczono zmiany długości sieci przypadające średnio na 100 km² powierzchni, czyli zrelatywizowano wskaźnik.

Formuła obliczania wskaźnika:

$$\Delta = \frac{Dk_1}{\frac{P_1}{100}} - \frac{Dk_0}{\frac{P_0}{100}}$$

gdzie:

Δ – Zmiana długości sieci kanalizacyjnej na 100 km²;

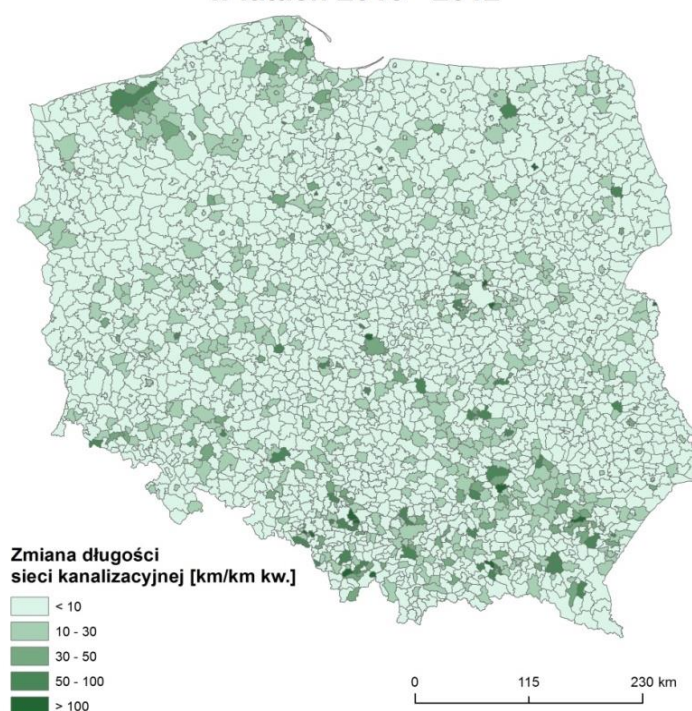
Dk_1 – Długość sieci kanalizacyjnej w roku 2012;

Dk_0 – Długość sieci kanalizacyjnej w roku 2010;

P_1 – Powierzchnia jednostki w roku 2012;

P_0 – Powierzchnia jednostki w roku 2010.

Ryc. 19. Zmiana długości sieci kanalizacyjnej/100km kw. powierzchni w latach 2010 - 2012

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych GUS.

Największe przyrosty długości sieci kanalizacyjnej na 100 km² powierzchni wystąpiły na północy oraz południowym wschodzie kraju, a także w pobliżu dużych miast, aglomeracji. Związane jest to z faktem przyrostu liczby ludności w tych miejscach, co wiąże się z potrzebą doprowadzenia kanalizacji.

Największy przyrost długości, aż o 444 km na 100 km² powierzchni, zanotowała gmina Marki, z województwa mazowieckiego gdzie w roku 2010 rozpoczęto rozbudowę kanalizacji gminnej. Do tego czasu gmina była skanalizowana w bardzo niskim stopniu (mieszkańcy pokrywają jedynie około 10% kosztów przyłączenia do sieci kanalizacyjnej). Pozostałe dwie jednostki wykazujące największy przyrost długości sieci kanalizacyjnej to Gmina Skórcz (woj. pomorskie), która wydłużyła sieć o 370 km w przeliczeniu na 100 km², oraz Gmina Świerklany (woj. śląskie), która wydłużyła sieć o 219 km w przelicz. na 100 km².

Najślabiej w tej kategorii prezentują się na ogół obszary wiejskie, oddalone od aglomeracji i dużych miast. Dodatkowym czynnikiem, który wpływa na wartość wskaźnika jest mała liczba ludności.

Zmiana odsetka osób korzystających z sieci kanalizacyjnej

Wskaźnik ten jest drugim i ostatnim wskaźnikiem wykorzystanym w celu zbadania infrastruktury kanalizacyjnej jednostek samorządu terytorialnego. Wykorzystany w tym celu wskaźnik zmiany odsetka osób korzystających z sieci kanalizacyjnej mierzy jak zmienił się w punktach procentowych odsetek osób korzystających

z sieci kanalizacyjnej na terenie jednostki samorządu terytorialnego. Procentowe ujęcie problemu wykorzystania sieci kanalizacyjnej przez ludność pozwala na porównywanie wyników między jednostkami.

Formuła obliczania wskaźnika:

$$\Delta = \frac{Ok_1}{L_1} - \frac{Ok_0}{L_0}$$

gdzie:

Δ – Zmiana odsetka osób korzystających z sieci kanalizacyjnej;

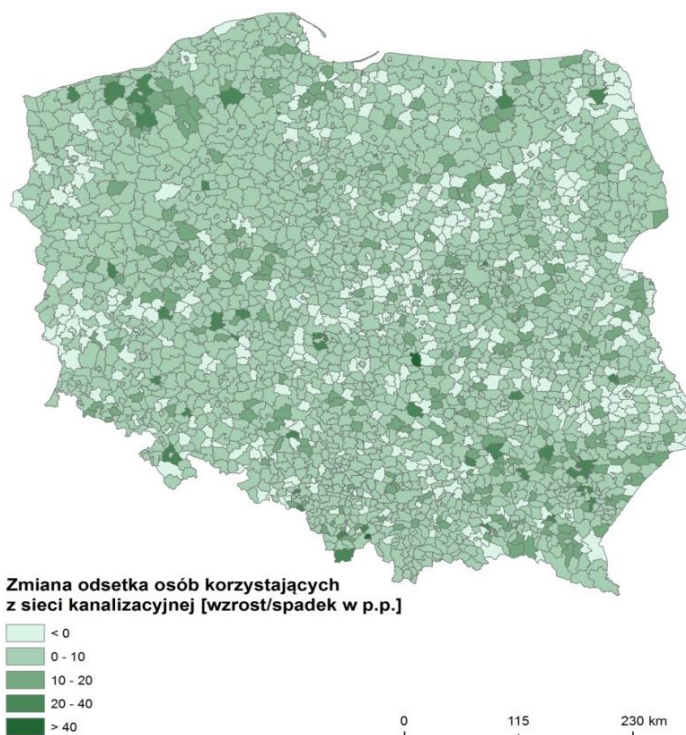
Ok_1 – Liczba osób korzystających z sieci kanalizacyjnej w roku 2012;

Ok_0 – Liczba osób korzystających z sieci kanalizacyjnej w roku 2010;

L_1 – Liczba ludności w roku 2012;

L_0 – Liczba ludności w roku 2010.

Ryc. 20. Zmiana odsetka osób korzystających z sieci kanalizacyjnej w latach 2010 - 2012

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych GUS.

Największe przyrosty odsetka osób korzystających z sieci kanalizacyjnej można zaobserwować w miejscach, w których rozbudowano ją w największym stopniu, czyli na wschodzie południowym wschodzie oraz północnym zachodzie kraju.

Największy przyrost odsetka ludności korzystających z sieci kanalizacyjnej, aż o 81,8 punktu procentowego, zanotowała Gmina Koszarawa (woj. śląskie) gdzie w tych samych latach rozbudowano także znacznie sieć kanalizacyjną (gmina znalazła się na 15. miejscu w Polsce pod tym względem). Pozostałe dwie jednostki wykazujące największy przyrost odsetka osób korzystających z sieci gazowej to Gmina Sławno (woj. zachodniopomorskie), która zwiększyła odsetek korzystają-

cych z sieci o 41,1 punktów procentowych, oraz Gmina Lipowa (woj. śląskie), która zwiększyła odsetek korzystających z sieci o 38,3 punktów proc.

Najslabiej pod tym względem wypadają obszary wiejskie oraz na ogół wschodnia część Polski. Przyczyny takiego stanu rzeczy to niska urbanizacja oraz słabszy rozwój wspomnianych obszarów.

Zmiana długości sieci gazowej na 100 km² powierzchni

Kolejnym zadaniem jednostki samorządu terytorialnego w zakresie infrastruktury jest zaopatrywanie mieszkańców w gaz. Wykorzystanie gazu ziemnego np. do ogrzewania mieszkań jest efektywne, a także ekologiczne, ponieważ gaz ziemny nie wydziela przy spalaniu takiej ilości dwutlenku węgla jak np. węgiel. Dodatkowo jego użycie zwiększa bezpieczeństwo energetyczne Polski. W Polsce buduje się też kolejny terminal gazowy, w Świnoujściu, zdolny przyjmować gaz ziemny drogą morską. Dodatkowo coraz częściej mówi się o wydobyciu i wykorzystaniu łupków. By jednak stosować gaz potrzeba infrastruktury będącej w stanie go transportować. Wykorzystany w tym przypadku wskaźnik zmiany długości sieci gazowej mierzy, jak zmieniła się w kilometrach długość sieci gazowej na terenie jednostki samorządu terytorialnego. W celu obliczenia wskaźnika, który mógłby posłużyć do porównania wszystkich jednostek, wyznaczono zmiany długości sieci przypadające średnio na 100 km² powierzchni, czyli zrelatywizowano wskaźnik.

Formuła obliczania wskaźnika:

$$\Delta = \frac{Dg_1}{\frac{P_1}{100}} - \frac{Dg_0}{\frac{P_0}{100}}$$

gdzie:

Δ – Zmiana długości sieci gazowej na 100 km²;

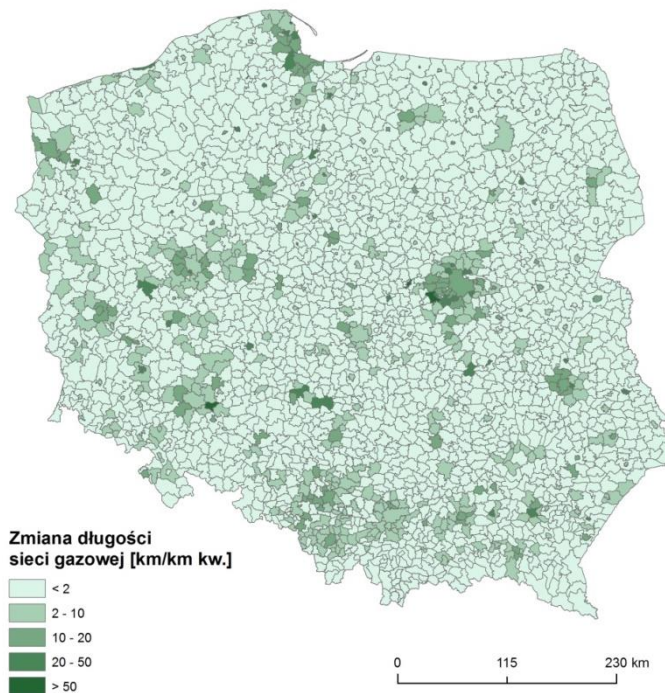
Dg_1 – Długość sieci gazowej w roku 2012;

Dg_0 – Długość sieci gazowej w roku 2010;

P_1 – Powierzchnia jednostki w roku 2012;

P_0 – Powierzchnia jednostki w roku 2010.

Ryc. 21. Zmiana długości sieci gazowej/100km kw. powierzchni w latach 2010 - 2012

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych GUS.

Sieć gazowa w najszybszym tempie rozwijana jest głównie w pobliżu dużych miast i aglomeracji. Jest tak ponieważ ogrzewanie gazowe to nadal domena dużych miast. W coraz większej ilości miejsc korzysta się z gazu, co jest nie tylko wygodniejsze, a często też zdrowsze dla środowiska. Rozbudowa infrastruktury gazowej, w tym sieci gazociągowej zwiększa też bezpieczeństwo energetyczne kraju, przez dywersyfikację dostaw surowców energetycznych.

Największy przyrost sieci, aż o 150 km na 100 km² powierzchni, zanotowała Gmina Łeba (woj. pomorskie), gdzie około 2010 roku rozpoczęto gazyfikację miasta. Pozostałe dwie jednostki wykazujące największy przyrost długości sieci gazowej to Gmina Czernica (woj. dolnośląskie), która wydłużyła sieć o 105 km w przeliczeniu na 100 km², oraz Gmina Sochaczew (woj. mazowieckie), która wydłużyła sieć o 89 km w przeliczeniu na 100 km².

Zmiana odsetka osób korzystających z sieci gazowej

Wskaźnik ten jest drugim i ostatnim wskaźnikiem wykorzystanym w celu zbadania infrastruktury gazowej jednostek samorządu terytorialnego. Wykorzystany w tym celu wskaźnik zmiany odsetka osób korzystających z sieci gazowej mierzy jak zmienił się w punktach procentowych odsetek osób korzystających z sieci gazowej na terenie jednostki samorządu terytorialnego. Procentowe ujęcie problemu wykorzystania sieci gazowej przez ludność pozwala na porównywanie wyników między jednostkami.

Formuła obliczania wskaźnika:

$$\Delta = \frac{Og_1}{L_1} - \frac{Og_0}{L_0}$$

gdzie:

Δ – Zmiana odsetka osób korzystających z sieci gazowej;

Og_1 – Liczba osób korzystających z sieci gazowej w roku 2012;

Og_0 – Liczba osób korzystających z sieci gazowej w roku 2010;

L_1 – Liczba ludności w roku 2012;

L_0 – Liczba ludności w roku 2010.

Ryc. 22. Zmiana odsetka osób korzystających z sieci gazowej w latach 2010 - 2012

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych GUS.

Największe przyrosty odsetka osób korzystających z sieci gazowej można zaobserwować w miejscach, w których rozbudowano ją w największym stopniu, czyli w okolicach aglomeracji miejskich, gęsto zaludnionych. Tendencją, którą można zaobserwować jest większy przyrost odsetka użytkowników sieci gazowej na zachodzie i południu kraju.

Największy przyrost odsetka ludności korzystających z sieci gazowej, aż o 22,2 punktu procentowego, zanotowała Gmina Czernica (woj. dolnośląskie) gdzie w tych samych latach rozbudowano także znacznie sieć gazową. Pozostałe dwie jednostki wykazujące największy przyrost odsetka osób korzystających z sieci gazowej to Gmina Radzymin (woj. mazowieckie), która zwiększyła odsetek korzystających z sieci o 21 punktów procentowych, oraz Gmina Czchów (woj. małopolskie), która zwiększyła odsetek korzystających z sieci o 19 punktów proc.

Najsłabiej pod tym względem wypadają obszary wiejskie oraz na ogół wschodnia część Polski. Przyczyny takiego stanu rzeczy to niska urbanizacja oraz słabszy rozwój wspomnianych obszarów.

Ranking gmin

Ranking powstał w oparciu o zaprezentowane wcześniej wskaźniki badające rozwój infrastrukturalny gmin w Polsce. W celu łatwiejszego zestawienia ze sobą i porównania wyników poszczególnych gmin, wytypowano jednostki uwzględniając ich charakter i specyfikę, dzięki czemu stworzono sześć rankingów z podziałem na kategorie ustalone w I części raportu, tj. ranking gmin turystycznych, ranking gmin przemysłowych, ranking gmin rolniczych o dochodach budżetowych niższych niż 2 800zł/mieszkańca, ranking gmin rolniczych o dochodach budżetowych w przedziale 2 800-3 300zł/mieszkańca, ranking gmin rolniczych o dochodach budżetowych powyżej 3 300zł/mieszkańca, ranking miast na prawach powiatu.

Gminy uszeregowano w zależności od uzyskanych wyników, tj. kierując się zasadą, że gmina, która uzyskała najlepszą wartość danego wskaźnika (najwyższą bądź najniższą w zależności od wskaźnika) otrzymała najwyższą ocenę - 1, jako pierwsze miejsce w rankingu. Kolejne gminy, które uzyskały gorsze wartości poszczególnych wskaźników otrzymywały ocenę niższą, odpowiadającą kolejnemu miejscu w rankingu. Ostateczna pozycja jednostki została obliczona w oparciu o średnią z uzyskanych ocen.

Tabela 13. Ranking najlepszych gmin turystycznych pod względem tempa rozwoju infrastrukturalnego w latach 2010 – 2012

Miejsce	Nazwa JST	Typ	Dochód na osobę	Województwo
1	Mielno	Gmina wiejska	6 072 zł	zachodniopomorskie
2	Kołobrzeg	Gmina wiejska	3 684 zł	zachodniopomorskie
3	Ustroń	Gmina miejska	3 636 zł	śląskie
4	Mikołajki	Gmina miejsko-wiejska	3 669 zł	warmińsko-mazurskie
5	Szczyrk	Gmina miejska	4 221 zł	śląskie
6	Krynica - Zdrój	Gmina miejsko-wiejska	4 637 zł	małopolskie
7	Krokowa	Gmina wiejska	4 170 zł	pomorskie
7	Solina	Gmina wiejska	4 893 zł	podkarpackie
9	Ciechocinek	Gmina miejska	3 704 zł	kujawsko-pomorskie
10	Karpacz	Gmina miejska	6 952 zł	dolnośląskie

Źródło: Opracowanie własne.

W ciągu badanych lat największe i najbardziej pozytywne zmiany w sensie infrastrukturalnym na tle innych gmin turystycznych poczyniła Gmina Mielno, zapewniając sobie pierwsze miejsce w rankingu. Wójtem gminy jest Pani Olga Roszak-Pezala.

Gmina w znaczący sposób powiększyła swoją sieć wodociągową, kanalizacyjną i gazową. Dodatkowo władze zdołały, poprzez inwestycje w infrastrukturę, zwiększyć znacząco odsetek korzystających z sieci gazowej i kanalizacyjnej mieszkań-

ców. Powyższe wskaźniki w najbardziej znaczący sposób wpłynęły na pozycję Gminy Mielno w rankingu.

Gmina Mielno rozbudowała swoją sieć wodociągową o 12 km w przeliczeniu na 100 km² powierzchni, natomiast odsetek ludności korzystającej z sieci uległ poprawie jedynie o 0,6 punktu procentowego. Może to oznaczać, że sieć została poprowadzona do przedsiębiorstw bądź na tereny przyszłych osiedli mieszkalnych.

Dziesiątkę najlepszy pod względem rozwoju infrastrukturalnego gmin w Polsce zamyka Karpacz, które intensywnie rozbudowało własną sieć wodociągową (przy stałym odsetku wykorzystujących ją mieszkańców), oraz gazową (należy podkreślić, że nastąpiła znaczna zmiana pod względem przyrostu odsetka mieszkańców wykorzystujących sieć).

„Turystyka jest dominującą gałęzią gospodarki w Gminie Mielno. Jest to wrażliwy, podatny na ostrą konkurencję sektor działalności, dlatego władze Gminy stawiają sobie za priorytet inwestowanie w ten rodzaj przedsiębiorczości mieszkańców i podmiotów gospodarczych. Czyste środowisko, dobra jakość usług, infrastruktura która to wspomaga to wizerunek Gminy Mielno przyjaznej dla turystów. Coroczne ok 30% nakłady na inwestycje to nasz priorytet i strategia działania.”

**Wójt Gminy Mielno
Olga Roszak Pezala**

Tabela 14. Ranking najlepszych gmin przemysłowo-usługowych pod względem tempa rozwoju infrastrukturalnego w latach 2010 – 2012

Miejsce	Nazwa JST	Typ	Dochód na osobę	Województwo
1	Marki	Gmina miejska	2 736 zł	mazowieckie
2	Brwinów	Gmina miejsko-wiejska	4 625 zł	mazowieckie
3	Legionowo	Gmina miejska	2 834 zł	mazowieckie
4	Otwock	Gmina miejska	2 375 zł	mazowieckie
5	Zgierz	Gmina miejska	2 522 zł	łódzkie
6	Długoleka	Gmina wiejska	3 458 zł	dolnośląskie
7	Łomianki	Gmina miejsko-wiejska	3 501 zł	mazowieckie
8	Grodzisk Mazowiecki	Gmina miejsko-wiejska	3 357 zł	mazowieckie
9	Osielsko	Gmina wiejska	3 984 zł	kujawsko-pomorskie
10	Kobylanka	Gmina wiejska	4 252 zł	zachodniopomorskie
10	Ożarów Mazowiecki	Gmina miejsko-wiejska	4 222 zł	mazowieckie

Źródło: Opracowanie własne.

W przedstawionym rankingu siedem na dziesięć gmin znajduje się w województwie mazowieckim. Pokazuje to jak mocno bliskość położenia Warszawy wpływa na rozwój infrastrukturalny gminy. Jest tak, ponieważ w gminach w pobliżu dużych miast, w tym przypadku Warszawy, pojawia się coraz więcej ludności.

Wśród gmin przemysłowych na pierwszej pozycji sklasyfikowana została Gmina Marki, której burmistrzem jest Pan Janusz Werczyński, pełniący tę funkcję od maja 1996 roku.

Gmina w znaczący sposób rozbudowała swoją sieć kanalizacyjną oraz gazową, a także zwiększyła odsetek osób z nich korzystających. Te czynniki zadecydowały o miejscu jednostki w rankingu.

Dziesiątkę najlepiej rozwijających się pod względem infrastrukturalnym gmin przemysłowo-usługowych zamyka Gmina Ożarów Mazowiecki, która największy postęp odnotowała w kategorii przyrostu długości sieci gazowej na 100 km² powierzchni.

Tabela 15. Ranking najlepszych gmin rolniczych o dochodzie poniżej 2 800 zł na osobę pod względem tempa rozwoju infrastrukturalnego w latach 2010 – 2012

Miejsce	Nazwa JST	Typ	Dochód na osobę	Województwo
1	Lipowa	Gmina wiejska	2 640 zł	śląskie
2	Zielonki	Gmina wiejska	2 565 zł	małopolskie
3	Andrespol	Gmina wiejska	2 539 zł	łódzkie
4	Jedlnia-Letnisko	Gmina wiejska	2 508 zł	mazowieckie
5	Jordanów Śląski	Gmina wiejska	2 590 zł	dolnośląskie
6	Oborniki	Gmina miejsko-wiejska	2 738 zł	wielkopolskie
7	Kobyłka	Gmina miejska	2 462 zł	mazowieckie
8	Rokietnica	Gmina wiejska	2 515 zł	wielkopolskie
9	Tczew	Gmina wiejska	2 793 zł	pomorskie
10	Konopnica	Gmina wiejska	2 120 zł	łódzkie

Źródło: Opracowanie własne.

Ranking postępu infrastrukturalnego gmin rolniczych o dochodzie poniżej 2 800 zł na mieszkańca otwiera Gmina Lipowa, której Wójtem jest Pan Stanisław Caputa.

Gmina Lipowa zdołała zająć pierwszą pozycję w kategorii rozbudowy sieci kanalizacyjnej na 100 km² powierzchni, oraz przyrostu odsetka mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej. Oznacza to, że władzom udało się wybudować nowe części sieci kanalizacyjnej w taki sposób, żeby mieszkańcy od razy mogli zacząć z niej korzystać. Gmina Lipowa uplasowała się także na wysokich pozycjach pod względem przyrostu długości sieci wodociąg-

„Jednym z głównych priorytetów samorządu gminy Zielonki w ostatnich latach były inwestycje w gospodarkę wodno-ściekową. Nasze działania miały i nadal mają na celu rozwój gminy, poprawę warunków życia mieszkańców, ochronę środowiska oraz uzbrojenie terenów budowlanych. Te działania są również wyjściem naprzeciw oczekiwaniom społecznym. W bardzo dużym stopniu przyczyniły się do tego środki zewnętrzne z Funduszu Spójności.

**Wójt Gminy Zielonki
Bogusław Król**

gowej na 100 km² powierzchni oraz przyrostu odsetka mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej. Te czynniki sprawiły, że gmina znalazła się na pierwszym miejscu w rankingu gmin przemysłowo-usługowych.

Ranking jednostek najszybciej rozwijających infrastrukturę gminną zamyka Gmina Konopnica, która z kolei zdołała zanotować wysokie wyniki w kategorii przyrostu sieci gazowej na 100 km² powierzchni, oraz przyrostu odsetka mieszkańców korzystających z sieci gazowej.

Tabela 16. Ranking najlepszych gmin rolniczych o dochodzie od 2 800 zł do 3 300 zł na osobę pod względem tempa rozwoju infrastrukturalnego w latach 2010 – 2012

Miejsce	Nazwa JST	Typ	Dochód na osobę	Województwo
1	Buczkowice	Gmina wiejska	3 149 zł	śląskie
2	Gnojnik	Gmina wiejska	3 062 zł	małopolskie
3	Żukowo	Gmina miejsko-wiejska	3 107 zł	pomorskie
4	Lipno	Gmina wiejska	3 216 zł	wielkopolskie
5	Zaniemyśl	Gmina wiejska	2 802 zł	wielkopolskie
6	Lanckorona	Gmina wiejska	2 808 zł	małopolskie
7	Stężycza	Gmina wiejska	3 148 zł	lubelskie
8	Lelis	Gmina wiejska	3 110 zł	mazowieckie
9	Jaworze	Gmina wiejska	2 848 zł	śląskie
10	Wyry	Gmina wiejska	3 257 zł	śląskie

Źródło: Opracowanie własne.

W rankingu najlepiej rozwijających się gmin rolniczych o dochodzie od 2 800 zł do 3 300 zł w przeliczeniu na mieszkańca, na pierwszej pozycji znalazła się Gmina Buczkowice, której wójtem jest Pan Józef Caputa.

Najwyższe miejsce w rankingu Gmina zawdzięcza intensywnej rozbudowie sieci kanalizacyjnej i gazowej wraz z jednoczesnym zwiększaniem odsetka osób korzystających z obu sieci. Najslabszy rozwój Gmina zanotowała w kategoriach związanych z rozwojem infrastruktury wodociągowej.

Dziesiątkę najlepiej rozwijających się gmin rolniczych o dochodzie od 2800 zł do 3300 zł pod względem rozwoju infrastrukturalnego kończy Gmina Wyry. Najbardziej prężny rozwój gmina zanotowała w kategorii rozwoju infrastruktury gazowej oraz przyrostu odsetka mieszkańców korzystających z sieci gazowej.

Tabela 17. Ranking najlepszych gmin rolniczych o dochodzie wyższym niż 3 300 zł na osobę pod względem tempa rozwoju infrastrukturalnego w latach 2010 – 2012

Miejsce	Nazwa JST	Typ	Dochód na osobę	Województwo
1	Szemud	Gmina wiejska	3 339 zł	pomorskie
2	Józefów	Gmina miejska	5 348 zł	mazowieckie
3	Zabrodzie	Gmina wiejska	3 459 zł	mazowieckie
4	Siemyśl	Gmina wiejska	3 565 zł	zachodniopomorskie
5	Stara Kamienica	Gmina wiejska	3 965 zł	dolnośląskie
6	Ciasna	Gmina wiejska	3 536 zł	śląskie
7	Myślenice	Gmina miejsko-wiejska	3 495 zł	małopolskie
8	Ślemień	Gmina wiejska	3 809 zł	śląskie
9	Ostrowice	Gmina wiejska	4 137 zł	zachodniopomorskie
10	Czchów	Gmina miejsko-wiejska	3 454 zł	małopolskie

Źródło: Opracowanie własne.

W rankingu gmin rolniczych, o dochodzie przekraczającym 3 300 zł w przeliczeniu na osobę, pierwsze miejsce zajęła Gmina Szemud, w której funkcję wójta sprawuje Pan Ryszard Kalkowski.

Najlepsze wyniki gmina osiągnęła w kategoriach przyrostu długości sieci kanalizacyjnej i gazowej na 100km² powierzchni, oraz przyrostu odsetka osób korzystających z sieci. Pod innymi względami gmina także zajmowała pozycje w górnej części listy gmin rolniczych, o dochodzie powyżej 3 300 zł na osobę.

Co ciekawe, drugie miejsce zajęła Gmina Józefów, która zdołała znaleźć się w pierwszej trójce gmin w czterech na sześć wskaźników. Gmina ustąpiła pozycję lidera ze względu na znacznie niższy wynik pod względem przyrostu odsetka mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej.

Dziesiątkę najlepiej rozwijających się pod względem infrastrukturalnym gmin rolniczych o dochodzie powyżej 3 300 zł na osobę zamyka Gmina Czchów. Udało jej się odnotować najwyższy wynik w grupie pod względem przyrostu odsetka osób korzystających z sieci gazowej.

Tabela 18. Ranking najlepszych miast na prawach powiatu pod względem tempa rozwoju infrastrukturalnego w latach 2010 – 2012

Miejsce	Nazwa JST	Dochód na osobę	Województwo
1	Białystok	4 963 zł	podlaskie
2	Siedlce	4 812 zł	mazowieckie
3	Radom	4 058 zł	mazowieckie
4	Bielsko-Biała	4 137 zł	śląskie
5	Legnica	3 931 zł	dolnośląskie
6	Krosno	5 473 zł	podkarpackie
7	Łomża	3 920 zł	podlaskie
8	Ostrołęka	4 567 zł	mazowieckie
9	Toruń	4 840 zł	kujawsko-pomorskie
10	Zamość	5 290 zł	lubelskie

Źródło: Opracowanie własne.

W rankingu miast na prawach powiatu najlepszy rozwój infrastrukturalny poczynił Białystok, którego prezydentem jest Tadeusz Truskolaski.

Najlepsze wyniki miasto odnotowało w kategoriach rozbudowy sieci wodociągowej oraz kanalizacyjnej na 100km² powierzchni i to właśnie te lokaty w największym stopniu przyczyniły się do końcowej pozycji miasta. Należy jednak zwrócić uwagę, na fakt, że wraz z rozbudową sieci kanalizacyjnej nie następował znaczny przyrost odsetka mieszkańców z niej korzystających. Choć może to oznaczać, że sieć mogła być rozbudowana pod kątem przyszłych inwestycji bądź obszarów zajmowanych przez przedsiębiorstwa.

Dziesiątkę najlepiej rozwijających się infrastrukturalnie miast na prawach powiatu zamyka Zamość. Najlepsze wyniki władzom udało osiągnąć się w kategoriach rozbudowy sieci wodociągowej oraz gazowej na 100km², a także przyrostu odsetka osób korzystających z sieci gazowej.

JAKOŚĆ ŻYCIA

Jakość życia możemy określić poprzez 3 podstawowe grupy wartości: psychologiczno-moralne, techniczno-ekonomiczne oraz społeczno-kulturowe. Pierwsza grupa wartości ma charakter subiektywny i nie podlega analizie, natomiast warunki techniczno-ekonomiczne zostały omówione we wcześniejszych częściach. Ostatnim badanym obszarem jest jakość życia w aspekcie społeczno-kulturowym.

Przemiany społeczne są procesami długotrwałymi uzależnionymi od wielu czynników, na które często władze lokalne nie mają wpływu. Trudno jest jednoznacznie określić definicję jakości życia w aspekcie społecznym. Punktem wyjścia do formułowania jakichkolwiek wniosków na jej temat są zewnętrzne warunki otoczenia, które przyczyniają się do realizacji i zaspokojenia potrzeb społeczeństwa. Ponadto należy wziąć pod uwagę fakt, że poprawa jakości życia w powyższym obszarze w dużym stopniu jest wynikiową aspektów ekonomiczno-technicznych.

W poniższej części raportu przedmiotem badania będą wartości społeczno-kulturowe, na które jednostka samorządu terytorialnego miała wpływ na przestrzeni 2 lat (2010-2012). Do zbadania poprawy jakości życia w aspekcie społecznym przyjęto następującą grupę wskaźników:

1. Dynamika zmiany liczby ludności;
2. Zmiana liczby miejsc w żłobkach na 1000 mieszkańców;
3. Zmiana liczby miejsc w przedszkolach podległych jednostce samorządu terytorialnego na 1000 mieszkańców;
4. Zmiana liczby uczniów w szkołach podstawowych oraz gimnazjach przypadających na 1 komputer;
5. Zmiana liczby klubów sportowych oraz artystycznych na 1000 mieszkańców;
6. Dynamika zmiany liczby książek w bibliotekach na 1000 ludności;
7. Dynamika zmiany średniej wartości wypłacanych świadczeń rodzinnych;
8. Dynamika zmiany liczby gospodarstw domowych otrzymujących świadczenia społeczne.

Dynamika zmiany liczby ludności

Zmiana liczby ludności w danej jednostce warunkowana jest wieloma czynnikami, które świadczą o jej atrakcyjności. Zachętami do zwiększania przyrostu naturalnego bądź zmiany miejsca zamieszkania są między innymi warunki płacowe, mieszkaniowe, koszty życia czy dostępność do szkół. Tą kategorię należy traktować poglądowo jako złożoną z szeregu innych czynników.

W celu zaprezentowania zmian jakie zaszły w liczbie ludności obliczono dynamikę zmiany liczby ludności między rokiem 2010 a 2012. Im wyższa dynamika tym większa atrakcyjność danej jednostki, przejawiająca się w zwiększającej liczbie mieszkańców.

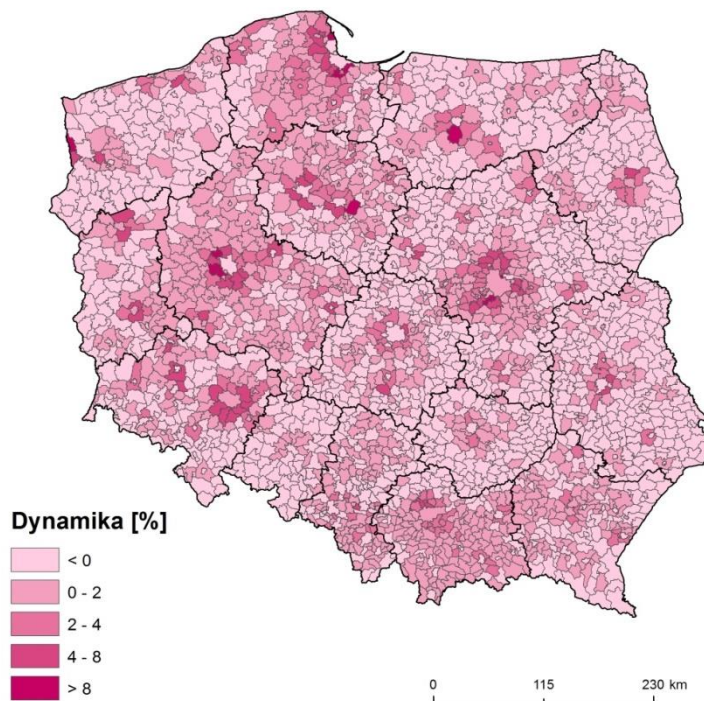
Formuła obliczania wskaźnika:

$$D_{LL} = \left(\frac{LL_1}{LL_0} - 1 \right) * 100\%$$

gdzie:

D_{LL} – dynamika zmian liczby ludności;
 LL_1 – liczba ludności w 2012 roku;
 LL_0 – liczba ludności w 2010 roku.

Ryc. 23. Dynamika zmiany liczby ludności w latach 2010 - 2012

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych GUS.

Z ryc. 23 wynika, że największym przyrostem liczby ludności charakteryzowały się jednostki znajdujące się w pobliżu większych ośrodków miejskich. Największą dynamikę w zakresie zmiany liczby ludności odnotowano w województwie wielkopolskim, pomorskim, kujawsko-pomorskim oraz mazowieckim. Głównie są to obszary peryferyjne dla Poznania, Trójmiasta, Wrocławia, Warszawy, Torunia czy Bydgoszczy. Na uwagę zasługuje również obszar województwa małopolskiego, który w większości obszaru charakteryzuje się jednorodną dynamiką na poziomie do 2%.

Najślabiej w zestawieniu wypadają gminy zlokalizowane we wschodnich regionach Polski, zwłaszcza województwo lubelskie, warmińsko-mazurskie, podkarpackie. Zdecydowana większość gmin na tych obszarach charakteryzuje się ujemną dynamiką liczby ludności.

Wśród gmin o najwyższym przyroście ludności znalazły się Gmina Komorniki (woj. wielkopolskie), Gmina Stawiguda (woj. warmińsko-mazurskie) oraz Gmina Rokietnica (woj. wielkopolskie). We wszystkich trzech jednostkach liczba ludności w przeciągu 2 lat zwiększyła się o ponad 11%.

Zmiana liczby miejsc w żłobkach na 1000 mieszkańców

Przy malejącym przyroście naturalnym w Polsce, zwiększanie liczby miejsc w żłobkach może mieć pozytywny skutek na zahamowanie tej negatywnej tendencji. Działania zachęcające do zwiększania liczby miejsc w żłobkach prowadzone są również na poziomie centralnym. Z danych GUS wynika, że w 2011 r. w Polsce było 847,9 tys. dzieci w wieku żłobkowym (od roku do trzech lat). W tym samym okresie w całym kraju było jedynie 32 tys. miejsc w żłobkach (w roku 2012 liczba ta wzrosła do 36 tys.). To oznacza, że na jedno miejsce w żłobku przypadało ponad 26 dzieci. Pozytywnym aspektem jest fakt, że z roku na rok przybywa miejsc w żłobkach, wiele samorządów zauważa, że tworzenie żłobków nie jest tylko obciążeniem dla budżetu, ale aspektem atrakcyjności terenu oraz inwestycją w przyszłość.

Zmiany zostały pokazane na podstawie wzoru:

$$D_{L\dot{Z}} = \frac{L\dot{Z}_1 - L\dot{Z}_0}{LM}$$

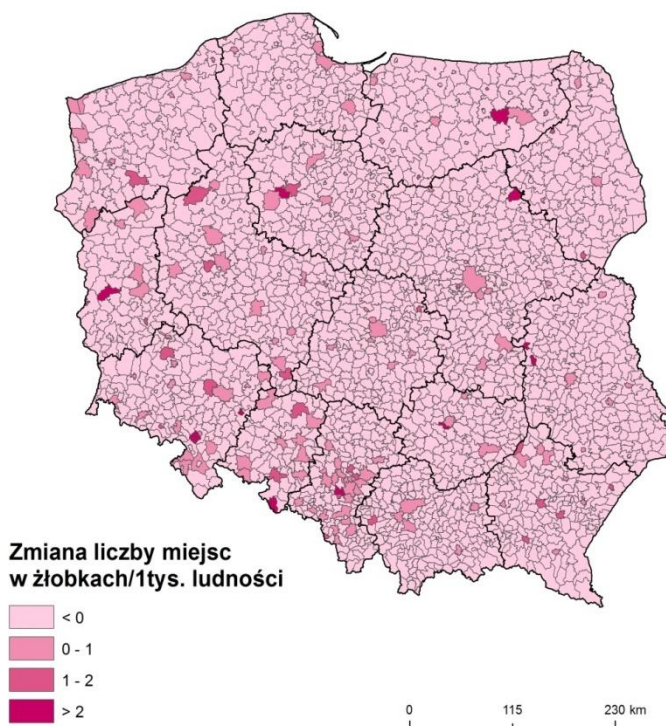
gdzie:

LM – liczba mieszkańców w tysiącach w 2012 roku;

$L\dot{Z}_0$ – liczba miejsc w żłobkach w 2010 roku;

$L\dot{Z}_1$ – liczba miejsc w żłobkach w 2012 roku.

Ryc. 24. Zmiana liczby miejsc w żłobkach/1tys. mieszkańców w latach 2010 - 2012

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych GUS.

Z powyższej ryciny wynika, że w zdecydowanej większości jednostek nie zmieniła się liczba miejsc w żłobkach na przestrzeni 2 lat. Niepokojący jest fakt, że w ponad

2 tys. jednostek nie było wcale miejsc w żłobkach. Należy również zaznaczyć, że w 54 jednostkach liczba miejsc w żłobkach zmniejszyła się w porównaniu z rokiem 2010. Oczywiście nie można dokonywać na tej podstawie jednoznacznych, negatywnych wniosków, być może taka opieka została zaoferowana w innej formie poprzez kluby dziecięce, dziennych opiekunów czy uczęszczanie młodszych dzieci do lokalnych przedszkoli.

W powyższym wskaźniku nie można dokonać podziału na mocne i słabe regiony. Można zwrócić uwagę, że największy przyrost liczby żłobków nastąpił w województwie śląskim (wzrost liczby miejsc o 811 w przeciągu 2 lat).

Pośród gmin o największym przyroście liczby miejsc w żłobkach w badanym okresie na tys. mieszkańców znalazły się gminy: Troszyn (woj. mazowieckie), Puławy (woj. lubelskie) oraz Sitkówka-Nowiny (woj. świętokrzyskie).

Zmiana liczby miejsc w przedszkolach i punktach przedszkolnych na 1000 mieszkańców

Dostępność do placówek oświaty jest jednym z głównych czynników branych pod uwagę przy wyborze miejsca zamieszkania, zwłaszcza dla młodych rodzin. Utrzymanie placówek przedszkolnych jest jednym z zadań samorządu, ponadto w prezentowanych projektach ustaw związanych z oświatą postuluje się, by do 2016 wszystkie dzieci w wieku od 3 do 5 miały zapewnione wychowanie przedszkolne. Tym samym Polska uzyska wskaźnik upowszechnienia edukacji przedszkolnej na poziomie porównywalnym z innymi krajami Unii Europejskiej (90 proc.) zgodnie z założeniami procesu bolońskiego.

Zmiany na terenie Polski zostały obliczone na podstawie wzoru:

$$D_{LP} = \frac{LP_1 - LP_0}{LM}$$

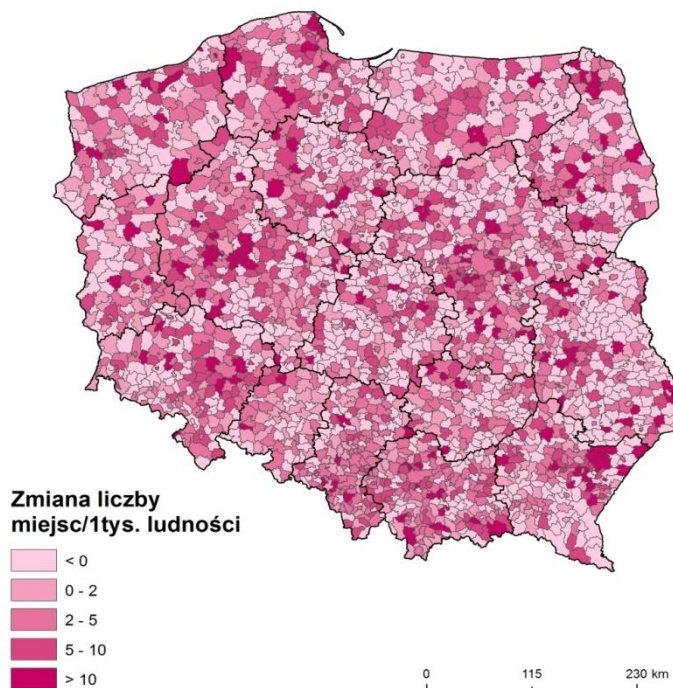
gdzie:

LP_1 – liczba miejsc w przedszkolach oraz punktach przedszkolnych podległych jednostkom samorządu terytorialnego w 2012 roku;

LP_0 – liczba miejsc w przedszkolach oraz punktach przedszkolnych jednostkom samorządu terytorialnego w 2010 roku.

Ryc. 25 pokazuje zdecydowanie lepsze wyniki, niż w przypadku miejsc w żłobkach. Prawie 1,5 tys. jednostek zwiększyło liczbę miejsc w powyższych placówkach. W największym stopniu taki przyrost nastąpił w gminach zlokalizowanych przy większych ośrodkach miejskich, głównie w Wielkopolsce, Mazowszu, Małopolsce oraz Dolnym Śląsku. Przyczyną tego może być znaczny przyrost liczby mieszkańców (głównie młodych pracujących rodzin) w gminach zwanych potocznie „sypialniami miasta”, gdzie konieczność zapewnienia miejsc przedszkolnych jest uzasadniona.

Ryc. 25. Zmiana liczby miejsc w przedszkolach i punktach przedszkolnych/1tys. mieszkańców w latach 2010 - 2012

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych GUS.

Najslabiej pod względem liczby miejsc w przedszkolach i punktach przedszkolnych prezentuje się województwo lubelskie (część południowo-wschodnia) oraz województwo podkarpackie (część południowa). Na tych obszarach liczba miejsc w przedszkolach bądź punktach przedszkolnych zmniejszyła się w stosunku do roku 2010, choć może to być spowodowane emigracją ludności.

Wśród gmin o najwyższym przyroście liczby miejsc w przedszkolach oraz punktach przedszkolnych znalazły się Gmina Roźwienica (woj. podkarpackie), gdzie liczba miejsc wzrosła o 275 (przyrost na 1000 mieszkańców – 44%). Drugim pod względem wyników jest Gmina Obrzycko (woj. wielkopolskie) – wzrost o 95 miejsc (przyrost na 1000 mieszkańców – 40%). Natomiast trzecią gminą jest Gmina Aleksandrów (woj. lubelskie) – wzrost o 125 miejsc. (przyrost na 1000 mieszkańców 38%).

Zmiana liczby uczniów przypadających na 1 komputer w szkole

Do zadań własnych samorządu należy zapewnienie edukacji na poziomie podstawowym oraz gimnazjalnym. O jakości kształcenia na terenie danej placówki decyduje wiele czynników takich jak posiadana kadra nauczycielska, rodzaj i częstotliwość dodatkowych zajęć, aktywność zewnętrzna szkoły czy zasoby materialne. Szkoły w coraz większym stopniu mogą korzystać z nowoczesnych technologii, które w wielu przypadkach są dodatkowo dofinansowane. Jednym z takich czynników, które w zdecydowanym stopniu podnoszą jakość kształcenia jest liczba uczniów przypadających na 1 komputer w szkole, jest to szczególnie istotne w dobie powszechnej komputeryzacji.

W celu pokazania zmian jakie zaszły w badanym obszarze w przeciągu 2 lat zsumowano liczbę komputerów z dostępem do Internetu w szkołach podstawowych oraz gimnazjach na terenie a następnie podzielono uzyskany wynik przez liczbę uczniów w powyższych placówkach w poszczególnych latach (2010 oraz 2012). Kolejnym krokiem było obliczenie zmiany między wskaźnikami w przeciągu 2 lat.

Formuła obliczania wskaźnika:

$$LU = \frac{U_0}{LK_0} - \frac{U_1}{LK_1}$$

gdzie:

LU – Zmiana liczby uczniów przypadających na 1 komputer;

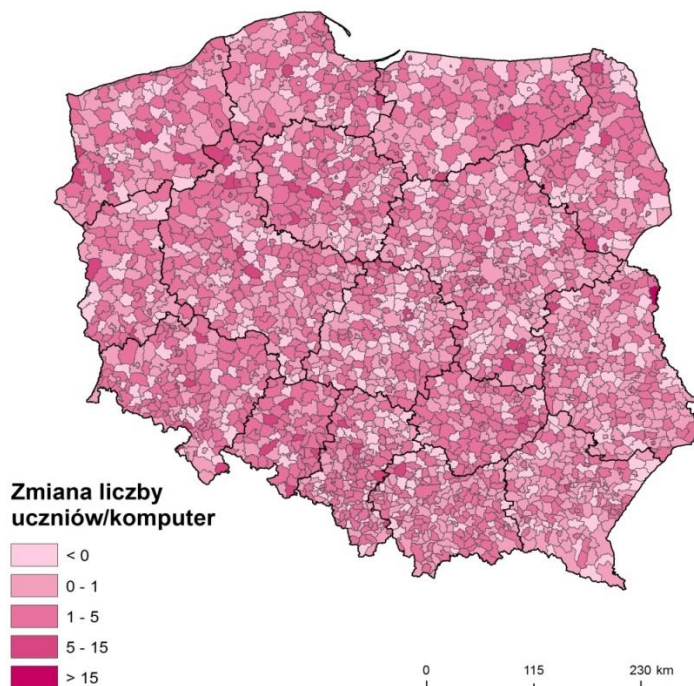
LK_0 – Liczba uczniów w szkołach podstawowych oraz gimnazjach w 2010 roku;

LK_1 – Liczba uczniów w szkołach podstawowych oraz gimnazjach w 2012 roku;

U_0 – Liczba komputerów w szkołach podstawowych oraz gimnazjach w 2010 roku;

U_1 – Liczba komputerów zarówno w szkołach podstawowych oraz gimnazjach w 2012 roku.

Ryc. 26. Zmiana liczby uczniów przypadających na jeden komputer w szkole w latach 2010 - 2012

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych GUS.

Ryc. 26. pokazuje, że w badanym okresie w większości jednostek polepszyła się sytuacja w zakresie liczby komputerów z dostępem do Internetu. Może to być efektem zarówno inwestycji w zakresie wyposażenia pracowni bądź zmniejszeniem liczby uczniów związanej z niżem demograficznym. Jak pokazuje rycina najbardziej pozytywne zmiany nastąpiły w województwie opolskim oraz świętokrzyskim.

Najslabiej pod względem zmiany liczby uczniów przypadających na 1 komputer przeznaczony do użytku dla ucznia z dostępem do Internetu wypada województwo

lubelskie oraz podkarpackie. Choć to gmina z województwa lubelskiego jest liderem rankingu odnośnie powyższego wskaźnika.

Wśród gmin o najwyższym spadku liczby uczniów przypadających na komputer znalazły się Gmina Kodeń (woj. lubelskie), gdzie spadek wskaźnika wynosił aż 55 uczniów (spowodowany ponad czterokrotnym zwiększeniem bazy komputerowej oraz spadkiem liczby uczniów). Drugim pod względem wyników jest Gmina Mirosławiec (woj. zachodniopomorskie) – spadek liczby uczniów o 14. Natomiast trzecią gminą jest Gmina Oporów (woj. łódzkie) – spadek o 12 uczniów.

Zmiana liczby klubów sportowych oraz artystycznych na 1000 mieszkańców

Liczba klubów sportowych bądź artystycznych świadczy o atrakcyjności i aktywności danej jednostki. Wspieranie kultury fizycznej oraz rozwój innych pasji dla mieszkańców w każdym wieku powinno być istotnym zadaniem dla wielu władarzy. Możliwość poszerzenia swoich zainteresowań w bliskiej odległości od swojego miejsca zamieszkania znacznie wpływa na podwyższenie poczucia jakości życia pośród mieszkańców. Takich form aktywności jest bardzo dużo, do najbardziej rozpowszechnionych należą: kluby seniora, koła gospodyń wiejskich, lokalne kluby piłkarskie, koła hafciarskie czy gminne orkiestry dęte. Ponadto oprócz aktywizacji mieszkańców wpływa to również na podtrzymanie lokalnych tradycji i upowszechnienia ich wśród młodszego pokolenia.

Powyższy wskaźnik został wyliczony na podstawie poniższego wzoru:

$$LK = \frac{K_0 - K_1}{LM}$$

gdzie:

LM – liczba mieszkańców w tysiącach w 2012 roku;

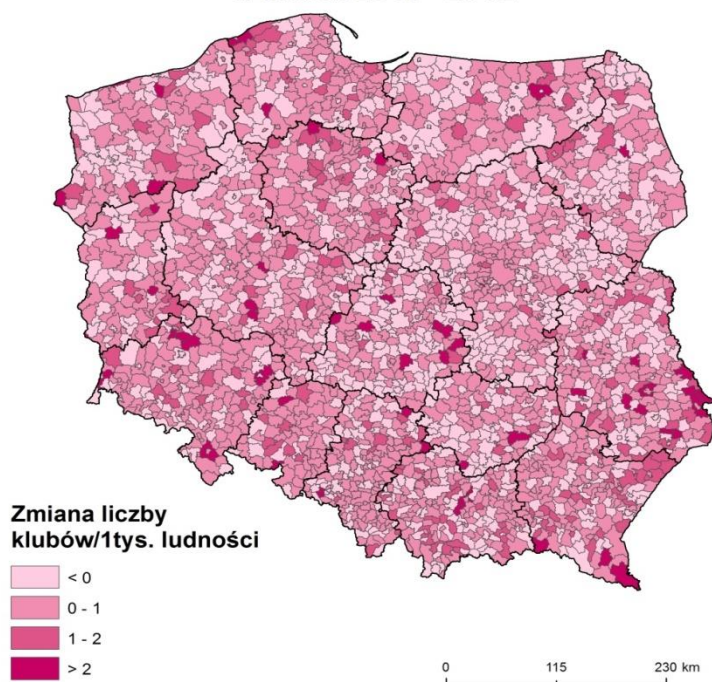
K_0 – liczba klubów sportowych oraz artystycznych w 2010 roku;

K_1 – liczba klubów sportowych oraz artystycznych w 2012 roku.

Jak wynika z ryc. 27, największa zmiana klubów sportowych oraz artystycznych nastąpiła w województwach południowych oraz w części zachodniej Polski. Tereny południowe charakteryzują się dużym przywiązaniem do tradycji oraz poczuciem więzi społecznych, ponadto jest to kolebka sportów zimowych, które z roku na rok zyskują na popularności co powoduje tworzenie nowych klubów sportowych.

Najmniejsze zmiany bądź spadki nastąpiły w województwie mazowieckim, świętokrzyskim, łódzkim oraz podlaskim. Należy mieć jednak na uwadze, że są to miary względne zaistniałe na przestrzeni 2 lat, dlatego nie można uogólniać tezy o braku aktywności społeczeństwa i władz lokalnych na powyższych terenach.

Ryc. 27. Zmiana liczby klubów sportowych i artystycznych/1tys. mieszkańców w latach 2010 - 2012

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych GUS.

Wśród gmin o najwyższym przyroście liczby klubów sportowych oraz artystycznych znalazły się Gmina Podkowa Leśna (woj. mazowieckie), gdzie na przestrzeni 2 lat liczba klubów wzrosła o 20 (z 4 klubów do 24). Drugą najlepszą gminą w tej kategorii jest gmina wiejska Giżycko (wzrost z 44 klubów do 81). Na ostatnim miejscu podium znalazła się Gmina Krempna (woj. podkarpackie) (na przestrzeni 2 lat utworzono 9 klubów).

Dynamika zmiany liczby książek w bibliotekach na 1000 ludności

Biblioteka Publiczna jest jedną z jednostek organizacyjnych spotykanych w przeważającej większości gmin. Choć w ostatnich czasach podnosi się, że czytelnictwo w Polsce spada (z prezentowanych badań czytelnictwa wynika, że średnio 4 na 10 Polaków nie przeczytało ani jednej książki). Należy również zaznaczyć, że prezentowane badania mogą nie uwzględniać książek w postaci e-booków, które zyskują na popularności, szczególnie wśród młodego społeczeństwa. Nie oznacza to, że z biegiem czasu powinny być likwidowane, wręcz przeciwnie należy wykazywać inicjatywy zachęcające do korzystania z zasobów bibliotecznych. Tym bardziej, że takie działania nie wymagają dużych nakładów finansowych na przykład poprzez zbiórkę mieszkańców lub wymianę między placówkami.

Do badania tego obszaru wykorzystano wskaźnik obliczony na podstawie wzoru:

$$D_{KB} = \left(\frac{KB_1}{KB_0} - 1 \right) * 100\%$$

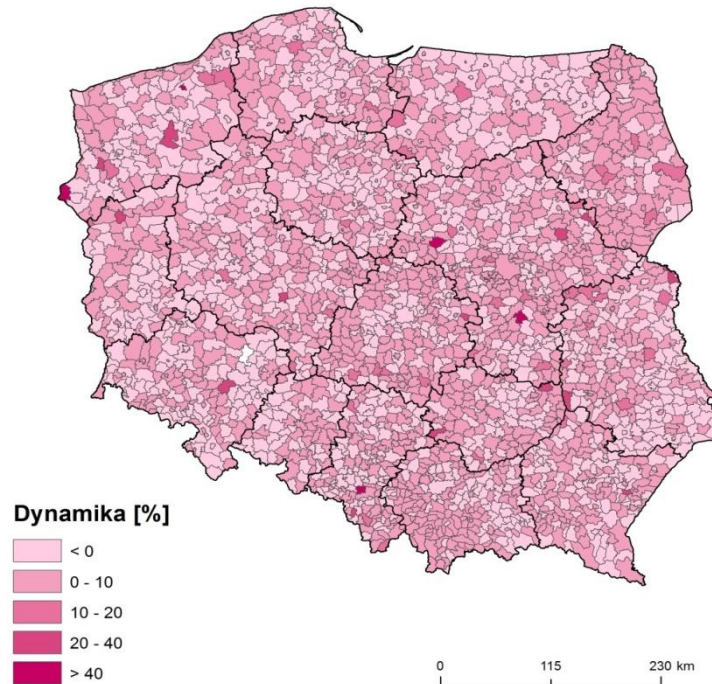
gdzie:

D_{KB} – dynamika zmian liczby ludności;

KB_1 – księgozbiór na 1000 mieszkańców w 2012 roku;

KB_0 – księgozbiór na 1000 mieszkańców w 2010 roku.

Ryc. 28. Dynamika zmiany liczby książek w bibliotekach/1 tys. ludności w latach 2010 - 2012

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych GUS.

Jak wynika, z ryc. 28, wzrost liczby książek w przeciągu 2 lat na terenie całej Polski był niewielki i kształtował się na poziomie 10%. Choć występują jednostki, gdzie przyrost wynosił ponad 40%. W ponad połowie jednostek w całej Polsce liczba książek wzrosła w porównaniu z 2010 rokiem, co jest pozytywnym przejawem. Najniższą dynamiką charakteryzowało się województwo podkarpackie oraz lubelskie oraz warmińsko-mazurskie.

Pod względem zwiększania liczby książek w bibliotekach publicznych najlepiej prezentowała się Gmina Grabów n. Pilicą (woj. mazowieckie), gdzie liczba książek w przeciągu 2 lat zwiększyła się ponad 4 krotnie. Równie dobre wyniki prezentuje Gmina Cedynia (woj. zachodnio-pomorskie) notująca 2,5-krotny wzrost oraz Gmina Bodzanów (woj. mazowieckie) o prawie 2-krotnym wzroście w porównaniu z rokiem 2010.

Dynamika zmiany kwoty świadczeń rodzinnych otrzymywanych na rodzinę

Wypłata świadczeń rodzinnych jest jednym z zadań samorządu, a prawo do jego otrzymywania wynika z zapisów ustawowych. Świadczenia rodzinne mogą mieć

różny charakter, zazwyczaj są to zasiłki okresowe ale również jednorazowe (na przykład tzw. becikowe). Przyznanie zasiłków rodzinnych zależy w głównej mierze od kryterium dochodowego. Choć pozytywnym przejawem rozwoju danej społeczności byłoby wskazanie zmniejszonej liczby rodzin otrzymujących świadczenia rodzinne, jednak w rankingu postanowiono porównać kwotę takiego świadczenia przypadającą na rodzinę w danej jednostce. Wyższy wzrost kwoty przypadającej na rodzinę świadczy o lepszej jakości życia dla mieszkańców znajdujących się w słabszej kondycji finansowej.

Metodologia powyższego wskaźnika została pokazana w poniższym wzorze:

$$D_{\dot{S}R} = \left(\frac{K\dot{S}_1}{K\dot{S}_0} - 1 \right) * 100\%, \quad \text{gdzie } K\dot{S}_1 = \frac{CK_1}{LR_1} \quad \text{oraz } K\dot{S}_0 = \frac{CK_0}{LR_0}$$

gdzie:

$D_{\dot{S}R}$ – dynamika zmian kwoty świadczeń rodzinnych otrzymywanych na rodzinę;

$K\dot{S}_1$ – kwota świadczeń rodzinnych otrzymywanych na rodzinę w roku 2012;

$K\dot{S}_0$ – kwota świadczeń rodzinnych otrzymywanych na rodzinę w roku 2010;

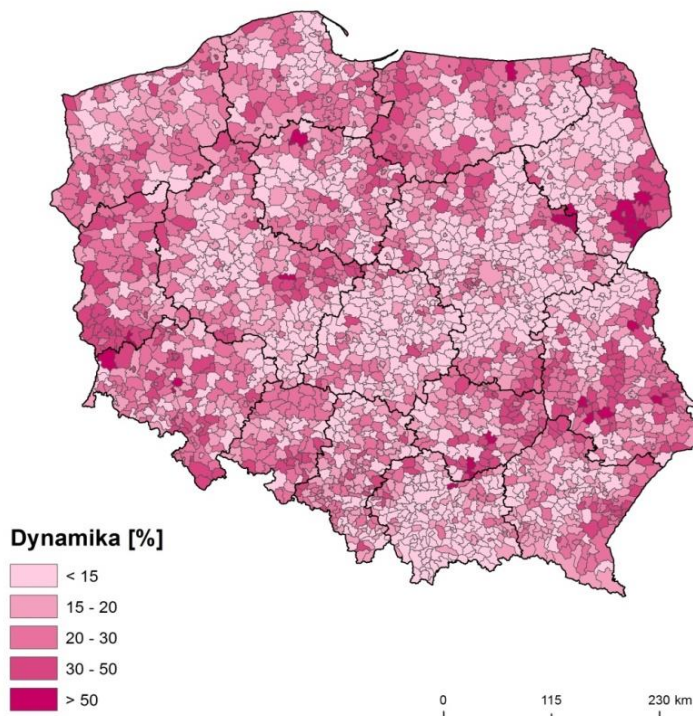
CK_1 – kwota wszystkich wypłaconych świadczeń rodzinnych w roku 2012;

CK_0 – kwota wszystkich wypłaconych świadczeń rodzinnych w roku 2010;

LR_1 – liczba rodzin otrzymujących świadczenia rodzinne w roku 2012;

LR_0 – liczba rodzin otrzymujących świadczenia rodzinne w roku 2010.

Ryc. 29. Dynamika zmiany średniej wartości wypłacanych świadczeń rodzinnych w latach 2010 - 2012

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych GUS.

W największym stopniu kwota świadczeń na rodzinę zdecydowanie wzrosła w województwie lubuskim oraz w województwie podlaskim, zwłaszcza w pasie granicznym. Obszar, w którym taka kwota w przeciągu 2 lat wzrosła to pogranicze

województwa lubelskiego, świętokrzyskiego oraz województwa mazowieckiego. Średnia wysokość świadczenia rodzinnego przypadająca na jedną rodzinę wynosiła około 6 tys. zł, gdzie w 2010 roku była to kwota około 5 tys. zł (średni wzrost na przestrzeni 2 lat to 20%).

Wskaźniki poniżej średniego wzrostu prezentowało prawie 1,5 tys. jednostek, a dziewięć z nich zmniejszyło kwotę świadczeń na rodzinę w porównaniu z rokiem 2010. Najmniejszą dynamiką charakteryzowało województwo mazowieckie, łódzkie oraz małopolskie. Są to województwa o dość wysokim rozwoju gospodarczym, co może wpływać na małą liczbę rodzin kwalifikujących się do otrzymania świadczenia.

Największe zmiany w powyższym wskaźniku prezentowała Gmina Szulborze Wielkie (woj. mazowieckie), gdzie kwota świadczeń wzrosła o 6,8 tys. zł na rodzinę (140% wzrost). Główną przyczyną takiego wzrostu był spadek liczby rodzin korzystających z takich świadczeń (o 28 rodzin). Drugie miejsce zajmuje Gmina Węglińiec (woj. dolnośląskie), wzrost kwoty relatywnej o ponad 3 tys. zł, wynikał ze znacznego zmniejszenia liczby rodzin kwalifikujących się do pomocy (o 375) oraz całkowitej kwoty świadczeń o 264 tys. zł. Trzecie miejsce przypadło Gminie Godziszów (woj. lubuskie), przyrost w tej jednostce wynosił ponad 4 tys. zł, również głównie dzięki spadkowi liczby rodzin o 35.

Dynamika zmiany liczby rodzin otrzymujących pomoc społeczną

Wypłata zasiłków z pomocy społecznej podobnie jak świadczenia rodzinne są jednym z zadań samorządu, wynikające z systemu prawnego. Głównym celem pomocy społecznej jest umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Głównym zadaniem gminy jest wspieranie takich osób i rodzin w celu umożliwienia im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka. Badany obszar zaprezentowano poprzez pokazanie liczby gospodarstw korzystających z pomocy. Im niższa wartość wskaźnika tym wyższy poziom rozwoju społecznego danej jednostki.

Metodologia powyższego wskaźnika została pokazana w poniższym wzorze:

$$D_{PS} = \left(\frac{PS_1}{PS_0} - 1 \right) * 100\%,$$

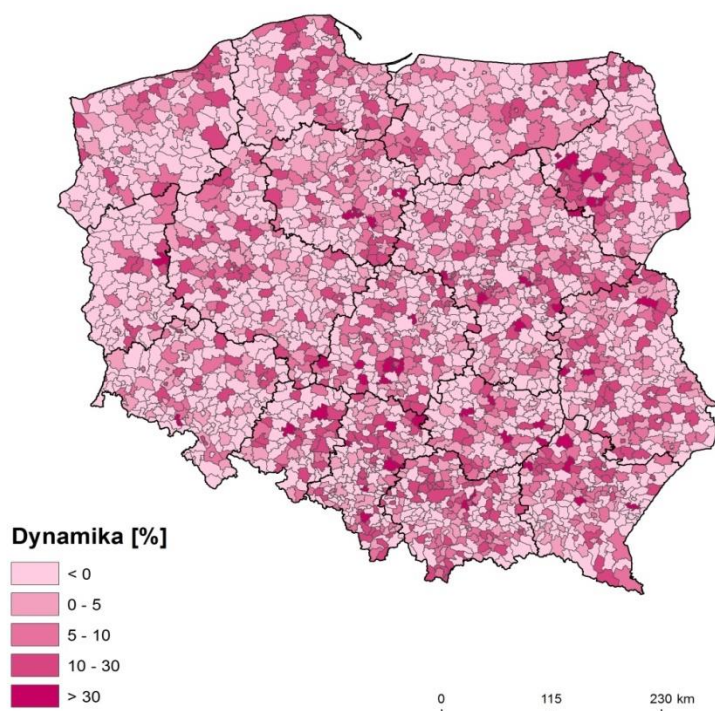
gdzie:

D_{PS} – dynamika zmian liczby gospodarstw otrzymujących pomoc społeczną;

PS_1 – liczba gospodarstw otrzymująca pomoc społeczną w roku 2012;

PS_0 – liczba gospodarstw otrzymująca pomoc społeczną w roku 2010.

Ryc. 30. Dynamika zmiany liczby gospodarstw domowych otrzymujących świadczenia społeczne w latach 2010 - 2012

Źródło: Opracowanie własne, na podstawie danych GUS.

Na powyższej rycinie wynika, że brak jest tendencji w zakresie obszarów, w których zwiększyła się liczba gospodarstw korzystających z pomocy społecznej. Największą dynamiką charakteryzował się obszar Podkarpacia, Podlasia, Śląska oraz Pomorza. Najmniejsza dynamika wystąpiła na terenie zachodniej Polski (tereny województwa dolnośląskiego, lubuskiego oraz zachodniopomorskiego).

Największa dynamika spadku liczby gospodarstw otrzymujących pomoc społeczną charakteryzowała się Gminę Dwikozy (woj. dolnośląskie), gdzie liczba gospodarstw domowych spadła o prawie 1000 rodzin (o 72%). Drugą gminą była Gmina Stąbszów (woj. małopolskie), spadek o około 130 rodzin (o 59%), natomiast miejsce trzecie zajęła Gmina Ropa (woj. małopolskie), gdzie spadek liczby rodzin wynosił 130 (o 54%).

Ranking gmin

Ranking został stworzony w oparciu o wartości poddanych interpretacji wskaźników prezentujących potencjał gospodarczy gmin w Polsce. W celu bardziej przejrzystej prezentacji danych wytypowano jednostki uwzględniając ich charakter i specyfikę, dzięki czemu przedstawiono sześć rankingów z podziałem na kategorie ustalone w I części raportu, tj. ranking gmin turystycznych, ranking gmin przemysłowo-usługowych, ranking gmin rolniczych o dochodach budżetowych niższych niż 2 800zł/mieszkańca, ranking gmin rolniczych o dochodach budżetowych w przedziale 2 800 - 3 300zł/mieszkańca, ranking gmin rolniczych o dochodach budżetowych powyżej 3 300zł/mieszkańca, ranking miast na prawach powiatu.

Gminy uszeregowano w zależności od uzyskanych wyników, tj. kierując się zasadą, że gmina, która uzyskała najlepszą wartość danego wskaźnika (najwyższą bądź najniższą w zależności od wskaźnika) otrzymała najwyższą ocenę - 1, jako pierwsze miejsce w rankingu. Kolejne gminy, które uzyskały gorsze wartości poszczególnych wskaźników otrzymywały ocenę niższą, odpowiadającą kolejnemu miejscu w rankingu.

Tabela 19. Ranking gmin turystycznych o największych zmianach pod względem jakości życia w latach 2010 - 2012

Miejsce	Nazwa JST	Typ	Dochód na osobę	Województwo
1	Kołobrzeg	Gmina wiejska	3 684 zł	zachodniopomorskie
2	Horyniec-Zdrój	Gmina wiejska	3 526 zł	podkarpackie
3	Ustka	Gmina wiejska	4 384 zł	pomorskie
3	Kudowa Zdrój	Gmina miejska	3 026 zł	dolnośląskie
5	Karpacz	Gmina miejska	6 952 zł	dolnośląskie
6	Szklarska Poręba	Gmina miejska	4 285 zł	dolnośląskie
7	Krynica-Zdrój	Gmina miejsko-wiejska	4 637 zł	małopolskie
8	Polanica-Zdrój	Gmina miejska	3 467 zł	dolnośląskie
9	Jastarnia	Gmina miejska	4 748 zł	pomorskie
10	Darłowo	Gmina wiejska	4 428 zł	zachodniopomorskie

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 19 prezentuje dziesiątkę najlepszych gmin pod względem poprawy jakości życia. Można zaobserwować, że zarówno gminy nadmorskie oraz górskie prezentują czołowe miejsca w obszarze zmian jakości życia. Ponadto łatwo zauważyć, że aż 4 z przedstawionych gmin znajduje się w województwie dolnośląskim. Należy mieć jednak na uwadze, że kategoria gmin turystycznych obejmuje gminy o charakterystycznym położeniu.

W latach 2010-2012 największe zmiany pod względem jakości życia nastąpiły w Gminie Kołobrzeg (gm. wiejska). Wójtem gminy jest Tadeusz Julian Kowalski, sprawujący władze od 1994 roku. Należy również zauważyć, że Gmina Kołobrzeg zajęła 2. lokatę w zakresie poprawy infrastruktury oraz 6. miejsce w aspekcie finansowym, co świadczy o wieloobszarowym działaniu lokalnych władz.

Gmina Kołobrzeg zajęła pierwsze miejsce pod względem dynamiki zmiany liczby ludności oraz zmiany liczby gospodarstw korzystających z pomocy społecznej. Ponadto w gminie przybyło miejsc w przedszkolach, co jest po części wynikiem znacznego wzrostu liczby mieszkańców. Gmina Kołobrzeg znalazła się również w pierwszej 10. gmin turystycznych w których najbardziej spadła liczba uczniów przypadających na 1 komputer w szkołach podstawowych i gimnazjach.

Można z pewnością stwierdzić, że zmiany zachodzące w Gminie Kołobrzeg znacznie wpływają na atrakcyjność i dalszy rozwój jednostki. Najlepszym dowodem na to

jest znaczne zwiększenie liczby mieszkańców. Gmina Kołobrzeg posiada jeszcze bardzo duży potencjał, szczególnie jako gmina turystyczna. Gmina bardzo sprawnie zarządza swoją gospodarką finansową, co ma przełożenie na znaczny rozwój lokalnej infrastruktury (2. miejsce w rankingu).

Ranking najlepszych gmin turystycznych zamykają Gmina Darłowo oraz Jastarnia. Gmina Darłowo uzyskała wysoką lokatę w zakresie wzrostu liczby ludności oraz spadku liczby uczniów przypadających na 1 komputer. Natomiast Gmina Jastarnia swoją wysoką pozycję zawdzięcza znacznemu spadkowi liczby gospodarstw otrzymujących pomoc społeczną oraz wzroście liczby klubów sportowych i artystycznych.

Tabela 20. Ranking gmin przemysłowo-usługowych o największych zmianach pod względem jakości życia w latach 2010 - 2012

Miejsce	Nazwa JST	Typ	Dochód na osobę	Województwo
1	Brwinów	Gmina miejsko-wiejska	4 625 zł	mazowieckie
2	Ząbki	Gmina miejska	2 760 zł	mazowieckie
3	Raciąż	Gmina miejska	3 341 zł	mazowieckie
4	Ożarówce	Gmina wiejska	4 320 zł	śląskie
5	Izabelin	Gmina wiejska	4 560 zł	mazowieckie
6	Suraz	Gmina miejsko-wiejska	3 022 zł	podlaskie
7	Biesiekierz	Gmina wiejska	3 340 zł	zachodniopomorskie
8	Legionowo	Gmina miejska	2 834 zł	mazowieckie
9	Powidz	Gmina wiejska	5 186 zł	wielkopolskie
10	Kleszczów	Gmina wiejska	52 388 zł	łódzkie

Źródło: Opracowanie własne.

W obszarze gmin o charakterze przemysłowo-usługowym widoczna jest dominacja województwa mazowieckiego. Na uwagę zasługuje jednak fakt, że aż 5 gmin znalazły się na pierwszej lokacie, zlokalizowane są w różnych województwach.

Liderem rankingu jest Gmina Brwinów. Gmina uzyskała tak wysoką pozycję ze względu na spadek liczby uczniów przypadających na 1 komputer w szkole oraz podwyższenie kwoty świadczeń rodzinnych przypadających na rodzinę. Ponadto w gminie nastąpił znaczny przyrost miejsc w przedszkolach na 1000 ludności. Władzę w gminie sprawuje Burmistrz Arkadiusz Kosiński.

Gmina Ząbki rządzona jest przez Burmistrza Roberta Perkowskiego. Gmina Ząbki jest jedną z dominujących gmin w zakresie dynamicznego wzrostu liczby ludności, przyrostu liczby miejsc w przedszkolach na 1000 ludności oraz przyrostu w zakresie liczby książek w bibliotekach przypadających na 1000 ludności.

Gmina Raciąż w głównej mierze zwiększyła liczbę miejsc w przedszkolach oraz liczbę klubów sportowych i artystycznych przypadającą na 1000 ludności. Gmina

Raciąż, jest jednostką, w której zmniejszeniu uległa liczba gospodarstw domowych otrzymujących pomoc społeczną. Wójtem Gminy Raciąż jest Ryszard Giszczak.

Ostatnią gminą, zajmującą pozycję lidera jest Gmina Ożarówice z województwa śląskiego. Władzę w Gminie sprawuje Wójt Grzegorz Czapla. Gmina Ożarówice podobnie jak Gmina Raciąż wyróżniła się znacznym zwiększeniem liczby klubów sportowych oraz artystycznych oraz zwiększeniem zasobów bibliotecznych, a także zmniejszeniem liczby gospodarstw domowych otrzymujących pomoc społeczną.

Ostatnią pozycję najlepszych gmin przemysłowo-usługowych zajmuje Gmina Kleszczów. Na podkreślenie zasługuje fakt, że w gminie bardzo znacznie przybyło miejsc w przedszkolach.

Tabela 21. Ranking gmin rolniczych o dochodach budżetowych niższych niż 2 800zł/mieszkańca o największych zmianach jakości życia w latach 2010 - 2012

Miejsce	Nazwa JST	Typ	Dochód na osobę	Województwo
1	Jabłonna	Gmina wiejska	2 786 zł	mazowieckie
2	Kobyłka	Gmina miejska	2 462 zł	mazowieckie
3	Dąbrowa	Gmina wiejska	2 660 zł	opolskie
4	Świerklaniec	Gmina wiejska	2 657 zł	śląskie
5	Węgierska Górka	Gmina wiejska	2 674 zł	śląskie
6	Godów	Gmina wiejska	2 398 zł	śląskie
7	Andrychów	Gmina miejsko-wiejska	2 418 zł	małopolskie
8	Zakrzówek	Gmina wiejska	2 696 zł	lubelskie
9	Oborniki Śląskie	Gmina miejsko-wiejska	2 537 zł	dolnośląskie
10	Trzciel	Gmina miejsko-wiejska	2 795 zł	lubuskie

Źródło: Opracowanie własne.

W przypadku gmin rolniczych czołową 10. tworzą jednostki położone w południowej części Polski oraz na Mazowszu.

Liderem klasyfikacji jest Gmina Jabłonna, która na przestrzeni 2 lat dokonała największych pozytywnych zmian w zakresie poprawy jakości życia. W głównej mierze tak wysoką pozycję gmina zawdzięcza znacznemu zwiększeniu liczby miejsc w przedszkolach na 1000 ludności oraz zwiększeniu liczby książek w bibliotekach. Spadkowi uległa również liczba gospodarstw domowych otrzymujących pomoc społeczną. Dodatkowym atutem gminy jest wzrost kwoty świadczenia rodzinnego przypadające na rodzinę. Władze w gminie sprawuje Wójt Olga Muniak.

Gmina Jabłonna w każdym wskaźniku prezentuje wysokie noty (w pięciu wskaźnikach z ośmiu zajmowała miejsce w pierwszej 100.) Świadczy to, że gmina bardzo aktywnie działa w zakresie podwyższenia swojej atrakcyjności i warunków życia

mieszkańców, co w przyszłości może skutkować jeszcze większym przyrostem liczby ludności.

Ranking najlepszych gmin o charakterze rolniczym w tej kategorii dochodów zamyka Gmina Trzciel, która zajęła dość wyrównane pozycje we wszystkich wskaźnikach, co pokazuje wieloaspektowość działań w zakresie poprawy jakości życia mieszkańców.

Tabela 22. Ranking gmin rolniczych o dochodach budżetowych od 2 800zł do 3 300zł na mieszkańca o największych zmianach jakości życia w latach 2010 - 2012

Miejsce	Nazwa JST	Typ	Dochód na osobę	Województwo
1	Chocz	Gmina wiejska	2 922 zł	wielkopolskie
2	Wejherowo	Gmina wiejska	2 980 zł	pomorskie
3	Rogowo	Gmina wiejska	3 089 zł	kujawsko-pomorskie
4	Przewóz	Gmina wiejska	3 294 zł	lubuskie
5	Czyżew	Gmina miejsko-wiejska	3 210 zł	podlaskie
6	Warta Bolesławiecka	Gmina wiejska	3 080 zł	dolnośląskie
7	Zbiczno	Gmina wiejska	3 043 zł	kujawsko-pomorskie
8	Aleksandrów	Gmina wiejska	2 992 zł	lubelskie
9	Dobre	Gmina wiejska	3 173 zł	kujawsko-pomorskie
10	Babiak	Gmina wiejska	3 049 zł	wielkopolskie

Źródło: Opracowanie własne.

W latach 2000 - 2012 największe zmiany pod względem jakości życia w kategorii gmin rolniczych o dochodach od 2 800 zł do 3 300 zł zaszły w Gminie Chocz. Czynniki decydującymi o 1. pozycji w rankingu były przede wszystkim wysokie 15. miejsce związane ze spadkiem liczby gospodarstw otrzymujących pomoc społeczną oraz 83. miejsce we wskaźniku zmiany wysokości kwoty przypadającej na rodzinę otrzymującą świadczenia rodzinne. Wójtem Gminy Chocz jest Marian Dariusz Wielgosik.

Gmina Chocz w głównej mierze koncentruje swoje działania w zakresie pomocy rodzinom znajdującym się w gorszej sytuacji finansowej, poprzez wzrost kwoty świadczeń. Pozytywnym aspektem jest fakt, że w gminie znacznie zmalała liczba gospodarstw korzystających z pomocy społecznej. Świadczy to o polepszających się warunkach życia społeczności lokalnej, której poprawa jakości życia, między innymi poprzez aspekt społeczny, powinna być działaniem priorytetowym władz.

Pierwszą 10. gmin zamyka Gmina Babiak. Gmina Babiak prezentuje dobre wyniki w zakresie wzrostu klubów sportowych oraz artystycznych na 1000 mieszkańców, wzrostu kwoty świadczeń rodzinnych i zwiększenia księgozbioru bibliotek publicznych.

Tabela 23. Ranking gmin rolniczych o dochodach budżetowych powyżej 3 300zł/ mieszkańca o największych zmianach jakości życia w latach 2010 - 2012

Miejsce	Nazwa JST	Typ	Dochód na osobę	Województwo
1	Kurzętnik	Gmina wiejska	3 354 zł	warmińsko-mazurskie
2	Bojanowo	Gmina miejsko-wiejska	3 321 zł	wielkopolskie
3	Cekcyn	Gmina wiejska	3 623 zł	kujawsko-pomorskie
4	Kępice	Gmina miejsko-wiejska	3 347 zł	pomorskie
5	Józefów	Gmina miejska	5 348 zł	mazowieckie
6	Pokój	Gmina wiejska	3 343 zł	opolskie
7	Cyców	Gmina wiejska	4 249 zł	lubelskie
8	Chrzypsko Wielkie	Gmina wiejska	3 370 zł	wielkopolskie
9	Jemielno	Gmina wiejska	3 608 zł	dolnośląskie
9	Radwanice	Gmina wiejska	3 497 zł	dolnośląskie

Źródło: Opracowanie własne.

Jak widać z powyżej tabeli czołowe miejsca w rankingu zajmują w większości gminy o niższych dochodach na osobę w tej kategorii (najwyższy dochód wynosił 8 830 zł, a średnia dla kategorii to 3 737 zł). Pokazuje to, że wysokie dochody gminy nie determinują zupełnie możliwości rozwoju społecznego.

W trakcie obecnej kadencji największe zmiany pod względem jakości życia w gminach rolniczych o dochodach powyżej 3 300 zł na osobę zaszły w Gminie Kurzętnik. Jest to gmina nie tylko atrakcyjna ze względu na swoje położenie (Pojezierze Brodnickie), ale również z uwagi na poprawę jakości życia mieszkańców. Elementami, które wpłynęły na objęcie pozycji lidera był wzrost liczby ludności oraz wzrost o 34% kwoty świadczeń rodzinnych przypadających na gospodarstwo domowe w porównaniu z rokiem 2010. Co więcej, Gmina Kurzętnik znacznie zredukowała liczbę uczniów przypadających na 1 komputer w szkole oraz poszerzyła swoje zasoby biblioteczne. Władzę

„Zmiany zachodzące w naszej Gminie to konsekwentna realizacja zadań i planów od kilkunastu lat. To, że jako gmina o niewielkich dochodach własnych, oddalona od dużych aglomeracji miejskich i głównych dróg potrafimy systematycznie podnosić jakość życia naszych mieszkańców wynika z rozsądnego wydatkowania tych skromnych środków własnych, znacznego ograniczenia kosztów stałych funkcjonowania samorządu oraz umiejętności skutecznego pozyskiwania dodatkowych źródeł finansowania najważniejszych zadań gminnych, zarówno ze środków Unii Europejskiej, jak i funduszy krajowych. Główne zrealizowane zadania w obecnej kadencji to inwestycje oświatowe (budowa hali widowiskowo-sportowej, nowy budynek gimnazjum, remonty bieżące szkół oraz ich doposażenie w nowoczesny sprzęt dydaktyczny), rozbudowa sieci dróg gminnych, projekty odnowy i rozwoju wsi, rozbudowa sieci wodno-kanalizacyjnej, wspieranie inicjatyw mieszkańców w formie funduszy sołeckich, czy też pomysłów NGO. Ważnym jest ciągły dialog z mieszkańcami poszczególnych sołectw, z radnymi, sołtysami, organizacjami pozarządowymi. Wsłuchiwanie się w ich głosy i potrzeby oraz wybór najpilniejszych do realizacji zadań.”

**Wójt Gminy Cekcyn
Jacek Brygman**

w Gminie sprawuje Wojciech Dereszewski.

Ranking najlepszych gmin o charakterze rolniczym w tej kategorii dochodów zamyka Gmina Jemielno oraz Gmina Radwanice. Gmina Radwanice może się pochwalić znacznym wzrostem liczby miejsc przedszkolnych przypadających na 1000 mieszkańców (11 miejsce na tle kategorii), natomiast w Gminie Jemielno w znacznym stopniu zmniejszyła się liczba uczniów przypadająca na 1 komputer.

Tabela 24. Ranking miast na prawach powiatu o największych zmianach pod względem jakości życia w latach 2010 - 2012

Miejsce	Nazwa JST	Dochód na osobę	Województwo
1	Bielsko-Biała	4 137 zł	śląskie
2	Świnoujście	5 189 zł	zachodniopomorskie
3	Zielona Góra	4 147 zł	lubuskie
4	Białystok	4 963 zł	podlaskie
5	Wałbrzych	2 989 zł	dolnośląskie
6	Tarnobrzeg	4 103 zł	podkarpackie
7	Kielce	4 885 zł	świętokrzyskie
8	Rzeszów	4 830 zł	podkarpackie
9	Suwałki	4 227 zł	podlaskie
10	M. St. Warszawa	6 961 zł	mazowieckie

Źródło: Opracowanie własne.

W przypadku miast na prawach powiatu dla czynników wpływających na poprawę jakości życia w aspekcie społecznym najlepsze zmiany nastąpiły w mieście Bielsko-Biała. Ponadto trzeba dodać, że miasto uzyskało również wysoki wynik w zakresie poprawy infrastruktury w ostatniej kadencji. Miasto intensywnie działało w obszarze zwiększania liczby klubów sportowych i artystycznych na swoim terenie, wzrosła liczba w żłobkach oraz przedszkolach przypadających na 1000 mieszkańców.

Od 2002 roku w mieście rządzi Prezydent Jacek Krywult. Bielsko-Biała to nie tylko główny ośrodek administracyjny, ale również akademicki, kulturalny oraz turystyczny. Miasto jest na 23. miejscu w zakresie liczby ludności, co potwierdza jego atrakcyjność. Na terenie jednostki intensywnie działają ośrodki kultury, muzea, teatry, kina oraz biblioteki.

Z powyższej tabeli możemy zauważyć, że połowę stanowią miasta, które nie są miastami wojewódzkimi, co pokazuje, że wysokie wskaźniki jakości życia można osiągać nie tylko w dużych, wiodących ośrodkach miejskich.

Część III. Ranking ogólny

Interpretacja wartości wskaźników poddanych analizie, a także stworzenie rankingów prezentujących zmiany jakie zaszły, w ciągu ostatnich czterech lat, w gminach w Polsce pozwoliły ocenić, które z jednostek charakteryzowały się szczególną aktywnością w zakresie wybranych sfer rozwoju. Nie ulega wątpliwości fakt, że zaprezentowanie wyników w układzie obszarów działania i przyjętych kategorii gmin pozwoliło wyselekcjonować kilka jednostek, w których aktywność władz lokalnych wyraźnie zdominowała działania podejmowane przez władze w pozostałych jednostkach.

Wytypowanie jednostek, w których ostatnia kadencja okazała się szczególnie owocna i przyniosła pozytywne zmiany w zakresie poprawy warunków i jakości życia, powinno zostać ujęte całościowo. Niekiedy bowiem, jednostki w których nastąpiły największe zmiany w zakresie potencjału gospodarczego mogły charakteryzować się nieco niższymi osiągnięciami w zakresie potencjału społecznego czy infrastrukturalnego.

Ranking ogólny został zatem stworzony w oparciu o wartości wszystkich poddanych interpretacji wskaźników prezentujących wybrane sfery funkcjonowania gmin w Polsce. W celu zachowania spójności oraz bardziej przejrzystej prezentacji danych ponownie wytypowano jednostki uwzględniając ich charakter i specyfikę, dzięki czemu przedstawiono siedem rankingów z podziałem na kategorie ustalone w I części raportu, tj. ranking gmin turystycznych, ranking gmin przemysłowo-usługowych, ranking gmin rolniczych o dochodach budżetowych niższych niż 2 800zł/mieszkańca, ranking gmin rolniczych o dochodach budżetowych w przedziale 2 800 - 3 300zł/mieszkańca, ranking gmin rolniczych o dochodach budżetowych powyżej 3 300zł/mieszkańca, ranking miast na prawach powiatu. Ostatecznie zestawienia zamyka ranking ogólny prezentujący pozycję wszystkich jednostek samorządu terytorialnego w Polsce.

Gminy ponownie uszeregowano w zależności od uzyskanych wyników, tj. kierując się zasadą, że gmina, która uzyskała najlepszą wartość danego wskaźnika (najwyższą bądź najniższą w zależności od wskaźnika) otrzymała najwyższą ocenę - 1, jako pierwsze miejsce w rankingu. Kolejne gminy, które uzyskały gorsze wartości poszczególnych wskaźników otrzymywały ocenę niższą, odpowiadającą kolejnemu miejscu w rankingu.

Zgodnie z przyjętą metodologią, miejsce w rankingu wyznaczono na podstawie uśrednienia pozycji gminy dla każdego analizowanego wskaźnika. Ponownie zwrócono uwagę na wskaźniki odnoszące się do dynamiki zmiany liczby podmiotów gospodarczych wg branż, które rodzą zagrożenie powielania informacji prezentowanych przez wskaźnik dynamiki zmiany liczby podmiotów gospodarczych (ogółem), w związku z czym dokonano wagowania wskaźników na zasadach opisanych w części dotyczącej zmian w potencjale gospodarczym gmin.

Tabela 25. Ranking gmin turystycznych o największych zmianach w poziomie rozwoju w latach 2010 - 2013

Miejsce	Nazwa JST	Województwo	Pozycje w obszarach			
			FIN	GOSP	INFR	SPOŁ
1	Karpacz	dolnośląskie	8	2	10	5
2	Krynica-Zdrój	małopolskie	4	18	6	7
3	Darłowo	zachodniopomorskie	7	3	22	10
4	Kołobrzeg	zachodniopomorskie	25	15	2	1
5	Mikołajki	warmińsko-mazurskie	9	4	4	28
5	Solina	podkarpackie	18	7	7	14
7	Nałęczów	lubelskie	2	13	18	15
8	Horyniec-Zdrój	podkarpackie	20	12	20	2
9	Szklarska Poręba	dolnośląskie	27	17	13	6
10	Ustka	pomorskie	23	31	14	3

Źródło: Opracowanie własne.

Ranking gmin turystycznych, w których wykazano największą skuteczność działań podejmowanych przez władze lokalne otwiera Gmina Karpacz (woj. dolnośląskie). Oznacza to, że władze lokalne skutecznie wykorzystały szanse związane z rozwojem potencjału regionalnego, jakim jest niewątpliwie atrakcyjność turystyczna.

Na sukces Gminy Karpacz złożyły się zmiany jakie zaszły w jego potencjale gospodarczym, a przede wszystkim dynamiczny rozwój mikro przedsiębiorstw oraz samozatrudnienia. Gmina we wszystkich badanych obszarach zajęła miejsca w czołowej 10. Zdaniem Burmistrza Bogdana Malinowskiego tak wysoka pozycja gminy w zakresie zmian w ostatniej kadencji to wsłuchanie się w głos i potrzeby mieszkańców.

„ Od 3 lat w wdrożony jest budżet partycypacyjny, z roku na rok inicjatywa ta zyskuje na popularności. Ponadto w tym roku rozpoczęły się prace nad budową strategii i planu rozwoju Gminy Karpacz na lata 2014-2020, w ramach tego działania zaplanowany jest cykl spotkań z mieszkańcami umożliwiający im wypowiedzenie się i wprowadzenie proponowanych przez nich pomysłów do strategii. Co więcej w celu usprawnienia prac nad pozytywnymi zmianami Gminy Karpacz powstała strona internetowa zminiamy.karpacz.eu, na której można dokonywać ocen i wpływać na kierunki rozwoju miasta.”

**Burmistrz Gminy Karpacz
Bogdan Malinowski**

Tabela 26. Ranking gmin przemysłowo-usługowych o największych zmianach w poziomie rozwoju w latach 2010 – 2013

Miejsce	Nazwa JST	Województwo	Pozycje w obszarach			
			FIN	GOSP	INFR	SPOŁ.
1	Brwinów	mazowieckie	3	117	2	1
2	Wielka Wieś	małopolskie	14	21	56	80
3	Kobierzyce	dolnośląskie	43	48	66	33
4	Niepołomice	małopolskie	37	7	32	133
5	Suwałki	podlaskie	7	17	122	111
5	Stara Biała	mazowieckie	47	15	168	51
7	Juchnowiec Kościelny	podlaskie	24	59	83	146
8	Czosnów	mazowieckie	205	31	12	76
9	Ząbki	mazowieckie	89	190	46	2
10	Skawina	małopolskie	218	78	26	55

Źródło: Opracowanie własne

Ranking gmin o charakterze przemysłowo-usługowym, w których wykazano największą skuteczność działań podejmowanych przez władze lokalne otwiera Gmina Brwinów (woj. mazowieckie). Z rankingu wynika, że pozytywne zmiany w poziomie rozwoju w ostatnich czterech latach nastąpiły szczególnie w gminach zlokalizowanych w centralnej części Polski. Większość jednostek zlokalizowanych jest w województwie mazowieckim, w których pozytywne zmiany w poziomie rozwoju można tłumaczyć potencjałem regionalnego bieguna wzrostu jakim jest niewątpliwie miasto Warszawa.

Sukces Gminy Brwinów podyktowany został bardzo dobrym wynikiem, jaki Gmina uzyskała w sferze finansowej, infrastrukturalnej i społecznej. W ciągu ostatnich czterech lat w na obszarze Gminy dynamicznie realizowano inwestycje infrastrukturalne oraz działania, których celem jest poprawa warunków życia mieszkańców. Bardzo wysokie miejsce pod względem zmian infrastrukturalnych Gmina zawdzięcza działaniom w zakresie rozbudowy sieci wodociągowej i kanalizacyjnej.

Tabela 27. Ranking gmin rolniczych o dochodach budżetowych niższych niż 2 800zł/mieszkańca o największych zmianach w poziomie rozwoju w latach 2010 - 2013

Miejsce	Nazwa JST	Województwo	Pozycje w obszarach			
			FIN	GOSP	INFR	SPOŁ
1	Jordanów Śląski	dolnośląskie	220	73	5	15
2	Trzebowniko	podkarpackie	145	77	81	36
3	Święciechowa	wielkopolskie	85	228	15	33
4	Żórawina	dolnośląskie	69	151	116	34
5	Kocmyrzów-Luborzycza	małopolskie	42	59	26	250
6	Secemin	świętokrzyskie	17	132	56	185
7	Skoroszyce	opolskie	77	230	89	13
8	Mielec	podkarpackie	248	72	38	58
9	Kłodzko	dolnośląskie	240	115	12	65
10	Bochnia	małopolskie	88	207	60	80

Źródło: Opracowanie własne.

Ranking gmin rolniczych o dochodach budżetowych poniżej 2 800zł/mieszkańca, w których wykazano największą skuteczność działań podejmowanych przez władze lokalne otwiera Gmina Jordanów Śląski (woj. dolnośląskie). Z rankingu wynika, że najwyższymi zmianami w poziomie rozwoju w ostatnich czterech latach charakteryzowały się gminy zlokalizowane w południowej części Polski. Większość jednostek zlokalizowanych jest w województwie dolnośląskim i małopolskim.

Na sukces Gminy Jordanów Śląski złożyły się niewątpliwie zmiany jakie zaszły w jego potencjale społecznym i infrastrukturalnym. W analizowanym okresie Gmina wykazywała się szczególną aktywnością w zakresie działalności inwestycyjnej, co przełożyło się na dynamiczny przyrost długości sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie Gminy. Realizowane działania zapewniły Gminie pierwsze miejsce w rankingu wśród gmin rolniczych o dochodach poniżej 2 800 zł/mieszkańca jak również trzecie miejsce wśród wszystkich gmin w województwie. W rankingu ogólnym Gmina uplasowała się na miejscu 18.

Tabela 28. Ranking gmin rolniczych o dochodach budżetowych od 2 800zł do 3 300zł/mieszkańca o największych zmianach w poziomie rozwoju w latach 2010 - 2013

Miejsce	Nazwa JST	Województwo	Pozycje w obszarach			
			FIN	GOSP	INFR	SPOŁ
1	Niedrzwica Duża	lubelskie	280	35	80	109
2	Jaworze	śląskie	196	210	9	94
3	Orły	podkarpackie	259	64	51	143
3	Złotów	wielkopolskie	197	5	87	228
5	Wielowieś	śląskie	71	23	139	298
6	Witnica	lubuskie	93	326	23	113
7	Gnojnik	małopolskie	476	61	2	27
8	Poświętne	podlaskie	45	24	352	175
9	Zakrzewo	wielkopolskie	36	88	347	130
10	Krzykosy	wielkopolskie	298	1	203	110

Źródło: Opracowanie własne.

Ranking gmin rolniczych o dochodach budżetowych od 2 800zł do 3 300zł/ mieszkańca, w których wykazano największą skuteczność działań podejmowanych przez władze lokalne otwiera Niedrzwica Duża (woj. lubelskie). Tendencje w zakresie kształtowania się największych zmian w poziomie rozwoju gmin w ostatnich czterech latach są bardzo zbliżone do tendencji w gminach rolniczych o dochodach niższych od 2 800zł/mieszkańca.

Największe zmiany jakie zaszły w Gminie Niedrzwica Duża dotyczyły rozwoju potencjału gospodarczego Gminy. Bardzo dobre miejsce gmina osiągnęła również w przypadku zmian infrastrukturalnych. Z rankingu wynika, że Gmina nie zajęła czołowego miejsca w żadnym z analizowanych obszarów, ale osiągnięte przez nią wyniki w zakresie analizowanych wskaźników oraz wyznaczone na tej podstawie pozycje cząstkowe przyczyniły się do uplasowania gminy na pierwszym miejscu wśród analizowanych gmin. Świadczy to o interdyscyplinarnym charakterze działań realizowanych przez władze Gminy.

Nie ulega wątpliwości fakt, że w ciągu ostatnich czterech lat nastąpił dynamiczny rozwój wielu gmin zlokalizowanych w Polsce Południowej, o czym świadczy dominująca liczba tamtejszych gmin w zaprezentowanym rankingu.

Tabela 29. Ranking gmin rolniczych o dochodach budżetowych powyżej 3 300zł/ mieszkańca o największych zmianach w poziomie rozwoju w latach 2010 - 2013

Miejsce	Nazwa JST	Województwo	Pozycje w obszarach			
			FIN	GOSP	INFR	SPOŁ
1	Linia	pomorskie	34	119	41	16
2	Cedry Wielkie	pomorskie	17	166	34	53
3	Besko	podkarpackie	8	174	47	56
4	Oleszyce	podkarpackie	133	60	83	19
5	Brzeżno	zachodniopomorskie	137	6	97	88
6	Rudnik	śląskie	99	30	90	133
7	Bałtów	świętokrzyskie	65	203	13	76
8	Cyców	lubelskie	66	77	218	7
9	Fredropol	podkarpackie	111	83	131	70
9	Świątajno	warmińsko-mazurskie	212	82	55	46

Źródło: Opracowanie własne.

Ranking gmin rolniczych o dochodach budżetowych wyższych niż 3 300zł/ mieszkańca, w których wykazano największą skuteczność działań podejmowanych przez władze lokalne otwiera Gmina Linia (woj. pomorskie). Z rankingu wynika, że pozytywne zmiany w poziomie rozwoju w ostatnich czterech latach nastąpiły w gminach szczególnie zlokalizowanych w województw pomorskim i podkarpackim.

W Gminie Linia zaobserwowano podobną sytuację do tej, którą zaprezentowano w przypadku Gminy Niedzwica Duża. W żadnym z zaprezentowanych obszarów rozwoju Gmina nie osiągnęła czołowego miejsca, aczkolwiek całościowe ujęcie analizowanych wskaźników przełożyło się na sukces jednostki wśród gmin rolniczych o dochodach wyższych od 3 300zł/mieszkańca.

Szczególnie dobry wynik Gmina osiągnęła w obszarze społecznym i finansowym. Na ponad 500 jednostek, Gmina osiągnęła 41 miejsce w obszarze infrastrukturalnym, co również należy ocenić bardzo pozytywnie.

Tabela 30. Ranking miast na prawach powiatu o największych zmianach w poziomie rozwoju w latach 2010 - 2013

Miejsce	Nazwa JST	Województwo	Pozycje w obszarach			
			FIN	GOSP	INFR	SPOŁ
1	Rzeszów	podkarpackie	28	5	14	8
2	Bielsko-Biała	śląskie	13	20	4	1
3	Kielce	świętokrzyskie	22	22	23	7
4	Legnica	dolnośląskie	50	23	5	16
5	Białystok	podlaskie	5	13	1	4
6	Jelenia Góra	dolnośląskie	34	15	44	17
7	Jastrzębie-Zdrój	śląskie	24	14	12	25
8	Lublin	lubelskie	14	6	33	24
9	Kraków	małopolskie	18	4	42	32
10	Żory	śląskie	28	16	37	22

źródło: opracowanie własne

Ranking miast na prawach powiatu, w których wykazano największą skuteczność działań podejmowanych przez władze lokalne otwiera Miasto Rzeszów. Z rankingu wynika, że pozytywne zmiany w poziomie rozwoju w ostatnich czterech latach nastąpiły w miastach w całej Polsce, z lekką dominacją miast zlokalizowanych w województwie śląskim.

Na sukces miasta Rzeszów złożyły się niewątpliwie zmiany jakie zaszły w jego potencjale gospodarczym, a przede wszystkim dynamiczny rozwój nowo powstałych mikro przedsiębiorstw działających w branży usługowej. Bardzo dobre wyniki Miasto osiągnęło również w zakresie w przypadku zmian wskaźników charakteryzujących potencjał społeczny. Nie bez przyczyny bowiem w rankingu *smart cities* przeprowadzonym w 2012 roku, miasto Rzeszów zostało uznane za jedno z najbardziej innowacyjnych miast w zakresie działań podejmowanych przez władze lokalne.

Tabela 31. Ranking ogólny gmin o największych zmianach w poziomie rozwoju w latach 2010 - 2013

Pozycja ogólna w kraju	Nazwa jednostki	Dochód na osobę	Województwo	Typ	Pozycje w obszarach			
					FIN	GOSP	INF	SPOŁ
1	Linia	4 442 zł	pomorskie	Gmina wiejska	68	500	206	55
2	Wielka Wieś	2 872 zł	małopolskie	Gmina wiejska	129	184	267	318
3	Kobierzyce	5 957 zł	dolnośląskie	Gmina wiejska	197	317	286	99
4	Niepołomice	3 592 zł	małopolskie	Gmina miejsko-wiejska	360	53	77	529
5	Suwałki	3 565 zł	podlaskie	Gmina wiejska	59	148	276	546
6	Cedry Wielkie	3 741 zł	pomorskie	Gmina wiejska	27	574	219	234
7	Brwinów	4 625 zł	mazowieckie	Gmina miejsko-wiejska	40	1 060	4	2
8	Oleszyce	3 880 zł	podkarpackie	Gmina miejsko-wiejska	326	209	470	132
9	Karpacz	6 952 zł	dolnośląskie	Gmina miejska	282	175	398	325
10	Brzeżno	4 056 zł	zachodniopomorskie	Gmina wiejska	290	39	531	345
11	Jaworze	2 848 zł	śląskie	Gmina wiejska	500	489	44	325
12	Gromnik	3 322 zł	małopolskie	Gmina wiejska	925	177	118	151
13	Rudnik	3 402 zł	śląskie	Gmina wiejska	167	134	484	587
14	Świątajno	3 466 zł	warmińsko-mazurskie	Gmina wiejska	692	305	254	126
15	Stara Biała	3 382 zł	mazowieckie	Gmina wiejska	514	201	534	180
16	Jarosław	2 630 zł	podkarpackie	Gmina wiejska	271	300	550	317
17	Orły	2 913 zł	podkarpackie	Gmina wiejska	626	149	241	425
18	Jordanów Śląski	2 590 zł	dolnośląskie	Gmina wiejska	986	307	14	173
19	Cyców	4 249 zł	lubelskie	Gmina wiejska	119	290	1 055	35
19	Witnica	3 253 zł	lubuskie	Gmina miejsko-wiejska	256	761	149	333
21	Gnojnik	3 062 zł	małopolskie	Gmina wiejska	1 326	98	16	70
22	Juchnowiec Kościelny	2 755 zł	podlaskie	Gmina wiejska	222	442	171	683
23	Bałtów	3 524 zł	świętokrzyskie	Gmina wiejska	170	845	79	427
24	Niedrzwica Duża	3 016 zł	lubelskie	Gmina wiejska	732	65	370	366
25	Besko	3 580 zł	podkarpackie	Gmina wiejska	436	663	203	259
26	Kaźmierz	3 371 zł	wielkopolskie	Gmina wiejska	210	446	65	877
27	Uścimów	3 477 zł	lubelskie	Gmina wiejska	190	789	497	137
28	Rąbino	3 541 zł	zachodniopomorskie	Gmina wiejska	435	216	78	917
29	Subkowy	4 171 zł	pomorskie	Gmina wiejska	166	950	83	462
30	Jednorzecze	3 768 zł	mazowieckie	Gmina wiejska	499	234	620	361

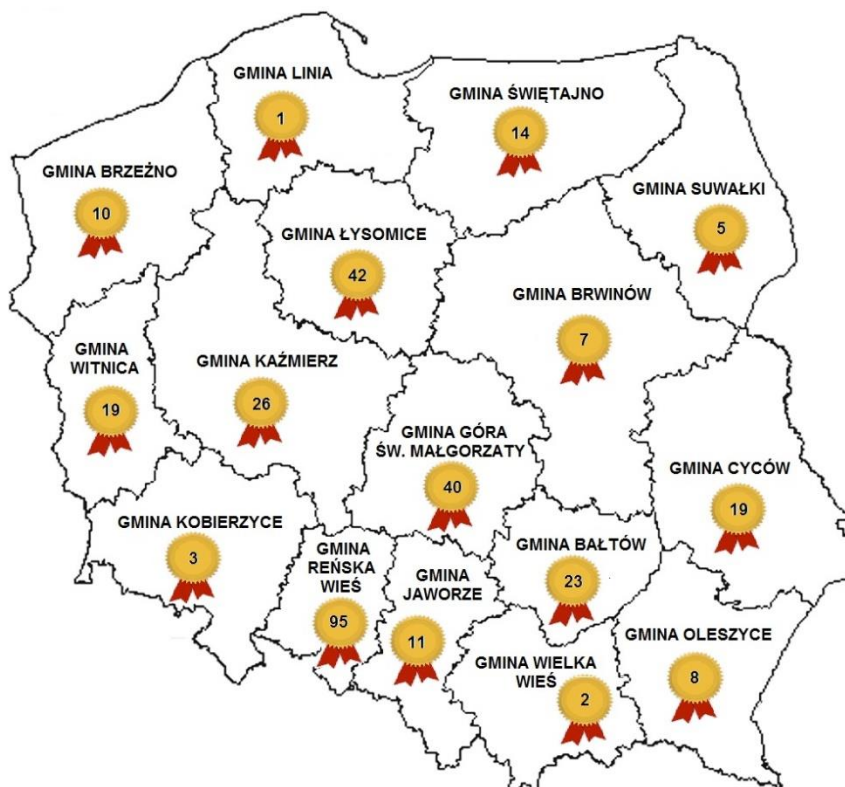
Źródło: Opracowanie własne.

Ranking zaprezentowany w tabeli 31 prezentuje zestawienie 30. gmin, w których w ciągu ostatniej kadencji nastąpiły największe zmiany w potencjale finansowym, gospodarczym, infrastrukturalnym i społecznym. Pozycja w rankingu odzwierciedla zaś całościową sytuację gmin w zakresie analizowanych wskaźników i obszarów rozwoju. Nie ulega wątpliwości fakt, że władze lokalne w zaprezentowanych jednostkach charakteryzowała szczególna aktywność w zakresie pobudzania i kreowania warunków rozwoju społeczno-gospodarczego.

Ranking ogólny otwiera Gmina Linia, położona w województwie pomorskim, która zajęła również pierwsze miejsce w rankingu ogólnym gmin rolniczych o dochodach wyższych niż 3 300zł/mieszkańca. Niewątpliwie Gmina zawdzięcza swój sukces, poprzez działania podejmowane przez władze lokalne w zakresie rozwoju gospodarczego, pobudzania lokalnej przedsiębiorczości i przeciwdziałaniu bezrobociu. Również rozwój potencjału społecznego gminy, a przez to świadczenie coraz wyższej jakości usług społecznych dla mieszkańców przełożyło się na zwycięstwo jednostki.

Na szczególną uwagę zasługują jednostki, które pomimo iż w rankingu ogólnym zajęły czołowe miejsca, to jednak nie odnotowały żadnego wysokiego miejsca w przypadku poszczególnych analizowanych obszarów rozwoju. Jest to niewątpliwie fakt pozytywny, gdyż świadczy o tym, że władze lokalne realizują politykę rozwojową o charakterze zrównoważonym, to znaczy kładąc nacisk na równomierny rozwój wszystkich sfer życia wspólnoty samorządowej. Do takich jednostek zaliczyć można m.in. Gmina Juchnowiec Kościelny.

Ryc. 31. Liderzy województw

Źródło: Opracowanie własne.

Część IV. Wnioski/podsumowanie

Przygotowany ranking opiera się na wskaźnikach ujętych w sposób dynamiczny i prezentujących zmiany jakie zaszły w ostatniej kadencji w poszczególnych jednostkach samorządu terytorialnego. Przyjęta konstrukcja obliczania wskaźników mogła w pewnym stopniu eliminować jednostki, które charakteryzowały się już wysokim stopniem rozwoju na początku badanego okresu, jednakże zamysłem zespołu badawczego było uwypuklenie zmian, jakie dokonały się w jednostce dzięki działaniom lokalnych władz.

Przeprowadzony raport pozwala na wyciągnięcie kilku istotnych wniosków:

1. Wydawać by się mogło, że największe zmiany w poziomie rozwoju społeczno – gospodarczego będą charakteryzować duże miasta i gminy, które poprzez swoje położenie, potencjał finansowy czy społeczny uznawane są za jednostki strategiczne, napędzające rozwój polskiej gospodarki. Z wyników rankingu ogólnego uwzględniającego wszystkie obszary badania wynika jednak, że w okresie ostatniej kadencji największe zmiany zaszły w jednostkach zupełnie przeciwnym charakterze – realizują politykę rozwojową z myślą o mieszkańcach a nie popularności. W pierwszej 30stce jednostek nie znalazło się żadne miasto na prawach powiatu.
2. Należy zwrócić uwagę na fakt, że na czołowych miejscach w rankingu ogólnym znalazły się jednostki, które zajmują odległe miejsca w zakresie dochodów na mieszkańca, co świadczy o tym, że uzyskiwanie wysokich dochodów nie jest determinantą zwiększonego rozwoju.
3. W wielu wskaźnikach (m.in. poprzez celowe programy europejskie) widoczny jest znaczny rozwój Polski wschodniej, co jest pozytywnym aspektem niwelującym dysproporcje z regionem zachodnim.
4. W wielu jednostkach można zauważyć poprawę poziomu rozwoju społecznego – gospodarczego, nie tylko w jednym obszarze działania, co pokazuje wieloaspektowość aktywności i działalności podejmowanej przez władzę lokalne.
5. Na rozwój jednostki znacznie wpływa jej położenie, szczególnie w okolicach większych ośrodków miejskich, są to tereny bardzo atrakcyjne do osiedlania ze względu na bliskość miejsca pracy, a zarazem poprzez niższe koszty utrzymania.

Część V. Załączniki

Załącznik Nr 1 – Pełna lista rankingowa jednostek samorządu terytorialnego.

SPIS TABEL

Tabela 1. Ranking gmin turystycznych najbardziej poprawiających swoją sytuację finansową w latach 2010 - 2013.....	16
Tabela 2. Ranking gmin przemysłowo- usługowych najbardziej poprawiających swoją sytuację finansową w latach 2010 – 2013	17
Tabela 3. Ranking gmin rolniczych o dochodach poniżej 2 800 zł na osobę najbardziej poprawiających swoją sytuację finansową w latach 2010 – 2013	18
Tabela 4. Ranking gmin rolniczych o dochodach od 2 800 do 3 300 zł na osobę najbardziej poprawiających swoją sytuację finansową w latach 2010 – 2013.....	19
Tabela 5. Ranking gmin rolniczych o dochodach powyżej 3 300 zł na osobę najbardziej poprawiających swoją sytuację finansową w latach 2010 – 2013.....	20
Tabela 6. Ranking miast na prawach powiatu najbardziej poprawiających swoją sytuację finansową	21
Tabela 7. Ranking gmin turystycznych o największych zmianach w potencjale gospodarczym w latach 2010 - 2013	38
Tabela 8. Ranking gmin przemysłowo-usługowych o największych zmianach w potencjale gospodarczym w latach 2010 - 2013	40
Tabela 9. Ranking gmin rolniczych o dochodach budżetowych niższych niż 2 800zł/mieszkańca o największych zmianach w potencjale gospodarczym w latach 2010 - 2013.....	41
Tabela 10. Ranking gmin rolniczych o dochodach budżetowych od 2 800zł do 3 300zł na mieszkańca o największych zmianach w potencjale gospodarczym w latach 2010 - 2013.....	42
Tabela 11. Ranking gmin rolniczych o dochodach budżetowych powyżej 3 300zł/ mieszkańca o największych zmianach w potencjale gospodarczym w latach 2010 - 2013.....	43
Tabela 12. Ranking miast na prawach powiatu o największych zmianach w potencjale gospodarczym w latach 2010 - 2013	44
Tabela 13. Ranking najlepszych gmin turystycznych pod względem tempa rozwoju infrastrukturalnego w latach 2010 – 2012	55
Tabela 14. Ranking najlepszych gmin przemysłowo-usługowych pod względem tempa rozwoju infrastrukturalnego w latach 2010 – 2012.....	56
Tabela 15. Ranking najlepszych gmin rolniczych o dochodzie poniżej 2 800 zł na osobę pod względem tempa rozwoju infrastrukturalnego w latach 2010 – 2012 ...	57
Tabela 16. Ranking najlepszych gmin rolniczych o dochodzie od 2 800 zł do 3 300 zł na osobę pod względem tempa rozwoju infrastrukturalnego w latach 2010 – 2012.....	58

Tabela 17. Ranking najlepszych gmin rolniczych o dochodzie wyższym niż 3 300 zł na osobę pod względem tempa rozwoju infrastrukturalnego w latach 2010 – 2012	59
Tabela 18. Ranking najlepszych miast na prawach powiatu pod względem tempa rozwoju infrastrukturalnego w latach 2010 – 2012	60
Tabela 19. Ranking gmin turystycznych o największych zmianach pod względem jakości życia w latach 2010 - 2012	73
Tabela 20. Ranking gmin przemysłowo-usługowych o największych zmianach pod względem jakości życia w latach 2010 - 2012	74
Tabela 21. Ranking gmin rolniczych o dochodach budżetowych niższych niż 2 800zł/mieszkańca o największych zmianach jakości życia w latach 2010 - 2012	75
Tabela 22. Ranking gmin rolniczych o dochodach budżetowych od 2 800zł do 3 300zł na mieszkańca o największych zmianach jakości życia w latach 2010 - 2012	76
Tabela 23. Ranking gmin rolniczych o dochodach budżetowych powyżej 3 300zł/mieszkańca o największych zmianach jakości życia w latach 2010 - 2012	77
Tabela 24. Ranking miast na prawach powiatu o największych zmianach pod względem jakości życia w latach 2010 - 2012	78
Tabela 25. Ranking gmin turystycznych o największych zmianach w poziomie rozwoju w latach 2010 - 2013	80
Tabela 26. Ranking gmin przemysłowo-turystycznych o największych zmianach w poziomie rozwoju w latach 2010 - 2013	81
Tabela 27. Ranking gmin rolniczych o dochodach budżetowych niższych niż 2 800zł/mieszkańca o największych zmianach w poziomie rozwoju w latach 2010 - 2013	82
Tabela 28. Ranking gmin rolniczych o dochodach budżetowych od 2 800zł do 3 300zł/mieszkańca o największych zmianach w poziomie rozwoju w latach 2010 - 2013	83
Tabela 29. Ranking gmin rolniczych o dochodach budżetowych powyżej 3 300zł/mieszkańca o największych zmianach w poziomie rozwoju w latach 2010 - 2013	84
Tabela 30. Ranking miast na prawach powiatu o największych zmianach w poziomie rozwoju w latach 2010 - 2013	85
Tabela 31. Ranking ogólny gmin o największych zmianach w poziomie rozwoju w latach 2010 - 2013.....	86

SPIS RYCIN

Ryc. 1. Przestrzenne rozmieszczenie gmin wg przyjętej kategorii	7
Ryc. 2. Średnia dynamika dochodów z podatków i opłat lokalnych w latach 2010 - 2013.....	9
Ryc. 3. Średni udział dochodów z budżetu Unii Europejskiej do dochodów ogółem w latach 2010 - 2013.....	10
Ryc. 4. Średnia dynamika zmian kosztów administracyjnych w latach 2010 - 2013	12
Ryc. 5. Średni koszt obsługi długu w przeliczeniu na 1 mln kapitału w latach 2010 - 2013.....	13
Ryc. 6. Średni udział deficytu w przychodach zwrotnych w latach 2010 - 2013.....	15
Ryc. 7. Dynamika liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON/1tys. ludności w latach 2010 - 2013.....	24
Ryc. 8. Dynamika liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON/1tys. ludności działających w branży rolniczej w latach 2010 - 2013	26
Ryc. 9. Dynamika liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON/1tys. ludności działających w branży przemysłowej w latach 2010 - 2013	27
Ryc. 10. Dynamika liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON/1tys. ludności działających w branży usługowej w latach 2010 - 2013	29
Ryc. 11. Zmiana liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON/1tys. ludności zatrudniających do 9 pracowników w latach 2010 - 2013	30
Ryc. 12. Zmiana liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON/1tys. ludności zatrudniających od 10 do 49 pracowników w latach 2010 - 2013.....	32
Ryc. 13. Zmiana liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON/1tys. ludności zatrudniających powyżej 50 pracowników w latach 2010 - 2013.....	33
Ryc. 14. Dynamika zmiany liczby osób pracujących/1tys. ludności w latach 2010 - 2012.....	34
Ryc. 15. Dynamika zmiany liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą/1tys. ludności w latach 2010 - 2013	36
Ryc. 16. Zmiana udziału liczby osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w latach 2010 - 2012.....	37
Ryc. 17. Zmiana długości sieci wodociągowej/100 km kw. powierzchni w latach 2010 - 2012	47
Ryc. 18. Zmiana odsetka osób korzystających z sieci wodociągowej w latach 2010 - 2012	48
Ryc. 19. Zmiana długości sieci kanalizacyjnej/100 km kw. powierzchni w latach 2010 - 2012	50
Ryc. 20. Zmiana odsetka osób korzystających z sieci kanalizacyjnej w latach 2010 - 2012	51
Ryc. 21. Zmiana długości sieci gazowej/100km kw. powierzchni w latach 2010 - 2012.....	53
Ryc. 22. Zmiana odsetka osób korzystających z sieci gazowej w latach 2010 - 2012.....	54
Ryc. 23. Dynamika zmiany liczby ludności w latach 2010 - 2012.....	62
Ryc. 24. Zmiana liczby miejsc w żłobkach/1tys. mieszkańców w latach 2010 - 2012	63
Ryc. 25. Zmiana liczby miejsc w przedszkolach i punktach przedszkolnych/1tys. mieszkańców w latach 2010 - 2012	65

Ryc. 26. Zmiana liczby uczniów przypadających na jeden komputer w szkole w latach 2010 - 2012	66
Ryc. 27. Zmiana liczby klubów sportowych i artystycznych/1tys. mieszkańców w latach 2010 - 2012	68
Ryc. 28. Dynamika zmiany liczby książek w bibliotekach/1tys. ludności w latach 2010 -2012.....	69
Ryc. 29. Dynamika zmiany średniej wartości wypłacanych świadczeń rodzinnych w latach 2010 - 2012	70
Ryc. 30. Dynamika zmiany liczby gospodarstw domowych otrzymujących świadczenia społeczne w latach 2010 - 2012.....	72

AUTORZY

GAWROŃSKA SYLWIA

OBSZAR SPOŁECZNY: WYTYPOWANIE OBSZARÓW
BADAŃ; ANALIZA I SYNTEZA DANYCH; SFORMUŁOWANIE WNIO-
SKÓW; REDAKCJA I OPRACOWANIE;
PRZYGOTOWANIE DO PUBLIKACJI

KLUPCZYŃSKI MATEUSZ

NADZÓR MERYTORYCZNY

KNADE ŁUKASZ

OBSZAR INFRASTRUKTURA: WYTYPOWANIE OBSZARÓW
BADAŃ; ANALIZA I SYNTEZA DANYCH; SFORMUŁOWANIE WNIO-
SKÓW; REDAKCJA I OPRACOWANIE;
PRZYGOTOWANIE DO PUBLIKACJI

KRYSZAK ŁUKASZ

OBSZAR FINANSOWY: WYTYPOWANIE OBSZARÓW
BADAŃ; ANALIZA I SYNTEZA DANYCH; SFORMUŁOWANIE WNIO-
SKÓW; REDAKCJA I OPRACOWANIE;
PRZYGOTOWANIE DO PUBLIKACJI

SOŚNICKA ALEKSANDRA

OBSZAR GOSPODARCZY: WYTYPOWANIE OBSZARÓW
BADAŃ; ANALIZA I SYNTEZA DANYCH; SFORMUŁOWANIE WNIO-
SKÓW; REDAKCJA I OPRACOWANIE;
PRZYGOTOWANIE DO PUBLIKACJI

Doradztwo Samorządowe

*Curulis Sp. z o. o.
ul. Kazimierza Wielkiego 5C/180
Poznań 61-863
Tel: +48 (61) 673 54 35
Fax: +48 (61) 673 54 44*